National Endowment for Democracy
سندوقی نیشتمانی بۆ پاڵپشتی دیموکراسی
NED

PAY INSTITUTE
For Education & Development
ئینستیتوتی پەی بۆ پەروەردەو گەشەپێدان
PAY

تۆماری دەنگدەران
لەنێوان بێگەردی و ساختەکاریدا

بەدواداچوونێکە سەبارەت بە تۆماری دەنگدەرانی هەرێمی کوردستان
بۆ هەڵبژاردنەکانی پەرلەمان و سەرۆکایەتی هەرێم

راپۆرتی نۆیەم

(تشرینی دووەمی ٢٠١٧)

ئینستتیوتی پەی بۆ پەروەردەو گەشەپێدان

PAY

PAY INSTITUTE
For Education & Development

سندوقی نیشتیمانی بۆ پاڵپشتی دیموکراسی

NED

National Endowment for Democracy

تۆماری دەنگدەرانی هەرێمی کوردستان

لەنێوان بێگەردی و ساختەکاریدا

بەدواداچونێکە سەبارەت بە تۆماری دەنگدەرانی هەرێمی کوردستان
بۆ هەڵبژاردنەکانی پەرلەمان و سەرۆکایەتی هەرێم
(تشرینی دووەمی ٢٠١٧)

راپۆرتی نۆیەم

ستافی کاری پرۆژە

سەرپەرشتیاری پرۆژە:
د. سەروەر عەبدولڕەحمان عومەر

بەڕێوەبەری پرۆژە:
بابان جەعفەر حەمە

ڕێکخەری پرۆژە:
ئارام سەردار عومەر

بەڕێوەبەری ماڵپەڕی ڕوانگەی پەی:
ئاریز دارا حەفید

ئەبلۆدەری بەشی عەرەبی ڕوانگەی پەی:
میران حسین حسن

ژمێریاری پرۆژە:
ئیبراهیم حەسەن ئەحمەد

بەشداران لە نوسینەوەی ڕاپۆرت:
م. ساکار عەزیز ڕەشید
م.ئەحمەد ڕەفیق

* - ئینستتیوتی پەی بۆ پەروەردەو گەشەپێدان (**PAY**) ڕێکخراوێکی ناحکومیی کوردستانییەو لە (٢٠١٣/١١/٢٨) بەفەرمی لە فەرمانگەی ڕێکخراوە ناحکومیەکان تۆمار کراوە و لە کانونی یەکەمی ساڵی ٢٠١٣ەوە دەستی بە چالاکیەکانی کردووە.

* - پرۆژەی چاودێریی پەرلەمانی کوردستان: پرۆژەیەکە لە سەرەتای خولی چوارەمی پەرلەمانی کوردستانەوە دەستی پێ کردووە. ئێستاش بەهاوکاری سندوقی نیشتمانی بۆ پاڵپشتی دیموکراسی (**NED**) ئەم پرۆژەیە جێبەجێ دەکات.

PAY INSTITUTE
For Education & Development

ناو ئینستتیوتی پەی بۆ پەروەردە و گەشەپێدان

ناونیشان: سلێمانی – ڕزگاری –بەرامبەر یاریگای یانەی وەرزشی ئاشتی

تەلەفۆن: 0096453320502 - 07701465733 - 07701564576

ئیمەیڵ: sarwary74@yahoo.com / payinstitute@gmail.com -

فەیسبوک: facebook.com/pay-institute

پێگەی ئەلکترۆنی: www.payied.org

مافی بڵاوکردنەوەی ئەم ڕاپۆرتە پارێزراوە بۆ ئینستتیوتی پەی بۆ پەروەردە و گەشەپێدان - ٢٠١٧

ئینستتیوتی پەی لە ٢٦ ی تشرینی دووەمی ٢٠١٣ مۆڵەتی ژمارە (١٤٠٦) لە فەرمانگەی ڕێکخراوە نا حکومییەکاندا وەرگرتووە

ناوەرۆك

پێشەكی ٥

گرنگیی تۆماری دەنگدەران ٦

تۆماری دەنگدەران لە هەڵبژاردنەكانی هەرێمی كوردستاندا ١٢

تۆماری دەنگدەران لە یاسای ژمارە (١)ی سالی ١٩٩٢ ی هەڵبژاردنی هەرێمی كوردستان ١٤

تۆماری دەنگدەران لە یاسای ژمارە (٣)ی سالی ٢٠٠٩ی پارێزگاكانی هەرێمی كوردستان ١٨

تۆماری دەنگدەران لە یاسای ژمارە (٤)ی سالی ٢٠٠٩ی هەڵبژاردنی ئەنجومەنەكانی پارێزگاو قەزاو ناحیەكان ١٩

تۆماری دەنگدەرانی پێكهاتەكان ٢٠

تۆماری دەنگدەران لە هەڵبژاردنەكانی سالانی ٢٠١٣ و ٢٠١٤ دا ٢١

تۆماری دەنگدەران لای كۆمسیۆنی هەڵبژاردن و را پرسی ٢٢

خەوشەكانی تۆماری دەنگدەرانی هەرێم ٢٦

پێشێلكارییەكانی كۆمسیۆن لە تۆماری دەنگدەراندا ٣٣

هەڵوێستی پەرلەمان لەهەمبەر تۆماری دەنگدەران ٣٥

هەڵوێستی حزبە سیاسیەكان لەهەمبەر تۆماری دەنگدەران ٣٧

ئەنجام ٣٩

راسپاردەكان ٤٥

پاشكۆ: (١) بڕیاری ژمارە (١)ی ساڵی ٢٠١٣ ی پەرلەمان سەبارەت بە پێكهێنانی لیژنەی لێكۆلینەوە لە تۆماری دەنگدەران ٤٨

پاشكۆ: (٢) ڕاپۆرتی كۆتایی لیژنەی لێكۆڵینەوە لە زیادبوونی نایاسایی ژمارەی دەنگدەران لە هەرێمی كوردستان ٤٩

پاشكۆ: (٣) یاساو رێسای تۆماری دەنگدەران كەلە هەلبژاردنەكانی ٢٠٠٥ كۆمسیۆن كاری پێكردووە ٥٩

پاشكۆ: (٤) پەیرەوی نوێكردنەوەی تۆماری دەنگدەران و خستنەڕووی تانەكان بۆ هەلبژاردنی پەرلەمانی كوردستان سالی ٢٠٠٩ .... ٦١

پاشكۆ (٥) پەیرەوی ئامادەكردن و نوێكردنەوەی تۆماری دەنگدەران و خستنەڕووی تانەكان بۆ پرۆسەی را پرسی ٢٠١٧ .... ٦٥

پاشكۆ(٦) پەیرەوی ئامادەكردن و نوێكردنەوەی تۆماری دەنگدەران و خستنەڕووی تانەكان بۆ هەلبژاردنی پەرلەمانی كوردستان ٧٠

پاشكۆ: (٧) پەیرەوی دامەزراندن و بژاركردنی تۆماری دەنگدەرانی هەرێمی كوردستان ٧٥

پاشكۆ: (٨) چەند یاداشت و نوسراوێكی پەرلەمانتار (گەشە دارا حەفید) سەبارەت بە تۆماری دەنگدەران ٧٩

پاشكۆ: (٩) یاداشتی چەند پەرلەمانتارێك بۆ سەرۆكایەتی پەرلەمانی كوردستان سەبارەت بە كۆمسیۆن و تۆماری دەنگدەران ٨٦

پاشكۆ: (١٠) یاداشتی (٤٠) پەرلەمانتار كە پێشكەشی سەرۆكایەتی پەرلەمانیان كردووە ٨٩

پاشكۆ: (١١) وێنەی سەردانی ستافی پەی بۆ لای لایەنە پەیوەندیدارەكان لەسەر تۆماری دەنگدەران ٩٢

بۆ زانیاری زیاتر سەردانی ماڵپەڕی (ڕوانگەی پەی) بکەن بەم ناونیشانە:

www.payied.org

پێشەکی

یەکێك لەپایەو پێوەرەکانی هەر هەڵبژاردنێکی پاك و بێگەرد لەدنیادا بوونی تۆمارێکی دەنگدەرانی پوخت و پاکە، لەهەرێمی کوردستان هەڵبژاردنی چوار خولی پەرلەمانی کوردستان و سێ خولی ئەنجومەنی نوێنەرانی عێراق و دوو خولی ئەنجومەنی پارێزگاکان و چەند هەڵبژاردنێکی شارەوانیەکان کراوە، بەڵام تا ئێستاشی لەگەڵدابێت تۆمارێکی پوخت و باوەڕ پێکراو لەبەردەستدا نیە کە متمانە بەکەسی دەنگدەر ببەخشێت و دڵنەوایی بکات لەوەی بە ئاسودەیی دەنگ بدات و پێی وابێت گزیی لەهەڵبژاردندا ناکرێت و دەنگی بەفیرۆ ناڕوات.

ئەگەر لەهەڵبژاردنەکانی سەرەتادا سەرژمێریی پێویست نەبووبێت تا تۆمارێکی رێك و پێك ئامادە بکرێت، ئەوا لەتەمەنی (٢٥) ساڵی دەسەڵاتی کوردیدا خەمێك لەم مەسەلە گرنگ و چارەنوسسازە نەخورا، ئەگەر لە رابردوودا کۆمسیۆنی عێراق کاری هەڵبژاردنی لەئەستۆدا بووبێت، بەڵام لەساڵی ٢٠١٤ و یاسای خۆماڵی دەرچووەو کۆمسیۆنی کوردستانی پێکهاتووە، بەڵام رەشەکە هیچ گۆڕانکارییەکی بەسەردا نەهاتووە.

بوونی سەدان هەزار ناوی دووبارەو لانەبردنی ناوی مردووان و رێگە خۆشکردن بۆ دووجار دەنگدانی دەنگدەرانی تایبەت و دروستکردنی کارتی دەنگدان بۆ کوردانی پارچەکانی تری کوردستان و ئەنجامدانی چەندین گزی تر لەکاتی پرۆسەکەدا و هەڵبژاردنی بێدەنگیش لەبەرامبەری، نیشانەی ئەوەیە حزبە سیاسیەکان خۆیان ئەم کارانەیان ئەنجامداوە، خۆ ئەگەر هەندێك لەحزبەکان دەستیان نەبێت لەدروستبوونی ئەم رەوشە نالەبارو ناجۆرەشدا، ئەوا بێدەنگ بوونیان دەچێتە خانەی رازی بوون بەم ساختەکارییەوە.

کاتێك لە ٢٠١٧/٩/٢٥ ریفراندۆم بەم تۆمارەی هەیە ئەنجامدرا، کۆمەڵێك گرفت هاتە کایەوە، ئێستاش کەهەڵبژاردنەکانی پەرلەمانی کوردستان و سەرۆکایەتی هەرێم دواخراون، پێویستەو دەبێت پێشوەخت ئەو تۆمارە پاك بکرێتەوە، مایەی خۆشحاڵیە کە کۆمسیۆنی باڵای سەربەخۆی هەڵبژاردن و راپرسی پەیرەوێکی تایبەتی لە٢٠١٧/١١/٢٧ بۆ ئەم مەبەستە پەسەند کردووە. هیوادارین هەنگاوی جدی بۆ بنێن و تۆمارێکی پاك ئامادە بکەن بۆ ئەوەی هەم هەڵبژاردنێکی بێگەرد بکرێت و هەم متمانەی دەنگدەریش بگەڕێتەوە.

ئێمە وەك ئینستتیوتی پەی، بەئەرکی مەدەنیی خۆمانزانی کەبەشێوەیەکی زانستی و یاسایی بەدواداچوون بۆ ئەم پرسە بکەین و هەر بۆیەش ئەم راپۆرتەمان ئامادەکرد، پێشمان وایە تاتۆماری دەنگدەران لەناوی ساختە پاك نەکرێتەوە، تاحزبەسیاسیەکان بەجدی نەچنە سەر خەت و هەوڵی پاککردنەوەی نەدەن، تا پەرلەمان و دامودەزگا فەرمیەکان بەئەرکی خۆیان هەڵنەسن، تا کۆمسیۆن بەتەواوی بەئەرکی خۆی هەڵنەسێت و رێگری و لەمپەرەکانی بەردەمی لانەبرێن و تا وەك بەرەی کوردستانی کار بکات، نە رەوشی دیموکراسی گەشەدەکات و بەرەو پێشەوە دەچێت و نە دەبین بەدەوڵەتی دامەزراوەیی و نەدەنگدەریش متمانەی دەبێت و نەلەم قەیرانگەلە بەردەوامەش دەربازمان دەبێت کە ساڵەهایە تێی کەوتووین.

ئینستتیوتی پەی بۆ پەروەردەو گەشەپێدان

تشرینی دووەمی ٢٠١٧

گرنگیی تۆماری دەنگدەران

یەکێك لەپایە سـەرەکیەکانی هـەموو هەڵبـژاردنێکی ئـازاد و پـاك و بێگـەرد بـوونی تۆمـارێکی دەنگـدەرانی پوختە، بەبێ ئـەم تۆمـارەش ناکرێـت بـاس لـە هەڵبـژاردنێکی ئـازاد و دیموکراسـیانە بکرێـت، بۆیـە پێویسـتە هاوڵاتیان بتوانن بەیەکسانی و بەپێی ڕێ و شوێنە بڕیار لێدراوەکان و پێـوەرە نێودەوڵەتیـەکان ناویـان تۆمـار بکرێت و بەشداری هەڵبژاردنەکان بکەن، هەر وەك لە جاڕنامەی مافی مرۆڤ، [1] و پەیماننامەی نێودەوڵـەتی بـۆ مافە مەدەنی و سیاسیەکان، [2] و جاڕنامەی نێودەوڵەتی تایبـەت بـە پێوەرەکـانی هەڵبـژاردنی ئـازاد و پـاك و دوور لە هەر جۆرە جیاکارییەك، وە لەهەمان کاتدا مافی تانە لێدانیشیان بۆ فەراهەم کرابێت، لەکاتێکدا ئەگـەر بەهـەر هۆکارێکـەوە بێـت ڕێگایـان لێگیرابێـت لـە تۆمـارکردنی ناوەکانیـان و بێبەشـکرابن لـە بەشـداریکردن لەهەڵبژاردن. [3]

تۆماری دەنگدەران بریتییە لەو بەڵگەنامـەی کـەئاماری دەنگـدەران لـەخۆ دەگرێـت و ناوەکـانی بـەزنجیرە تیادا تۆمار دەکرێت، سەرەڕای ناوی بنەماڵەو ناوی دایك و بـەرواری لـەدایکبوون و شـوێنی نیشتەجێبوونیشـی تێدا دیاری دەکرێت. [4]

بەشـێوەیەکی تـر تۆمـاری دەنگـدەران لیسـتی نـاوی ئـەو هاوڵاتیانەیـە کـە بـەپێی ڕێ و شـوێنی یاسـایی بڕیارلێدراو تۆمـار دەکـرێن، یاسـای هەڵبـژاردن دیاریـدەکات کـە تۆمـاری دەنگـدەران چـۆن ئامـادە دەکرێـت، ئەمەش لەوڵاتێکەوە بۆ وڵاتێکی تر جیاوازەو لەڕێگەی یاساوە یەکلا کراوەتەوە، لەگـەڵ ئەوەشـدا کۆدەنگیـەك لەسەر چۆنیەتی ئامادەکردنی تۆماری دەنگدەران هەیە، بـۆ ئەمـەش کۆمـەڵێك بنـەمای نێودەوڵـەتی هەیـە لـە ئامادەکردنی لیستی دەنگدەراندا کەوڵاتان خۆیانیان پێوە پابەند دەکەن. [5]

شارەزایانی بواری هەڵبژاردن پێیانوایە ئەم زانیاریانـەی دەبێـت لـەتۆماری دەنگدەرانـدا هـەبن بـریتین لـە: (ناوی چواری، مێژووی لەدایکبون، کۆدی دەنگدەر، نـاوی دایکـی، شـوێنی لـەدایکبوونی، ناونیشـان، شـوێنی دەنگدان)، تۆمارکردنی زانیارییەکانی دەنگدەران لەڕووی بایۆلۆجی (پەنجەمۆر، وێنـە، وێنـەی گلێنـەی چـاو).

---

(١)– ماددەی (٢١) لە جاڕنامەی مافی مرۆڤ.

(٢)– ماددەی (٢٥)ی پەیماننامەی نێودەوڵەتی بۆ مافە مەدەنی و سیاسیەکان.

(٣)–مادەی (٢١)ی ڕاگەیاندنی جیهانیی مافی مرۆڤ و بنەما نێودەوڵەتیەکان بۆ هەڵبژاردنی ئازاد و پاك ساڵی ١٩٩٤ پاریس. مادەی ٢٥ لە پەیماننامەی نێودەوڵەتی بۆ مافە سیاسی و مەدەنیەکان ساڵی ١٩٦٦، پێداگیری لەسەر مافی دەنگدان و بەشداری کایە سیاسیەکان دەکەنەوە بۆ هاوڵاتیان.

(٤)–الوردي ابراهيمي: النظام القانوني للجرائم الانتخابية–دراسة مقارنة، دار الفكر الجامعي، الاسكندرية، ٢٠٠٨، ص٤٠.

(٥)– سلێمان مستەفا حەسەن: تۆماری دەنگدەران لە یاسای کۆمسیۆنی باڵای سەربەخۆی هەڵبژاردن و ڕاپرسی، و یاساکانی هەڵبژاردن لە هەرێمی کوردستان– عێراقدا، سلێمانی، ٢٠١٦، ل٥.

(٦)– بنا الثقة في عملية تسجل الناخبين، دليل المعهد الديمقراطي، ص١٠. وەرگیراوە لە : سلێمان مستەفا حەسەن: تۆماری دەنگدەران.

ئامادەکردنی تۆماری دەنگدەران و پێداچوونەوەی بەیەکێك لەم شێوازانەی خوارەوە دەبێت: (1)

١-**سیستەمی خۆبەخشانە:** واتە ئەو هاوڵاتیانەی مەرجەکانیان تێدایە، بۆ مومارەسەکردنی مافە سیاسیەکان، هەڵدەستن بە پێشکەشکردنی داواکارییەك بۆ تۆمارکردنی ناویان لەتۆماری دەنگدەران، لەیاسای هەڵبژاردنیش دوو جۆر لە تۆماری دەنگدەرانی خۆبەخشی تێدایە، ئەوانیش: یەکەمیان تۆماری بەردەوامە کەتیایدا پرۆسەی تۆمارکردن بۆ یەکجارەو ناشتوانرێت هەموار بکرێت، تەنها لەحاڵەتی گۆڕینی شوێنی نیشتەجێبوون، یا لەدەستدانی لێهاتوویی هەڵبژاردن، ئەمەش لە زۆربەی وڵاتان پەیرەوی لێ دەکرێت، دووەمیان سیستەمی تۆماری دەورییە کەپێویستە لەسەر دەنگدەر دووبارە بەشێوەیەکی دەوری خۆی تۆمار بکاتەوە.

٢-**سیستەمی بە زۆر:** لەو سیستەمەدا لایەنی ئیداری تایبەتمەند لەڕووی یاساییەوە هەڵدەستێت بەئامادەکردن و تۆمارکردنی ناوی ئەو هاوڵاتیانەی کەمەرجە بابەتییەکانیان بۆ مومارەسەکردنی مافە سیاسیەکان تێدایە، بێ ئەوەی ئەو کارە لەسەر داوای هاوڵاتیان وەستابێت.

٣-**سیستەمی تۆماری دەوری:** بەپێی ئەو سیستەمە لایەنی تایبەتمەند هەڵدەستێت بەئامادەکردنی تۆماری دەنگدەرانی نوێ لەماوەیەکدا ئەو ماوەیەش ساڵێك یا دوو ساڵ یا زیاتر بێت، لە رابردووشدا کار بەو سیستەمە کراوە، بەڵام لەئێستادا زۆربەی وڵاتان کاری پێ ناکەن.

٤-**سیستەمی تۆماری بەردەوام:** بەگوێرەی ئەو سیستەمە پرۆسەی تۆمارکردن یەکجار دەبێت، ناشتوانرێت بەدرێژایی ژیانی دەنگدەر گۆڕانکاری بەسەر ئەو تۆمارەدا بێت، مەگەر لەهەندێ حاڵەتدا نەبێت، وەکو گۆڕینی شوێنی نیشتەجێبوون یا لەدەستدانی شاییستەیی، ئەم جۆرە سیستەمە لە زۆربەی وڵاتان پەیرەو دەکرێت.

٥-**سیستەمی تۆمارکردنی ئیلزامی:** بەپێی ئەم سیستەمە پرۆسەی دەنگدان لەهەڵبژاردنەکان لەسەر ئەو کەسانە کورتکراوەتەوە کە ناویان لەتۆماری دەنگدەران تۆمار کراوە، ئەو کەسانەشی ناویان لەو تۆمارە نیە دوور دەخرێنەوە، هەتا ئەگەر مەرجە بابەتیەکانیشیان تێدا بێت.

٦-**سیستەمی تۆماری نا ئیلزامی:** بەگوێرەی ئەم سیستەمە مافی دەنگدان بەهەموو کەسێك دەدرێت، ئەگەر مەرجە بابەتیەکانی مومارەسەکردنی مافی دەنگدانی تێدابێت، بێ ئەوەی بەشداریکردنی لەپرۆسەی دەنگدان پێویست بەوە بکات ناوی لەیەکێك لەتۆمارەکانی دەنگداندا تۆمار کرابێت.

تۆماری دەنگدەران لە وڵاتانی جیهاندا بە دوو شێواز یا سیستم ئامادە دەکرێت: (2)

یەکەم: ئەو تۆمارەی بەندە بەویستی دەنگدەرانەوە: واتە بەپێی ئەو سیستەمە ویستی دەنگدەر رۆڵ دەبینێت کە ناوی خۆی تۆمار بکات، لەڕێگەی پێشکەشکردنی داواکارییەك بەو لایەنەی ئەرکی رێکخستنی تۆماری

---

(١)- خامۆش عومەر: چوارچێوەی دەستوری و یاسای هەڵبژاردن، ل١٧.

(٢)- د.سعاد الشرقاوي، د.عبدالله ناصف: النظم الانتخابات في العالم و المصر، ط٢، دار النهضة القاهرة، ١٩٩٤، ص١٣-١٤.

دەنگدەرانی خراوەتە ئەستۆ، واتە ئەو کەسانەی ناوەکانیان تۆمار ناکەن لەپرۆسەی هەڵبژاردندا مـافی دەنگـدانیان نابێـت، هـەروەها مـافی تانـە دانیشـیان لەئەنجامـەکان نابێـت، لەبـەر نـەبوونی ناویـان لـەتۆماری دەنگـدەران و بێبەشبوونیان لەمافی دەنگدان، ئەم پرسەش تارادەیەکی زۆر پەیوەندی بەدەستور و یاسای هەڵبژاردنەوە هەیە.

دووەم: ئەو تۆمارەی راستەوخۆ ئامادە دەکرێت بەبێ رەچاوکردنی خواستی دەنگدەران: بەپێی ئەم سیستەمە یاسـای هەڵبـژاردن دەزگایـەك رادەسـپێرێت بەرێکخسـتن و ئامـادەکردنی تۆمـاری دەنگـدەران، ئـەویش ملکـەچ و پابەندە بەتۆمارکردنی ناوی سەرجەم هاوڵاتیانی وڵاتەکەی کەمافی دەنگدانیان هەیە، واتە لە تەمـەنی (١٨) سـاڵیدا بێت (یاخود بەپێی یاسـای وڵاتەکـە بڕیـار لەسـەر ئـەو تەمەنـە دەدرێـت کەشایسـتەیی سیاسـی هاوڵاتیـان دیـاری دەکات) لەعێراق و هەرێمی کوردستان کار بەو سیستەمە دەکرێت.[١]

هەنـدێ لـە وڵاتـانیش تۆمـاری دەنگـدەران ئامـادە ناکـەن، تـەنها پشـت بەرەگەزنامـە دەبەسـتن، واتـە هـەر هاوڵاتییەك شایستەیی سیاسی هەبێت و خاوەنی رەگەزنامـەی ئـەو وڵاتـە بێـت دەتوانێـت لـە بنکـەکانی دەنگدان بەشداری دەنگدان بکات.

لێـرەدا پرسـیارێکی دێتـە ئـاراوە، ئایـا بـۆ ئامـادەکردنی تۆمـاری دەنگـدەران پشـت بـەکام داتـا و بەڵگەنامـە دەبەسترێت؟

لەزۆربـەی وڵاتـانی جیهـان سـەرژمێری گشـتی بـەپێی پێـوەرە نێودەوڵەتیـەکان ئەنجامـدەدرێت، لـە وڵاتـانی پێشکەوتوو داتای فەرمی هەیە، لەهەمان کاتدا زۆرێك لەوڵاتان پشت بەتۆماری شارسـتانی وڵاتەکـەیان دەبەسـتن، لەوانە نەرویج، سوید، بەرازیل، بولگاریا، هەنگاریا، هۆڵەندا، رۆمانیا، لەئیسپانیاش پەیمانگەی نیشتمانی بـۆ ئامـار تۆماری دەنگدەران ئامادە دەکات.[٢]

لـەکاتی ئامـادەکردنی تۆمـاری دەنگدەرانـدا پێویسـتە وردبینـی و سـەر راسـتی پـەیرەو بکرێـت، لـەپێناو دەستەبەرکردنی متمانەو هەلی یەکسان بۆ سەرخستنی پرۆسەی دیموکراسی. جا تۆمارەکـە بەشـێوەی کـاتی بێـت یان هەمیشەیی، پرۆسەیەکە پێویستی بەرێکاری یاسایی هەیە، تۆماری دەنگدەرانی کاتی ئەو تۆمارەیە کەلـەکاتی هـەر پرۆسـەیەکی هەڵبژاردنـدا ئامـادە دەکرێـت. تۆمـاری دەنگـدەرانی هەمیشـەییش ئـەو تۆمارەیـە بـۆ سـەرجەم پرۆسەکانی هەڵبژاردن کاری پێدەکرێت، کەلەرێی داتای فەرمیی وڵاتەوە ئامادە دەکرێت و ساڵانە نوێ دەکرێتـەوە بەزیادکردن یاخود کەمکردن و سڕینەوەی ناوی دەنگدەران، بەپێی یاسا و رێکارییـەکان، هەنـدێ وڵات راسـتەوخۆ پشت بـەداتای فەرمانگـە فەرمییـەکانی وەك رەگەزنامـە دەبەسـتێت، ئـەو فەرمانگانـە نـاوی ئەوانـەی شایسـتەیی سیاسییان هەیە دەدەنە لایەنە پەیوەندیدارەکان، بەمەبەستی تۆمارکردنی ناوەکانیان.

---

(١)– لە مادەی (٢٠) ی دەستوری کۆماری عیراقی ئیتیحادیدا هاتووە: (**هاولاتیان پیاوان و ژنان مافی بەشداربوونیان لە کاروباری گشتی سودمەند بوون لە مافە رامیاریەکاندا هەیە بە مافی دەنگدان و هەڵبژاردن و خۆپالاوتنیشەوە**).

(٢)– الان وول ، اندرو ولسن، ايمن ايوب، كارل دنداس، جوارم روكامي، سارا ستينو: اشكال الادارة الانتخابية، دليل المؤسسة الدولية للديمقراطية والانتخابات. وەرگیراوە لە : سلێمان مستەفا حەسەن: تۆماری دەنگدەران.

لەهەرێمی کوردستان کە یەکەم هەلبژاردن لە ساڵی (١٩٩٢) ئەنجامدرا، تیایدا پێوەری رەگەزنامە و ناسنامەی باری کەسێتی کرایە پێوەر، یان هەر بەڵگەنامەیەکی فەرمی تر کەسەلمێنەری هەبوونی مافی دەنگدانە، بەمەرجێ تەمەنی (١٨) ساڵ و زیاتر بێت و دانیشتووی هەرێمی کوردستان بێت، ئەوا مافی دەنگدانی هەیە، بەبێ بوونی تۆماری دەنگدەران، [1] کە کاریگەریی لەسەر کۆی پرۆسەکانی هەڵبژاردن هەبوو.

لەعێراقیشدا دووای روخانی رژێمی پێشوو سەرژمێری گشتی ئەنجام نەدراوە، [2] ئەرکی ئامادەکردنی تۆماری دەنگدەرانیش خراوەتە ئەستۆی کۆمسیۆنی باڵای سەربەخۆی هەڵبژاردنەکانی عێراق، وەك لە یاسا و رێسای ژمارە (٢)ی ساڵی ٢٠٠٤ ی تۆماری دەنگدەراندا هاتووە، کۆمسیۆنیش بەپشتبەستن بەیاسا پەیوەندیدارەکانی وەك (یاسای بەڕێوەبردنی عێراق بۆ قۆناغی گواستنەوە و یاسای کۆمسیۆنی باڵای سەربەخۆی هەڵبژاردنەکان لەعێراق و یاسای هەڵبژاردنەکان و یاسای پارت و قەوارە سیاسیەکان (فەرمانەکانی ٩٢، ٩٦، ٩٧) ی نوسراو بەمێژووەکانی ٢٠٠٤/٥/٣١ و ٢٠٠٤/٦/١٥ ی دەرچوو لەلایەن دەسەڵاتی کاتی هاوپەیمانانەوە)، بڕیاری دەرچواندنی ئەو یاساو رێسایەی داوە: یاساو رێسای ژمارە (٢) ی ساڵی ٢٠٠٤ ی تۆمارکردنی دەنگدەران (تۆمارکردنی دەنگدەران لەسەر بنەمای ئەو زانیارییانەی دەبێت لە سیستەمی دابەشکردنی گشتی کارتەکانی خۆراك (کۆبۆن)ەوە وەدەستدەخرێن و لە ماوەی تۆمارکردنەکەشدا پەرەیان پێدەدرێت و هەر هەموارکردنێك پێویست بێت بەسەریاندا جێبەجێ دەکرێت)، یاسای هەڵبژاردنی ئەنجومەنی نوێنەرانی عیراق ژمارە (١٦) ی ساڵی ٢٠٠٥ ی هەموارکراو هەڵنەساوە بەرێکخستنی پێکهێنانی لیژنەی تۆمارکردن لە تۆماری دەنگدەران، بەلآم تێبینی ئەوە دەکرێت ئەو مەرجانەی کە یاسادانەری عێراقی دایناوە لەسەر ئەو کەسانەی کە دەبنە دەنگدەر دەبێت ناویان لە تۆماری دەنگدەراندا تۆمار کرابێت.[3]

کۆمسیۆنی ئیتیحادی دووای پەسەندکردنی دەستور بەپێی یاسای ژمارە (١١) کۆمسیۆنی باڵای سەربەخۆی هەڵبژاردن دامەزرا، کۆمسیۆنیش لە(٢٠٠٨/٦/٢٤) سیستەمی ژمارە (٧)ی نوێکردنەوەی تۆمارنامەی دەنگدەرانی دەرکرد و پشتی بەداتاکانی کۆمپانیای خۆراك و داتاکانی خولی یەکەمی ئەنجومەنی کۆمسیاران بەست لەئامادەکردنی تۆماری دەنگدەران و نوێکردنەوەیدا، بۆ ئەو مەبەستە کۆمسیۆن سیستەمی نوێکردنەوەی تۆماری دەنگدەرانی بۆ هەڵبژاردنی ئەنجومەنی نوێنەران ژمارە (١٢)ی ساڵی ٢٠٠٩ی دەرکرد، ئەوەش بەپشت بەستن بەو دەسەڵاتەی بۆ ئەنجومەنی کۆمسیاران لەمادەی (٤) ی برگە (٨)ی یاسای کۆمسیۆن دراوە، کۆمسیۆنی هەڵبژاردن کە لەسەر دەستی دەسەڵاتی هاوپەیمانان دروستکرا، بەبڕیاری ژمارە (٩٢) لە ٢٠٠٤/٥/٣٠ رێکارەکانی ئەم بڕیارە

---

(١)– رێکارەکانی هەڵبژاردنی ساڵی ١٩٩٢/٥/١١ ، بەیانی ژمارە ٧٠.

(٢)– لە زنجیرەی نۆیەمی مادەی (١١٠) ی دەستوری کۆماری عیراقی ئیتیحادی دا هاتووە:**"دەسەلاتەکانی فیدرالی تایبەتمەند دەبێت بەم دەسەلاتە ژمێردراوانە"** بڕگەی نۆیەم **"ئامار و سەرژمێری گشتی دانیشتوان"** و یاسای ژمارە (١١)ی ساڵی ٢٠٠٧ یاسای کۆمسیۆنی بالای سەربەخۆی هەڵبژاردنی ئیتیحادی، یاساو رێسای ژمارە (٢)ی سالی ٢٠٠٤، و پەیرەوی ژمارە (٧)ی سالی ٢٠٠٨، ئامارەکانی کۆبۆنی خۆراك کراوەتە ئاماری فەرمی کۆمسیۆن پشتیان پێ ببەستێت.

(٣)– بڕوانە مادەی (٣) بڕگەی (٤)ی یاسای هەڵبژاردنی ژمارە (١٦)ی ساڵی ٢٠٠٥.

بوون بەپێشینەیەك بۆ كۆمسیۆنی هەڵبژاردن دووای پەسەندكردنی دەستور، ئەمەش كاریگەریی لەسەر كۆی پرۆسەكە دروستكرد، چونكە لەبنچینەدا داتاكانی خۆراك لەسەر بنچینەیەكی یاسایی و دروست ئامادە نەكرابوو، چەندین ناوی نادروست و بێ بنەما و ناوی دووبارە خزێنرانە ناو تۆماری دەنگدەران، شێوازی سڕینەوەی ناوی مردوەكانیش سەركەوتوو نەبوو.

هەروەها بەپێی دەستور دەسەڵاتی حەسری حكومەتی فیدراڵە بەئەنجامدانی سەرژمێری گشتی هەڵبستێت.[1] ئەمەش وایكردووە پشت بەداتاكانی كۆمپانیای خۆراك ببەسترێت، لەهەمان كاتدا ئاماژە بەبەڵگە فەرمیەكان نەدراوە كە دەنگدەر لەكاتی تۆماركردنی ناوی لەلیستی دەنگدەراندا بیداتە لایەنە پەیوەندیدارەكان، لەیاساكانی هەڵبژاردنی هەرێمی كوردستانیش دوور و نزیك ئاماژە بەسەرچاوەی داتاكان و بەڵگەنامە فەرمیەكان نەكراوە كەكۆمسیۆنی هەڵبژاردن و راپرسی لە هەرێمی كوردستان لەقۆناغی سەرەتای كاركردنیدا پشتیان پێ ببەستێت. ئەمە جگە لەوەی نوێكردنەوەی تۆماری دەنگدەران بۆ هەر پرۆسەیەكی هەڵبژاردن كاتێكی زۆر و خەرجیەكی زۆری پێویستە، بەشێوەیەك بڕی تێچوی هەر دەنگدەرێك (١٠-١٢) دۆلار بووە لە پرۆسەكانی رابردوودا. بێگومان ئەمەش بارگرانییەكی زۆرە لەسەر بودجەی وڵات، ئەم خشتەیەی خوارەوە رونیدەكاتەوە كەرێكاری دروستكردن و نوێكردنەوەی تۆماری دەنگدەران لە عێراقدا بەشێوازێكی تەندروست رێكنەخراوەو بەرێوە نەچووە:

ز	جۆری پرۆسە	رۆژ
١	پرۆسەی دامەزراندنی كارمەندان	٢١
٢	راهێنانی كارمەندان	١٢
٣	كردنەوەی دەرگای ناوەندەكان بە رووی دەنگدەراندا	٣٠
٤	نوێكردنەوەی تۆمار و تێكردنی گۆڕانكارییەكان	٣١
٥	خستنەڕووی تانە	٧
٦	سكاڵا	١٢
٧	شیكردنەوەی داتاكان	١٧
٨	گۆڕینی داتاكان بۆ تۆمار بە شێوەی PDF	١٥
٩	چاپكردنی تۆماری دەنگدەران	٣٠
١٠	دابەشكردنی تۆماری دەنگدەران	٦
	كۆی گشتی	١٨١

لەهەڵبژاردنەكانی پێشووتری هەرێمی كوردستان و عێراقدا تۆماری دەنگدەران لەنێوان قەوارە سیاسیەكاندا جێگەی مشتومڕ و خاڵی ناكۆكی بووە، چونكە تا ئێستا نەتوانراوە ئەم پرسە وا رێكبخرێت كە لەئاستی داواكاری قەوارە سیاسیەكانی هەرێمی كوردستان و عێراقدا بێت و جێگەی متمانەیان بێت.

لێرەدا كۆمەڵێك پرسیار دێنە پێشەوە: ئایا تۆماری دەنگدەران چۆن رێكدەخرێت؟ یاسا دەسەڵاتی بەكام لایەن داوە بەم كارە هەڵسێت؟ كەموكوڕییەكانی تۆماری دەنگدەران چین لە رابردوودا؟ ئایا كۆمسیۆن پابەند

(١)- ماددەی (٤) برگەی (٨)ی یاسای كۆمسیۆنی بالای سەربەخۆی هەلبژاردنی عیراق هەمان سەرچاوەی پێشوو.

کراوە پشت بەکام داتاو بەڵگەنامەی فەرمی ببەستێت؟ ئایا ئەم کارە گرنگە بەکۆمسیۆن دەکرێت؟ چ رێگەو شێوازێك پەیرەو بکرێت لە ئامادەکردنی تۆماری دەنگدەراندا؟ لە یاسای کۆمسیۆنی باڵای سەربەخۆی هەڵبژاردن و راپرسی هەرێمی کوردستان–عێراق و یاساکانی هەڵبژاردنی (پەرلەمانی کوردستان، ئەنجومەنی قەزاو ناحیەکان، سەرۆکایەتی هەرێم) چۆن مافی دەنگدان و تۆماری دەنگدەران دەقنوس کراون؟ چی بکرێت لە ئاییندەدا؟

بۆ وەڵامی ئەم پرسیارانە هەوڵدەدرێت لێرەدا شرۆڤەی یاسا پەیوەندیدارەکان بکرێت.[1]

(١)– سلێمان مستەفا حەسەن: تۆماری دەنگدەران لە یاسای کۆمسیۆنی باڵای سەربەخۆی هەڵبژاردن و راپرسی، و یاساکانی هەڵبژاردن لە هەرێمی کوردستان– عیراقدا، ل٩–١٠.

تۆماری دەنگدەران لە هەڵبژاردنەکانی هەرێمی کوردستاندا

بە حوکمی ئەوەی هەرێمی کوردستان بەشێکە لـەعێراق، تۆمـاری دەنگـدەرانیش پەیوەنـدی بەسـەرژمێری دانیشتوانەوە هەیە، بۆیە دەبێت هەرێم هانا بباتەوە بەر ئەو سـەرژمێر و داتایانـەی حکومـەتی عێـراق لـەماوە جیاجیاکاندا کردوونی.

لە هەڵبژاردنی خولی یەکەمی پەرلەماندا لە ١٩٩٢/٥/١٩ کە بـەرەی کوردسـتانی ئەنجامیـدا، بـەپێی یاسـای ژمارە (١)ی ساڵی ١٩٩٢ ی هەڵبژاردنی کوردسـتان **"هەموو هاوڵاتیەکی هـەرێمی کوردسـتان مـافی دەنگـدانی هەبوو بەمەرجێك هاوڵاتی کوردستانی عێراق بێت و تەمەنی (١٨) ساڵی تەواو کردبێت"**.[١]

لەبەر ئـەوەی لـەو سـەردەمەدا هـیچ تۆمـارێکی دەنگـدەران نـەبوو، هـەر بۆیـە هـەموو هاوڵاتیـەك مەرجـە یاساییەکەی تیادا بووایە دەیتوانی بچێتە بنکەکانی دەنگدان و دەنگ بدات، بۆ ئـەوەی کەسـی دەنگـدەر زیـاد لەجارێك دەنگ نەدات و رێگە لەساختەکاری بگیرێت وێرای ئەوەی بە مەرەکەبێك پەنجـەی رەنـگ دەکـرا، ئـەو پێناسەیەی هاوڵاتی دەنگدەر پێی بوو (احوال مدنی) کونێکی لێ ئەکرا تا دووبارە دەنگ نەداتەوە.

بەپێی ئەو داتایانەی لەو سەردەمەدا لەبەردەست بوون و هەڵبژاردنی خـولی یەکـەمیان پـێ ئەنجامـدرا بـەم شێوەیە بوو: [٢]

ز	پارێزگا	ئەوانەی مافی دەنگدانیان هەبوو	ئەوانەی دەنگیاندا بە ژمارە	رێژەی سەدی
١	هەولێر	450.000	349.164	77.6%
٢	سلێمانی	340.000	335.827	98.8%
٣	دهۆك	178.000	198.352	111.4%
٤	کەرکوك	144.000	88.610	61.5%
	کۆی گشتی	1.112.000	971.953	86.4%

هەڵبژاردنی خـولی دووەمـی پەرلـەمانی کوردسـتان لـەرۆژی ٣٠ کـانوونی دووەمـی سـاڵی ٢٠٠٥ ئەنجامـدرا، کەهاوکات بوو لەگەڵ هەڵبژاردنەکانی ئەنجومەنی نوێنەرانی عێراق و هەڵبژاردنی ئەنجومەنی پارێزگاکان. ئەمـە یەکـەمین هەڵبـژاردنی گشـتی بـوو کـەدوای رووخـانی رژێمـی بـەعس لەکوردسـتان و عێـراق ئـەنجام درا. لـەم هەڵبژاردنـەدا دانیشـتوانی کوردسـتان جیـا لەدانیشـتوانی ناوچـەکانی تـری عێـراق لەیـەك کاتـدا دەنگیـان بـۆ

(١)– ماددەی (٢٠) لە ژمارە (١)ی ساڵی ١٩٩٢ ی یاسای ئەنجومەنی نیشتمانی کوردستان.
(٢)– توانا قادر ابوبکر: بەرەی کوردستانی ١٩٨٧–١٩٩٢، ماستەر نامە، زانکۆی راپەرین، ٢٠١٧، ل١٢٧.

هەڵبـژاردنی ٣ ئەنجومـەنی جیـادا ئـەوانیش: پـەرلـەمانی کوردسـتان، کەلەسـنووری پارێزگاکـانی (سـلێمانی، هەولێرو دهۆك) ئەنجامدرا، هەڵبژاردنی ئەنجومەنی نوێنەرانی عێراق و ئەنجومەنی پارێزگاکان.

ئەم هەڵبژاردنـە بەسیسـتمی (نوێنەرایـەتی ڕێـژەیی) بەڕێوەچـوو. کـە (٢,٢٩٠,٧٣٦) کـەس لەدانیشـتوانی هـەرێمی کوردسـتان مـافی دەنگـدانیان هـەبوو و تیایـدا (١,٧٥٣,٩١٩) کـەس بەشـداریان لەپرۆسـەکەدا کـرد کەدەکاتە ڕێژەی (٧٥.٦٪)ی سەرجەم دانیشتوانی هەرێم. لەم خولەدا، ژمـارەی ئەنـدامانی پـەرلـەمان لـە ١٠٥ ئەندام بۆ ١١١ ئەندام بەرزکرایەوە.

لە هەڵبژاردنی خولی سێیەمی پەرلەمان کە لە ٢٠٠٩/٧/٢٥ دا ئەنجامدرا، ئەم خولـە جیـاوازبوو لەخولـەکانی تر، بەوەی ئۆپۆزسیۆن سەری هەڵداو چـووە پـەرلەمانـەوە، لەهـەرێمی کوردسـتان (٢,٤٠١,٧٩٥) کـەس مـافی دەنگدانیان هەبوو و لەو ژمارەیە (١,٨٧٦,١٩٦) کەس بەشدارییان لەدەنگدانەکەدا کـرد کـە دەیکـردە ڕێـژەی (٧٨.١٪) سەرجەم دەنگدەرانی هەرێم.

لەهەڵبژاردنی خـولی چوارەمیشدا کـە لـە ٢٠١٣/٩/٢١ ئەنجامـدرا، (٢,٨٠٣,٣٨٢) کـەس مـافی دەنگـدانیان هەبوو و (١,٩٦٨,٧٧٥) کەس بەشداریان کرد بەڕێژەی (٧٠.٢٪)ی تێکڕای دەنگدەرانی هەرێم.

لە ریفراندۆمی ٢٠١٧/٩/٢٥ دا هەرێمی کوردستان ڕێژەی دەنگدان بەم شێوەیە بوو:

ز	پارێزگا	ئەوانەی مافی دەنگدانیان هەبوو	ئەوانەی دەنگیاندا بە ژمارە	ڕێژەی سەدی
١	هەولێر	١١٤٧١٢٣	٧٢٦٥٤٠	٪٦٣.٣٣
٢	سلێمانی	١٣٤٣٥٢١	٦٤٨٢٥١	٪٤٨.٢٥
٣	دهۆك	٧٥٦٦٩٧	٩٩٤٤٢٧	٪١٣١.٤١
کۆی گشتی		٣٢٤٧٣٤١	٢٣٦٩٢١٨	٪٧٢.٩٥

تۆماری دەنگدەران لە یاسای ژمارە (١)ی ساڵی ١٩٩٢ ی هەڵبژاردنی هەرێمی کوردستان

یاسای ژمارە (١)ی ساڵی (١٩٩٢)ی هەڵبژاردنی پەرلەمانی کوردستان، هەم یەکەم یاسای پەرلەمانی کوردستانەو هەم هەڵبژاردنەکانی پەرلەمان چ لە رابردوو و چ لە ئێستادا بەم یاسایە ئەنجام دراوەو دەدرێت، تائێستا چەند جارێك هەموار کراوە، هەر لەم یاسایەشدا باس لە تۆماری دەنگدەران کراوە.

لە ماددەی (٦)ی یاساکەدا هاتووە: **"بە یاسایەك دەستەیەکی باڵای سەربەخۆ پێکدەهێنرێت بۆ سەرپەرشتی هەڵبژاردنەکان و بەڕێوەبردنی کارەکانی هەڵبژاردن لە هەرێمی کوردستانی عێراقدا، تۆماری دەنگدەران ئامادە دەکات، مەرکەزەکانی هەڵبژاردن لەهەرێمدا دەستنیشان دەکات، رێنمایی پێویست بۆ ئاسانکردنی رەوشی هەڵبژاردنەکان دەردەکات، سەرۆك و ئەندامانی لیژنە گەلی ناوەندەکانی ناوزەد دەکات"**.[1] بە گوێرەی دەقی ماددەی سەرەوە کۆمسیۆن (دەستە) تۆماری دەنگدەران ئامادە دەکات، رێنمایی دەردەکات بۆ ئاسانکاری جێبەجێکردنی یاسای هەڵبژاردن.

لە ماددەی (١٥)ی هەمان یاسادا هاتووە: **"لیستەکانی ناوی دەنگدەران بۆ هەرێمی کوردستان بەپێی مەرکەزەکانی هەڵبژاردن ئامادە دەکرێن و بە پێی پیتی ئەبجەدی ریز دەکرێت و پیشە و ناونیشان و بەروار و شوێنی لەدایکبوونیان تێدا دەنوسرێت، ئەگەر ئەوەش نەکرا، ئەوا لەو بارەدا هەیئەی باڵا بۆی هەیە، رێگایەکی دیکەی لەبار بۆ وەدەستهێنانی ئەو مەبەستە بدۆزێتەوە"**.[2] لە دەقی ماددەی سەرەوەدا هاتووە کەدەبێت تۆماری دەنگدەران (ناو، ناونیشان، پیشە، بەروار و شوێنی لەدایکبوون)ی تێدا بنوسرێت و لیستەکەش بە پێی پیتی ئەبجەدی ریز دەکرێت، بەڵام ئاماژەی بەوە نەداوە کەدەبێت کۆمسیۆن کام تۆمار و سەرژمێری بکاتە بنەمای رێکخستنی تۆماری دەنگدەران، هەروەها لەدەقی ماددەکەدا هاتووە ئەگەر ئەو رێگە نەکرا، رێگایەکی دیکەی لەبار، بۆ وەدەستهێنانی ئەو مەبەستە بدۆزێتەوە، ئەم برگەیە بەم شێوازە گونجاو نییە لەرێکخستنی تۆماری دەنگدەراندا، چونکە ئەرکی دەوڵەت (حکومەتی هەرێم) لێرەدا دیار و روون نییە، کە تۆماری هاوڵاتیانی نەبێت کەبتوانێت کۆمسیۆن پابەند بکات پێیەوە. هەروەها لە ماددەی (١٦)ی یاساکەدا هاتووە: **"دەستەی باڵا، بەلانی کەم (١٥) رۆژ پێش ماوەی دیاریکراوی دەنگدان، تۆمارەکان بەسەر مەرکەزەکانی دەنگداندا، لە هەرێمدا دابەشدەکات بۆ ئەوەی لە تابلۆی تایبەت بەم مەبەستە بەهاوڵاتیانی رابگەیەنێت بەمەرجێ بەمۆری دەستەی باڵا مۆر بکرێن، بەرواری راگەیاندنەکەشی لەسەر بنوسرێت لەگەڵ رەچاوکردنی ئەوەی لە ماددەی پانزەیەمدا هاتووە"**.[3] بەسەرنجدان لە ناوەرۆکی ئەم ماددەیە رووبەرووی پرسیارێك دەبینەوە، ئایا چۆن دەکرێت (١٥) رۆژ پێش دەنگدان تۆمارەکان بەسەر ناوەندەکان دابەشبکرێن

(١)– ماددەی (٦) یاسای هەلبژاردنی پەرلەمانی کوردستان ژمارە (١)ی سالی ١٩٩٢ ی هەموارکراو.
(٢)–ماددەی (١٥) یاسای هەلبژاردنی پەرلەمانی کوردستان ژمارە (١)ی سالی ١٩٩٢ ی هەموارکراو.
(٣)–ماددەی (١٦) یاسای هەلبژاردنی پەرلەمانی کوردستان ژمارە (١)ی سالی ١٩٩٢ ی هەموارکراو.

بۆ دڵنیابوون لە ناوەکانیان و شوێنی دەنگدان، جا گواستنەوەی ناو بێت، یان سڕینەوەی، یاخود زیادکردنی، چونکە کۆمسیۆن لە رووی هونەریی و کاتەوە لەم ماوەیەدا ناتوانێت بەم کارە هەستێت، بەپێی ناوەڕۆکی ئەم ماددەیە ناتوانرێت کارەکان ئەنجام بدرێن، بۆیە باشتر وایە پێداچوونەوە بەم ماددەیەدا بکرێتەوە بەسوودوەرگرتن لە رای کەسانی شارەزا یان کۆمسیۆنی هەڵبژاردن و راپرسی هەرێمی کوردستان، بەڵام ئەگەر مەبەست ئەوە بێت تۆماری کۆتایی ١٥ رۆژ پێش پرۆسەی دەنگدان بەسەر ناوەندەکاندا دابەشبکرێن تا رادەیەك دەکرێت.

لە ماددەی (١٨)ی یاسای هەڵبژاردنی پەرلەمانی کوردستاندا هاتووە: **"بۆ هەر کەسێك مەرجەکانی دەنگدەری تێدا بێت و تۆمارکردنی ناوی فەرامۆش کرابێت لە خشتەی دەنگدەراندا، دەتوانێت داوای تۆمارکردنی ناوی بکات، بۆ هەر دەنگدەرێك هەیە داوای زیادکردنی ناوی هاوڵاتییەك بکات کە بە ناحەق تۆمارکردنی ناوی فەرامۆشکراوە یان داوای زیادکردنی ناوی هەر هاوڵاتییەك بکات کە بە ناحەق لە خشتەی دەنگدەراندا سڕدراوەتەوە، لە ماوەی دە رۆژدا لە بەرواری بڵاوکردنەوەی خشتەی دەنگدەرانەوە. داواکە، لەگەڵ رای لیژنەی مەرکەزی پەیوەندیداری هەڵبژاردن، پێشکەش بەهەیئەی باڵا دەکرێت، هەیئەی باڵاش لە ماوەیەکدا لەسێ رۆژ نەترازێ کە لەرۆژی پێشکەشکردنی داواکەوە دەستپێدەکات سەیر دەکات و یەکلایی دەکاتەوە".**[1] ناوەڕۆکی ماددەی (١٨) ئەو راستییە دووپاتدەکاتەوە کە دژیەکییەك بەدیدەکرێت لە نێوان ماددەی (١٦) و (١٨)دا، چونکە لانی کەم دەبێت تۆماری دەنگدەران بەشێوە کلاسیکیەکەی مانگێگ بەر لە وادەی دەنگدان سەرجەم قۆناغەکانی تێپەراندبێت و ئامادەکرابێت بۆ چاپکردن، دەکرێت ئاماژە بەتۆماری سەرەتایی و تۆماری کۆتایی بدرێت.

لە ماددەی (١٩)ی هەمان یاسای پەرلەمانی کوردستاندا هاتووە: **"هەرهاوڵاتییەکی کوردستانی-عێراق چ نێر، چ مێ بۆی هەیە ببێتە دەنگدەر یان پاڵێوراو، ئەگەر ئەو مەرجانەی تێدابێت کە لەم یاسایەدا باسیان لێوەکراوە".**[2] واتە لایەنی پەیوەندیدار پابەندە بەتۆمارکردنی ناوی دەنگدەران بەبێ بوونی ویستی دەنگدەر، لە ماددەی (٢٠)یشدا هاتووە: **"مەرجە دەنگدەر هاوڵاتی کوردستانی عێراق بێت و هەژدە ساڵی تەواو کردبێت".**[3]

لە بەرامبەر ساختەکاری لە تۆماری دەنگدەراندا لە ماددەی (٥٧)دا هاتووە: **"هەر کەسێك ئەمانەی خوارەوەی کرد بۆ ماوەیەك بەند دەکرێت کە لە (٦) شەش مانگ کەمتر نەبێ و غەرامەیەکیشی لێوەردەگیرێت کە لە(١٠٠، ٠٠٠) سەد هەزار دینار کەمتر نەبێ و لە (٥٠٠، ٠٠٠) هەزار دیناریش زیاتر نەبێت:**

---

(١)–ماددەی (١٨) یاسای هەلبژاردنی پەرلەمانی کوردستان ژمارە (١)ی ساڵی ١٩٩٢ ی هەمووارکراو.
(٢)–ماددەی (١٩) یاسای هەلبژاردنی پەرلەمانی کوردستان ژمارە (١)ی ساڵی ١٩٩٢ ی هەمووارکراو.
(٣)–ماددەی (٢٠) یاسای هەلبژاردنی پەرلەمانی کوردستان ژمارە (١)ی ساڵی ١٩٩٢ ی هەمووارکراو.

١-به ئەنقەست ناوێك يا ناوەكان يان سيفاتى قەڵبى لە خشتەى دەنگدەران تۆماركردن يان پێچەوانەى حوكمەكانى ئەم ياسايە ناوێكى تێدا نەنووسرێت.

٢-ناوى خۆى يان ناوى كەسێكى ترى بەبێ بوونى مەرجى ياسايى پێويست تۆمار كرد و دەركەوت كە بەمە دەزانێت و هەر كەسێكى ديكەش كە ناوێكى تۆمار نەكرد يان سڕيبەوە". [١]

ئەگەر كار بەو مادده ياساييە بكرێت، ئەوا بەشێكى زۆرى هاولاتيان و تەنانەت كۆمسيۆنەكانى عێراق و كوردستانيش دەبوايە سزا بدرێن، چونكە ژمارەيەكى زۆر ناوى ساختەو مردوو و دووبارە لە تۆمارەكەدا هەيەو هەمو لايەكيشيان ئەو راستيە دەزانن.

لەماددەى (٥٩)دا هاتووە: **"هاوڵاتيانى هەرێمى كوردستان-عێراق، كە لەدەرەوە دادەنيشن مافى بەشداربوونيان لە هەڵبژاردنەكانى پەرلەمانى كوردستان-عێراق هەيە".** [٢] لێرەدا ياسا مافى دەنگدانى داوە بەهاولاتيان بەلام مەرجى دەنگدەريان تيا فەراهەم بێت، بەلام بەشداريپێكردنى هاولاتيانى دەرەوەى ولات، بەچ شێوەيەك بەشدارى بكەن؟ چۆن تۆمارى دەنگدەرانيان بۆ رێكبخرێت؟ ئەو لايەنە كێيە كە ئەركى رێكخستنى وەردەگرێت؟ پشت بەكام داتاو زانيارى ببەسترێت؟ ئايا كام بەڵگەنامە بكرێتە بنەما؟ لە چەند ولات و شار ناوەندى دەنگدان بكرێتەوە؟ ئەمانە ئەو پرسيارانەن كە لە دەقى ماددەكەدا وەلامەكانيان بوونى نيە. هەر بۆيەشە تا ئێستا چوار خولى هەڵبژاردنى پەرلەمانى كوردستان كراوە، بەلام لەهيچ كاميانـدا هاولاتيانى دەرەوە نەيانتوانيوە بەشدارى بكەن.

لە مادەى (٦٠)ى ياساى پەرلەمانى كوردستاندا هاتووە: **"پرۆسەى دەنگدانى كارمەندانى هێزەكانى ئاسايشى ناوخۆ، زێرەڤانى هەرێم، (پێشمەرگە) و سوپا، كارمەندانى نەخۆشخانەكان و بەنديخانەكان و حەپس و سجنەكان، لەچەند مەركەزێكى تايبەت بەخۆيان ئەنجامدەدرێت كەدەستەى كۆمسيۆنى بالاى سەربەخۆى هەڵبژاردنەكان بە هاودەنگى لەگەڵ وەزارەتە پەيوەنديدارەكاندا دەستنيشانيان دەكات، بەمەرجێ پێش چل و هەشت سەعات لە وادەى دەستپێكردنى هەڵبژاردنەكان ئەنجامبدرێت".** [٣]

دەنگدانى هێزە چەكدارەكان پێش وادەى دەنگدانى گشتى كارێكى باشە بۆ ئەوەى دەستكراوە بن لەرۆژى دەنگدانى گشتيداو ئاساييش و ئارامى ولات بپارێزن و دەنگدەران بتوانن بەبێ ترس سەردانى ناوەندەكانى دەنگدان بكەن، بەلام جيانەكردنەوەى تۆمارى دەنگدەرانى هێزە چەكدارەكان لەكات و ساتى خۆيدا كارێكى خوازراو نيە، بۆيە پێويستە وەزارەتى ناوخۆ و وەزارەتى پێشمەرگە پاڵپشت بەليستى موچە تەواوى

---

(١)-ماددەى (٥٧) ياساى هەلبژاردنى پەرلەمانى كوردستان ژمارە (١)ى سالى ١٩٩٢ ى هەمواركراو.
(٢)-ماددەى (٥٩) ياساى هەلبژاردنى پەرلەمانى كوردستان ژمارە (١)ى سالى ١٩٩٢ ى هەمواركراو.
(٣)-ماددەى (٦٠) ياساى هەلبژاردنى پەرلەمانى كوردستان ژمارە (١)ى سالى ١٩٩٢ ى هەمواركراو.

زانیارییەکان بدات بەکۆمسیۆن بۆ ئەوەی تۆماری دەنگدەرانی هێزەچەکدارەکان بەتەواوی و یەکجاری لەتۆماری گشتی جیابکرێتەوە.

لەکۆتایی سەرنج و تێبینیەکانمان سەبارەت بە یاسای ژمارە (١)ی ساڵی ١٩٩٢ دەبێت ئاماژە بەزنجیرەی یەکەمی مادەی (٢٩) بکەین کە تیایدا هاتووە: **"لە دوای دڵنیابوونەوە لە لێهاتوویی دەنگدەر، لەوەی هەڵگری رەگەزنامەی عێراقییە، پسوڵەی دەنگدانی رادەست دەکرێت و ناوی نیشانە دەکرێت و بۆ پێگەی دیاریکراو بۆ دەنگدان رێنمایی دەکرێت".** [1] بە وردبوونەوە لە ناوەرۆکی ئەو ماددەیە دەبینین کەبوونی رەگەزنامەو هەڵگرتنی لە رۆژی دەنگدان کراوەتە مەرج کە کارتی دەنگدانی پێ بدرێت، لەم دەقە یاساییەدا هەست بە مەترسی قەوارەکان دەکرێت لەراستی و دروستی تۆماری دەنگدەران، لەهەمان کاتدا دژیەکییەك بەدیدەکرێت بەوەی کە مەرجە دەنگدەر سەرەڕای هەبوونی مەرجەکانی دەنگدەر ناوی لەتۆماری دەنگدەراندا هەبێت و لە رۆژی دەنگدان رەگەزنامەی عێراقی پێ بێت. کە دەبوایە لە بنچینەدا لەکاتی تۆمارکردنی ناوی دەنگدەران رەگەزنامەی عێراقی بکرایەتە بنەما بۆ تۆمارکردنی ناوی هاوڵاتیان. [2]

(١)–زنجیرەی (١)ی ماددەی (٢٩) یاسای هەڵبژاردنی پەرلەمانی کوردستان ژمارە (١)ی ساڵی ١٩٩٢ ی هەمووارکراو.
(٢)–وەرگیراوە لە : سلێمان مستەفا حەسەن: تۆماری دەنگدەران.

تۆماری دەنگدەران لە یاسای پارێزگاکانی هەرێمی کوردستان – عێراق

یاسای ژمارە (٣) ی ساڵی (٢٠٠٩)

لەمادەی چوارەمی یاسای ژمارە (٣)ی ساڵی ٢٠٠٩ دا هاتووە: **"ئەنجومەنی پارێزگا لە ڕێگەی هەڵبژاردنی ڕاستەوخۆ پێك دەهێنرێت و لە (٢٥) ئەندام پێكدێت بۆ هەر (٢٠٠٠٠٠) دووسەد هەزار کەس لەوانەی زیاد دەبن لە (٥٠٠٠٠٠) پێنج سەد هەزار کەس ئەندامێکی تر دەخرێتە سەر، بەپێی نوێترین سەر ژمێری باوەڕ پێکراو، بەمەرجێك لیستی پاڵێوراوەکان بەشێوەیەك بێت کەڕێژەی نوێنەرایەتی ئافرەت لە (٪٣٠) ی ژمارەی ئەندامانی کەمتر نەبێ"**. [١]

ئەوەی جێگەی سەرنجدانە لەناوەڕۆکی ئەو مادده یاساییەدا دیاری کردنی ژمارەی ئەندامانی ئەنجومەنی پارێزگاکان بە پشت بەستن بە (نوێترین سەر ژمێری باوەڕ پێکراو)، نازانرێت مەبەستی لە سەرژمێری باوەڕ پێکراو چیە، ئەم ئامارە فەرمیە کێ ئامادەی دەکات، کام لایەنەیە وەك ئاماری فەرمی پەسەندیدەکات. هەروەها ئەگەر بۆ دیاریکردنی ژمارەی کورسیەکان نوێترین ئامار بکرێتە پێوەر، دەبوایە لەیاسای هەڵبژاردنی ئەنجومەنی پارێزگاکانیش وەك کارێکی لەپێشینە بۆ تۆماری دەنگ دەرانیش ئاماژە بەسەر ژمێری باوەڕپێکراو بکرایە، بۆ ئەوەی کۆمیسیۆن پابەندبونی خۆی بەیاسا دوپات بکردایەتەوە لەڕێکخستن و نوێکردنەوەی تۆماری دەنگ دەران.

---

(١)– مادەی (٤)ی یاسای ژمارە (٣)ی سالی ٢٠٠٩ی پارێزگاکانی هەرێمی کوردستان.

تۆماری دەنگدەران لە یاسای ژمارە (٤) ساڵی (٢٠٠٩)ی هەڵبژاردنی ئەنجومەنەکانی پارێزگا و قەزاو ناحیەکان لە هەرێمی کوردستان- عێراق

لە زنجیرەی هەشتەم و نۆیەم مادەی یەکەمی یاسای (٤) ساڵی ٢٠٠٩ دا هاتووە مەبەست لەم زاراوانەی خوارەوە ماناکانی بەرامبەریان بۆ مەبەستی ئەم یاسایە. زنجیرەی هەشتەم : تۆماری بەرای دەنگدەران: **"ئەو تۆمارەیە کە ناو و داتای دەنگ دەرانی تێدایە، لەلایەن دەستەوە ئامادە دەکرێت و بڵاو دەکرێتەوە بۆ بینینی و پێشکەش کردنی تانە لەبارەیەوە".** [١]

بەسەرنجدان لەناوەرۆکی ئەو برگەیە دورو نزیك باس لەو داتا فەرمیانە ناکات کە کۆمسیۆن بیانکاتە بنەمای کارکردن لەئامادەکردن و رێکخستن و نوێکردنەوەی تۆماری دەنگدەراندا. لەزنجیرەی نۆیەمدا هاتووە: **"تۆماری کۆتایی دەنگدەران : تۆمارێکە بۆ ناو و داتای دەنگدەران قابیلی تانە لێدان نییە، کە لەپاش کۆتایی هاتنی ماوەی پەڵپگرتن، بڵاودەکرێتەوە".**

ماددەی سێیەمی هەمان یاسا مەرجەکانی دەنگدەری باس کردووە بەم شێوەیەی خوارەوە: [٢]

یەکەم : بە رەگەزنامە عێراقی بێت.

دووەم : شیاوی تەواوی هەبێت.

سێیەم : (١٨) هەژدە ساڵی تەواو کردبێت.

چوارەم : تەنها لەتۆماری دەنگدەرانی ئەو پارێزگایەی کە هەڵبژاردنەکەی تێدادەکرێت تۆمار کرابێت بەگوێرەی حوکمەکانی ئەم یاسایە و ئەو رێنماییانەی لە دەستەوە دەردەچن.

بەپێی حوکمەکانی ئەم یاسایە، دەنگدەر مافی بەشداریکردنی بەستراوەتەوە بەبوونی ناوی لەتۆماری دەنگدەرانی پارێزگاکەی، بەڵام لەچۆنیەتی ئامادەکردنی تۆماری دەنگدەران باس لەداتای فەرمی و پشت پێبەستراو نەکراوە، جگە لەوە کەمەرجی رەگەزنامەی کردوەتە بنەما کە خۆی لەبنەڕەتدا مافی هەر هاوڵاتییەك بەندە بەبوونی رەگەزنامەی وڵاتەکەی. بەڵام لە ئامادەکردنی تۆماری دەنگدەران ئەرکی دەزگاکانی هەرێمی تێدا ونە.

لەماددەی (٤)دا هاتووە: **"هەر کەسێك ئەمانەی خوارەوەی ئەنجامدا بۆ ماوەیەك بەند دەکرێت کە لە (٦) مانگ کەمتر نەبێ و غەرامەیەکیشی لێوەردەگیرێ کە لە (١٠٠٠٠٠) سەد هەزار دینار کەمتر نەبێ و (٥٠٠٠٠٠) پێنج سەد هەزار دینار زیاتر نەبێت.**

یەکەم: بەئەنقەست ناوێك یان سیفەتی قەڵب لە تۆماری دەنگدەران دابنێت یاخود بە ئەنقەست ناوێك بە پێچەوانەی حوکمەکانی ئەم یاسایە دابنێت.

دووەم: هەر کەسێك ناوی خۆی یان ناوی غەیری خۆی بەبێ بونی مەرجی پێویستی یاسایی تۆمارکرد و دەرکەوت کە بەمە دەزانێت و کەسێکیش ناوێکی تری دانا یاخود لایدات.

---

(١)- زنجیرەی (٨-٩)ی مادەی (١)ی یاسای ژمارە (٤)ی ساڵی ٢٠٠٩ی یاسای هەڵبژاردنی ئەنجومەنی پارێزگا و قەزاو ناحیەکانی هەرێمی کوردستان- هەموار کراو.

(٢)-مادەی (٣)ی یاسای ژمارە (٤)ی ساڵی ٢٠٠٩ی هەلبژاردنی ئەنجومەنی پارێزگا و قەزاو ناحیەکانی هەرێمی کوردستان- هەموار کراو.

تۆماری دەنگدەرانی پێکهاتەکان

بەمەبەستی چارەسەرکردنی گرفتی پێکهاتە نەتەوەییەکانی هەرێمی کوردستان، بۆ ئەوەی نوێنەریان لە پەرلەماندا هەبێت ئەم پرسە بەکۆتا چارەسەری بۆ دۆزرایەوە، بە پێی دەقی ماددەی (٣٦)ی دووبارە لە یاسای ژمارە(١)ی ساڵی (١٩٩٢) یاسای هەڵبژاردنی پەرلەمانی کوردستانی هەموارکراو، کورسی پێکهاتەکان بەم شێوەیە تەرخان کراون: **"بۆ پێکهاتەی تورکمان پێنج کورسی، پێکهاتەی سریان کلدان ئاشوری پێنج کورسی، بۆ پێکهاتەی ئەرمەن یەك کورسی"**.

بەپێی دەقی ماددەی (٣٢)ی دووبارە لە یاسای ژمارە (٤)ی ساڵی (٢٠٠٩) یاسای هەڵبژاردنی ئەنجومەنەکانی پارێزگاکان و قەزاوناحیەی هەموارکراو، کورسی بۆ پێك هاتەکان بەمشێوەیە تەرخان کراون لە پارێزگای هەولێر (٢) کورسی بۆ سریان کلدان ئاشوری، (٣) کورسی بۆ تورکمان، لەپارێزگای سلێمانی (١) کورسی بۆ پێکهاتەی سریان کلدان ئاشوری، لەپارێزگای دهۆك (٢) کورسی بۆ پێکهاتەی سریان کلدان ئاشوری، (١) کورسی بۆ پێکهاتەی ئەرمەن.[(١)]

دەکرێت لێرەدا بپرسین ئایا مەبەست لە کورسی کۆتای پێکهاتەکان چییە؟ بێگومان وەڵامەکەی روونە، کورسی کۆتای پێکهاتەکان ئەو کورسیەیە کە بۆ پێکهاتەیەکی دیاریکراو دەستنیشان دەکرێت بۆ ئەوەی دەنگدەرانی هەر پێکهاتەیەك دەنگ بۆ کاندیدانی خۆیان بدەن و کاندیدی ڕاستەقینەی خۆیان دەستنیشان بکەن. واتە نوێنەری هەر پێکهاتەیەك تەنها بەدەنگی پێکهاتەکەی خۆی بگاتە نوێنەرایەتی لەپەرلەمان و ئەنجومەنە هەڵبژێردراوەکان. بەڵام لەبەر ئەوەی ئەم پرسە بەکراوەیی هێڵدرایەوە تا ڕادەیەك ڕاو بۆچونی جیاجیای لەسەر دروستبوو، گومان لە حیکمەتی بوونی کورسی کۆتاکان هاتە ئارا، بەوەی چۆن دەبێت دەنگدەری ئەو پێکهاتانەی دەنگدەریان زۆرە بتوانن دەنگ بەکاندیدی پێکهاتەکانی تریش بدەن. ئەمەش وای کرد کە ئەم پرسە ئامانجی ڕاستەقینەی خۆی نەپێکێت. ئەوەی جێگای نیگەرانییە زۆر جار لەلایەن قەوارە گەورەکان تاڕادەیەك ئەم پرسە قۆزراوەتەوە و ناکۆکی و دەنگی جیاجیای دروست کردووە.[(٢)]

بۆ ئەوەی تەرخانکردنی کورسی کۆتا ئامانجی خۆی بپێکێت، گرنگە کە تۆماری دەنگدەرانی پێکهاتەکان جیابکرێتەوە، بۆ ئەوەی ڕۆڵەکانی هەر پێکهاتەیەك ئازادانە بتوانن تەنها دەنگ بە کاندیدی پێکهاتەی خۆیان بدەن و نوێنەرانی پێکهاتەکەش نوێنەرایەتی ڕاستەقینەیان بکەن. هەر چەندە لەخاڵی پێنجەمی ماددەی (٣٢)ی دووبارە لەیاسای هەڵبژاردنی ئەنجومەنی پارێزگا و قەزا و ناحیەکاندا ئاماژە دراوە بەوەی کە دەنگدەرانی هەر پێکهاتەیەك دەنگ بەپاڵێوراوانی پێکهاتەی خۆیان بدەن، بەڵام بەپێی دەقی ماددەی (١)ی یاسای ژمارە (١٦)ی ساڵی (٢٠١٣) یاسای دووەمین هەمووارکردنی یاسای هەڵبژاردنی ئەنجومەنی پارێزگا و قەزا و ناحیەکان ژمارە (٤)ی ساڵی (٢٠٠٩) کارکردن بەم بڕگەیە ڕاگیرا لەخولی دووەمی هەڵبژاردنی ئەنجومەنی پارێزگا و قەزا و ناحیەکاندا.[(٣)]

---

(١)–مادەی (٣٢)ی دووبارە یاسای ژمارە (٤)ی ساڵی ٢٠٠٩ی هەڵبژاردنی ئەنجومەنی پارێزگا و قەزاو ناحیەکانی هەرێمی کوردستان– هەموار کراو.

(٢)–سلێمان مستەفا: تۆماری دەنگدەران، ل١٧.

(٣)–ماددەی (١)ی یاسای ژمارە (١٦)ی ساڵی (٢٠١٣) یاسای دووەمین هەمووارکردنی یاسای هەڵبژاردنی ئەنجومەنی پارێزگا و قەزا و ناحیەکان ژمارە (٤)ی ساڵی (٢٠٠٩).

تۆماری دەنگدەران لە هەڵبژاردنەکانی ساڵانی ٢٠١٣ و ٢٠١٤ دا

بەهۆی گومانی لایەنە سیاسیەکان لەتۆماری دەنگدەران و بوونی ژمارەیەکی زۆری ناوی ساختە لەتۆمارەکە، لەخولی سێیەمی پەرلەماندا، پەرلەمانتاران لەیاداشتێکدا کە ئاراستەی سەرۆکایەتی پەرلەمانیان کردبوو و (٣٩) ئیمزای بەسەرەوە بوو داوای پاککردنەوەی تۆمارەکەیان دەکرد، لەئەنجامدا لەمانگی تەمموزی ٢٠١٣ دا بە بڕیاری ژمارە (١)ی ساڵی ٢٠١٣ی پەرلەمان لە (٢٠١٣/٧/٧) لیژنەیەك پێکهات لەنوێنەرانی فراکسیۆنە جیاجیاکان بەمەبەستی لێکۆڵینەوە لەو مەسەلەیە، لیژنەکە دووای دوو مانگ ئیشکردن لەسەر کەیسەکەو کۆبوونەوە و بەدواداچوون لەگەڵ لایەنە پەیوەندیدارەکانی وەك: (کۆمسیۆنی باڵای هەڵبژاردن، وەزارەتەکانی ناوخۆ و بازرگانی و تەندروستی) راپۆرتی خۆیان بۆ سەرۆکایەتی پەرلەمان نوسییەوە و تیایدا داواکرابوو کە ئەم تۆمارە سەدان هەزار ناوی مردوو و دووبارەو ساختەی تیایەو دەبێت پاك بکرێتەوە، بەپێی یاسا دەبوایە پەرلەمان کۆبوونەوە لەسەر ئەم راپۆرتە بکات و دووای خوێندنەوەی راسپاردەکانی بخرێتە دەنگدانەوە کە ئاخۆ ئەم تۆمارە پێویستە پاك بکرێتەوە یان نا؟ بەڵام بەهۆی باروودۆخی سیاسیی ئەوکاتە و گرژی و ململانێی لایەنە سیاسیەکان، سەرۆکایەتی پەرلەمان کەمتەرخەمیی کرد و گوێی لە راسپاردەکانی لیژنەکە نەگرت و راپۆرتەکەی پشتگوێ خست و کۆبوونەوەکەی ئەنجام نەدا. لە ئەنجامدا هەڵبژاردنی خولی چوارەمی پەرلەمانی کوردستان بەهەمان تۆماری پڕ لە ساختەکاری بەڕێوە چوو، ئەو تۆمارەی کەبەپێی راپۆرتی لیژنەکە سەدان هەزار لە ناوی مردوو و دووبارە و کەسانی دەرەوەی هەرێم ناویان لە تۆمارەکەدا هەبوو. ئەمەش بووە مایەی ئەوەی کە ئەو جۆرە لە ساختەکارییە بە یاسایی بکرێت. دواتر هەڵبژاردنی ئەنجومەنی نوێنەرانی عێراقیش لە نیسانی ٢٠١٤ بەهەمان تۆمار ئەنجامدرا بەبێ ئەوەی هیچ کام لە لایەنە سیاسیەکان هەوڵی پاك کردنەوەی بدەن!

وێڕای گزیی و ساختەکارییەکانی تر لەم دوو هەڵبژاردنەدا کە شاراوە نەبوو و هەم حزبە سیاسیەکان و هەم رێکخراوەکانی کۆمەڵی مەدەنی کە چاودێر بوون دەستنیشانیان کردوو و لەو سەردەمدا باسیان لێوە کرد، تۆماری دەنگدەرانیش بەشێکی سەرەکی و هۆکارێکی ساختەکارییەکە بوو.

تۆماری دەنگدەران لای کۆمسیۆنی باڵای سەربەخۆی هەڵبژاردن و را پرسی

دروستکردنی کۆمسیۆنی باڵای سەربەخۆی هەڵبژاردن و راپرسی لە هەرێمی کوردستاندا، وێرای ئەو تێبینیانەی لە شێوازی دروستکردنیدا لەسەری بوو، هەنگاوێکی بوێرانەو لەشوێنی خۆیدا بوو کە هەرێم دامودەزگای لەم شێوەیەی خۆی هەبێت و بۆ هەموو مەسەلەیەك روو لە ناوەند نەکات.

بەپێی یاسای ژمارە (٤)ی ساڵی ٢٠١٤ ی کۆمسیۆنی باڵای سەربەخۆی هەڵبژاردن و راپرسی کوردستان پێکهێنرا، لە رۆژی (٢٠١٤/١٢/٣) ئەندامانی کۆمسیۆن لەپەرلەمان دەنگیان پیێ دراو سوێندی یاساییان خوارد و دەستبەکار بوون.

بەڵام ئەوەی تێبینی دەکرێت سەرباری بوونی کۆمەڵێك کەسانی پسپۆر و شارەزاو دڵسۆز لەم کۆمسیۆنەدا، هەر لەسەرەتای دامەزراندنیەوە ئاستەنگ و لەمپەر لەبەردەم کارەکانی دروستکراوە، بودجەی پێویستی بۆ دابین نەکراوە، هەماهەنگی نێوان کۆمسیۆن و دامودەزگا فەرمیە پەیوەندارەکان نەبوو، دامەزراندنی بەڕێوەبەرە گشتیەکانی و بەڕێوەبەر و فەرمانبەرەکانی زۆر دواخرا، لەکاتێکدا کە کۆمسیاران لە (٢٠١٤/١٢/٣) دا لە پەرلەمان متمانەیان پیێ بەخشرا، بەڕێوەبەرە گشتیەکان لە (٢٠١٧/٣/١٥) فەرمانی دەستبەکاربوونیان بۆ کرا، فەرمانبەرەکانیش لە (مانگی پێنجی ٢٠١٧) فەرمانی دامەزراندنیان بۆ دەرچوو، هەر بۆیە نەیانتوانی تۆمارێکی دەنگدەرانی پاك لەکاتی خۆی ئامادە بکەن، لەکاتی پێویستدا رێگەی لێ گیرا کارەکانی خۆی بکات، دواتر کە کات نەمابوو لێیان کەوتنە پەلەپروزێ بۆ ئەنجامدانی هەڵبژاردن کەکۆمسیۆن ئامادەکاریی نەبوو، ئەمەش کاریگەریی خراپی بەسەر پرۆسەی بەڕێوەچوونی هەڵبژاردنەکانەوە دەبێت.

کاتێك سەیری یاسای ژمارە (٤)ی ساڵی ٢٠١٤ دەکەین پەیوەندیدار بە ئامادەکردنی تۆماری دەنگدەران کۆمەڵێك کەلێن و کەموکوڕی بەرچاودەکەوێت، لە یاساکەدا ئەرکی کۆمسیۆنە راستەوخۆ هەڵسێت بەئامادەکردنی تۆماری دەنگدەران لە هەرێمی کوردستاندا، بەڵام بەوردی باس لە تۆماری دەنگدەران نەکراوە، لەهەمان کاتدا ئاماژەی بەوە نەکردووە کەکۆمسیۆن لە نوێکردنەوەی تۆمارەکەدا پشت بەکامە لەداتاو بەلگەنامەکانی وڵات ببەستێت، لێرەدا هەست بەکەموکوڕییەکی زۆر گەورە دەکرێت، چونکە کۆمسیۆن دەبێت لە ئامادەکردن و رێکخستن و نوێکردنەوەی تۆماری دەنگدەراندا پشت بە سەرژمێرییەکی پشتڕاستکراوە ببەستێت، بۆ ئەوەی نەبێتە شوێنی تانە لێدان لەلایەن قەوارە سیاسییەکان و چاودێران و رێکخراوەکانی بواری هەڵبژاردن، جا ئاماری سەرژمێری گشتی یان زانیارییەکانی فەرمانگەکانی تۆماری باری کەسێتی هەرێمی کوردستان بن.

هەر لە هەمان یاسادا ئەنجومەنی کۆمسیاران سەرپشك کراوە لە گرتنەبەری رێگەو شێوازی تازە بۆ ئامادەکردنی تۆماری دەنگدەران، چۆنیەتی ئامادەکردن و نوێکردنەوەشی سپاردووە بەکۆمسیۆنی هەڵبژاردن و راپرسی. بۆ ئەم کارەش کۆمسیۆن دەبێت سیستم و رێکاری تایبەت دەربکات بۆ رێکخستن و ئامادەکردن و

نوێکردنەوەو چۆنیەتی تانەلێدان لە تۆماری دەنگدەران. بەڵام نازانرێت ئایا کۆمسیۆن پشت بە کام داتا و زانیاری ببەستێت. بۆ بەرچاو روونی زیاتر لەو بارەیەوە هەوڵدەدەین شرۆڤەی مادەو برگە پەیوەندارەکان بەتۆماری دەنگدەرانەوە لە یاساکەدا بکەین:

یەکەم: لەزنجیرەی یەکەمی مادەی (٢)ی یاسای ژمارە (٤)ی ساڵی ٢٠١٤ دا هاتووە: **"بەگوێرەی ئەم یاسایە دەستەیەك دادەمەزرێت لەژێر ناوی کۆمسیۆنی باڵای سەربەخۆی هەڵبژاردن و راپرسی بۆ ئەوەی ببێتە تاکە دەسەڵات کەرێکاری هەموو هەڵبژاردن و راپرسییە گشتیەکان ئەنجام دەدات لەسەر ئاستی سەرتاسەری کوردستان-عێراق"**.[١] بەپێی دەقی مادەی سەرەوە کۆمسیۆن تاکە دەسەڵاتە لە رێکخستن و ئامادەکردن و نوێکردنەوەی تۆماری دەنگدەران.

لە مادەی (٤)ی هەمان یاسادا داتووە: **"کۆمسیۆن ئەمانەی خوارەوە دەگرێتە ئەستۆ"** و لە زنجیرەی پێنجەمی مادەی (٤)دا هاتووە: **"بەرێوەبردنی پرۆسەی تۆمارکردنی دەنگدەران و رێکخستن و نوێکردنەوەی تۆمارەکانیان بۆ مسۆگەرکردنی مافی هەڵبژاردنیان"**[٢] ناوەرۆکی ئەم ماددەیەش دووپاتی دەکاتەوە لەسەر ئەوەی کۆمسیۆن تاکە دەسەڵاتە لە رێکخستن و ئامادەکردن و نوێکردنەوەی تۆماری دەنگدەران.

دووەم: لە زنجیرەی یەکەمی ماددەی (٦)ی یاساکەدا هاتووە: **"ئەنجومەن ئەم دەسەڵاتانەی خوارەوە پیادە دەکات"**، لە برگەی یەکەمی زنجیرەی یەکەمی مادەی (٦)دا هاتووە: **"دامەزراندن و نوێکردنەوەو بژارکردنی تۆماری دەنگدەران لە رێی هەموو جۆرە شێوازێکی تازەی بەردەست، لەسەر لایەنە پەیوەندیدارەکانیش پێویستە هاوکاری و هەماهەنگی لەگەڵ ئەنجومەندا بکەن بۆ گەیشتن بەم مەبەستە"**.[٣]

سێیەم: لە زنجیرەی چوارەم لە ماددەی (١٦)ی هەمان یاسادا هاتووە: **"دەرکردنی پەیرەوی پێویست بۆ ئاسانکاری جێبەجێکردنی حوکمەکانی ئەم یاسایە"**.[٤] لێرەدا ئەو راستیەمان بۆ ئاشکرا بوو کە لە یاسای ژمارە (٤)ی ساڵی ٢٠١٤ دا ئەرکێکی گران خراوەتە ئەستۆی کۆمسیۆنی باڵای سەربەخۆی هەڵبژاردن و راپرسی، بێگومان ئامادەکردن و رێکخستنی تۆماری دەنگدەران لەحاڵەتێکی وەك ئێستادا کە هیچ داتا و زانیارییەکی باوەڕ پێکراو لەبەردەست نییە، کارێکی سەخت و گرانە و لە ئایندەش کەم و کورییەکان بەئاسانی چارەسەر ناکرێن.

سەبارەت بە نوێکردنەوەی تۆماری دەنگدەران بۆ هەریەك لە راپرسیی گشتی و هەڵبژاردنی پەرلەمان و سەرۆکایەتی هەرێم، کۆمسیۆن دوو پەیرەوی دەرکردووە.

---

(١)–مادەی (٢) لە یاسای ژمارە (٤)ی ساڵی ٢٠١٤ ی کۆمسیۆنی باڵای سەربەخۆی هەڵبژاردن و راپرسی.
(٢)–مادەی (٤) لە یاسای ژمارە (٤)ی ساڵی ٢٠١٤ ی کۆمسیۆنی باڵای سەربەخۆی هەڵبژاردن و راپرسی.
(٣)–مادەی (٦) لە یاسای ژمارە (٤)ی ساڵی ٢٠١٤ ی کۆمسیۆنی باڵای سەربەخۆی هەڵبژاردن و راپرسی.
(٤)– مادەی (١٦) لە یاسای ژمارە (٤)ی ساڵی ٢٠١٤ ی کۆمسیۆنی باڵای سەربەخۆی هەڵبژاردن و راپرسی.

أ‌-پەیرەوی ئامادەکردن و نوێکردنەوەی تۆماری دەنگدەران و خستنەروو و تانەکان بۆ پرۆسەی راپرسی سەربەخۆیی کوردستان ژمارە (١) ی ساڵی ٢٠١٧ لە ٢٠١٧/٨/١٥ لەلایەن ئەنجومەنی کۆمسیارانەوە پەسەند کراوە. بەڵام وەك پێویست کار بەو پەیرەوە نەکراو ئەو مەرجە یاساییانەی کە پێویست بوو بۆ نوێکردنەوەی تۆماری دەنگدەران لەرووی کردارییەوە نەگیرایە بەر و پێشێلکاری کرا.

بۆ نمونە:

١-کاتی نوێکردنەوە ٢٠-٢٠١٧/٨/٢٧ دەستنیشان کرا کە ئەمەش کاتێکی زۆر کەمەو لەگەڵ هیچ پێوەرێکدا ناگونجێت.

٢-ژمارەی بنکەکانی تۆماری دەنگدەران لە پارێزگاکاندا کەم بوو و لەگەڵ ژمارەی بنکەکانی دەنگدان و ژمارەی دەنگدەراندا وێك نەدەهاتەوە.

٣-پرۆسەی تۆماری دەنگدەران لەپارێزگاکانی (نەینەوا، کەرکوك، سەلاحەدین و دیالە) ئەنجام نەدرا، هۆکارەکەشی ئەوەبوو لەو ماوەیەدا کە کۆمسیۆن بۆ نوێکردنەوەی تەرخان کردبوو هیچکام لەو پارێزگایانە نەئۆفیسی کۆمسیۆن تیایاندا دامەزرابوو و نە هیچ بنکەیەکی دەنگدانیان تیادا کرابوویەوەو نە هیچ فەرمانبەرێکیش بۆ ئەم مەبەستە دامەزرێنرابوو.

٤-لەماوەی پرۆسەی نوێکردنەوەدا کۆمسیۆن ناوی مردووانی لەتۆمارەکەدا نەسڕیەوە.

٥-لەماوەی پرۆسەی نوێکردنەوەدا کۆمسیۆن ناوە دووبارەکانی لەتۆمارەکەدا نەسڕیەوە.

٦-لەماوەی پرۆسەی نوێکردنەوەدا کۆمسیۆن ئەو ناوە ساختانەی لە تۆمارەکەدا بوون نەسڕیەوە.

ب-پەیرەوی ئامادەکردن و نوێکردنەوەی تۆماری دەنگدەران و خستنەروو و تانەکان بۆ هەڵبژاردنی سەرۆکایەتی هەرێمی کوردستان و پەرلەمانی کوردستان-عێراق ژمارە (١) ی ساڵی ٢٠١٧ لە ٢٠١٧/٨/٣٠ لەلایەن ئەنجومەنی کۆمسیارانەوە پەسەند کراوە.

سەبارەت بەم پەیرەوشیان کۆمسیۆن لە کاتی خۆیدا هیچ هەنگاوێکی نەنا و کاتی نوێکردنەوەش دەستنیشان نەکرا، هەرچەندە کۆمسیۆن ئەوەی راگەیاند ئامادەیە بۆ ئەنجامدانی هەلبژاردن بەلام تۆماری دەنگدەرانی نوێ نەکردەوەو دەیویست بەبێ نوێکردنەوەو پاك کردنەوە بچێتە نێو پرۆسەی هەڵبژاردنەوە، ئەمەش پێچەوانەی یاساو تەنانەت ئەو پەیرەوەش بوو کە خۆیان دەریانکردبوو و خودی کۆمسیارەکان ئیمزایان لەسەر کردبوو.

دووای ئەوەی پەرلەمانی کوردستان لە کۆبوونەوەی رۆژی (٢٠١٧/١٠/٢٤) دا تەمەنی خۆی بۆ دوو خولی گرێدان درێژ کردەوەو بەمەش هەلبژاردنەکان بۆ ساڵی داهاتوو (٢٠١٨) دواخران.

ئێستاش کات لەبەردەستدایە ئەگەر کۆمسیۆن کار بۆ نوێکردنەوەو پاك کردنەوەی تۆماری دەنگدەران بکات، ئەمە لەکاتێکدایە ئەگەر ئیرادە هەبێت و پاڵپشتی بکرێن و رێگەیان لێ نەگیرێت.

بۆ ئەم مەبەستەش مایەی خۆشحاڵیە کە کۆمسیۆن لە رۆژی (٢٠١٧/١١/٢٧) دا پەیڕەوی ژمارە (١)ی دەرکرد سەبارەت بە (بژارکردنی تۆماری دەنگدەرانی هەرێمی کوردستان). کە ئەم پەیرەوە هەنگاوێکی بەجێ و بوێرانەیە، بەومەرجەی رێکاری باشی بۆ دەربکرێت و لەجێبەجێکردندا بەتەواوی پەیرەو بکرێت.

خەوشەکانی تۆماری دەنگدەرانی هەرێم

تۆماری دەنگدەرانی هەرێمی کوردستان پڕە لە خەوش و کەموکوڕی و شیاو نیە بۆ هەڵبژاردنی پاك و بێگەرد، لێرەدا کەموکوڕییەکان لە چەند خاڵێکدا چڕ دەکەینەوە:

١–تا ئێستا ئامارێکی ورد لەبەردەستدا نیەو نازانرێت هەم ژمارەی دانیشتووانی هەرێم چەندەو هەم چەند کەس مافی دەنگدانی هەیە تا ناوی لە تۆماری دەنگدەراندا تۆمار بکرێت. هەر بۆ ئەم مەبەستەش ژمارەی جیاجیا هەیە.

بۆ نمونە: جیاوازییەکی بەراوردکاری لە نێوان ژمارەی دەنگدەر بۆ تۆماری دەنگدەرانی ساڵی ٢٠١٧ی عیراق لەهەر سێ پارێزگاکەی هەرێم لەگەڵ تۆماری دەنگدەرانی کۆمسیۆنی هەڵبژاردن و راپرسیدا هەیە، تۆماری دەنگدەرانی هەرێم (٢٧٥٤٢٣) دووسەدو حەفتاو پێنج هەزارو چوارسەدو بیستوسێ ناوی لەو تۆمارە زیاترە کە کۆمسیۆنی **باڵای** هەڵبژاردنەکانی عێراق لە مانگی ئابی ٢٠١٧ دا بڵاوی کردۆتەوە. نازانرێت ئەم جیاوازییە زۆرە چیەو پێویستی بەبەدواداچوون هەیە، ئەگەر ئەم جیاوازییە چارەسەر نەکرێتو وادابنێین بەرکەوتەی هەڵبژاردن بۆ هەرکورسییەك (٢٠٠٠٠) بیست هەزار دەنگ بێت، ئەوا ئەو ڕێژەیە دەکاتە نزیکەی (١٣) کورسی ساختە لە هەڵبژاردندا.

پارێزگا	داتای بایۆمەتری عێراق	داتای کۆمسیۆنی کوردستان	جیاوازی
سلێمانی	1.241.954	1.343.521	101.567
هەولێر	1.041.837	1.147.123	105.286
دهۆك	688.127	756.697	68.570
کۆی گشتی	2.971.918	3.247.341	275.423

٢–تۆماری دەنگدەران لە هەرێم پشت بە فۆرمی کۆمپانیای خۆراك دەبەستێت و ئەم فۆرمەش کە لەساڵی ١٩٩٦ وە دروستکراوە بەڵام تا ئێستا ئەو کەسانەی مردوون لە ساڵی ١٩٩٦ وە دەگمەن نەبێت ناویان لە تۆمارەکە نەسراوەتەوە کە بە سەدان هەزار کەس دەخەملێنرێن.

بۆ نمونە: تەنها ئەو کەسانەی تەمەنیان لە نێوان (١٠٠) تا (١٦٤) ساڵدایە، واتە لەدایکبوونیان لەنێوان سالانی (١٨٥٣ – ١٩١٨) کە لە تۆمارەکەدا ناویان هاتووە (١١٧٩٩) یانزە هەزار و حەوت سەد و نەوەد و نۆ کەسن لەهەرێمی کوردستاندا. بەم شێوەیە: هەولێر (٣٤٩٩) کەس، دهۆك (٢١٢٩) کەس، سلێمانی (٦١٧١) کەس.

A زنجیرە	B ژمارەی دەنگدەر	C ژمارەی خێزان	D ناو	E باوک	F باپیر	G ناوی تەواو	H لە دایکبووی	I ە دایکبوی	J نوێکراوەتەوە ٢٠١٣	K ژ.بنکەی دەنگدان	L ژ.بنکەی تۆمار	M ژ. پارێزگا	N پارێزگا	O بنکەی دەنگدان	P ناونیشانی بنکەی دەنگدان	Q بنکەی تۆمار	R ناونیشانی بنکەی تۆمار	S ژ.بنکەی خۆراک
	44550439	3402820	امنة	صالح	خوشفي	1/1/1901	1901	REGL	123409	1234	4	دهـــوك	مدرسة شورة	قضاء دهوك	دهوك	دهوك - الجم	234	1
	44550050	3403020	عدلة	تمر	طه	1/1/1900	1900	REGL	123404	1234	4	دهـــوك	مدرسة نوروز	قضاء دهوك	دهوك	دهوك - الجم	234	5
	44541591	3404603	عيشان	نجم	رشيد	1890-01-01	1890	REGL	123401	1234	4	دهـــوك	مدرسة هلكور	قضاء دهوك	دهوك	دهوك - الجم	234	5
	44560056	3400540	رحيمة	علي	محمد	1885-01-01	1885	REGL	123409	1234	4	دهـــوك	مدرسة شورة	قضاء دهوك	دهوك	دهوك - الجم	234	3
	44534905	3406228	مراري	احمد	شمدين	1/1/1900	1900	REGL	123409	1234	4	دهـــوك	مدرسة شورة	قضاء دهوك	دهوك	دهوك - الجم	234	6
	44535582	3406139	حسن	بكداش	علي	1897-01-01	1897	REGL	123409	1234	4	دهـــوك	مدرسة شورة	قضاء دهوك	دهوك	دهوك - الجم	234	2
	44533223	3406491	مريم	محي	نبي	1/1/1900	1900	REGL	123405	1234	4	دهـــوك	متوسطة كور	دهوك - كري	دهوك	دهوك - الجم	234	7
	44509320	3410610	امينة	عزيز	رشيد	1/1/1900	1900	REGL	123403	1234	4	دهـــوك	مدرسة اشتي	قضاء دهوك	دهوك	دهوك - الجم	234	1

1	A ژ.دەنگدەر	B ژ.خێزان	C ناو	D باوک	E باپیر	F لەدایک بوو	G لەدایک بوو	H جۆری تۆمار	I ژ.بنکەی دەنگدان	J ژ.ناوەندی تۆمار	K ژ. پارێزگا	L پارێزگا	M ناوی بنکەی دەنگدار	N ناونیشانی بنکەی دەنگدار	O ناوی بنکەی تۆمار	P ناونیشانی بنکەی تۆمار	Q ناوەندی خۆراک	R ژ.وێستگە	S زنجیرە لە وێستگە	T ژ.زنجیرەی کارتی دەنگدار	U
3119	41426363	9101192	سولیاز	جواد	علی	1665-01-0	1665	REGL	129102	1291	6	السليمانية	مدرسة زيريز	محلة زيرينوا	مركزالمدينة	مدرسة زهاو	291	3	19	2.07E+08	2
6838																					

1	A زنجیرە	B ژمارەی دەنگدەر	C ژمارەی خێزان	D ناو	E باوک	F باپیر	G لە دایکبووی	H لە دایکبو	I نوێکراوەتەوە ٢٠١٣	J ژ.بنکەی دەنگدان	K ژ.بنکەی تۆمار	L ژ. پارێزگا	M پارێزگا	N بنکەی دەنگدان	O ناونیشانی بنکەی دەنگدان	P بنکەی تۆمار	Q ناونیشانی بنکەی تۆمار	R ژ.بنکەی خۆراک	S ژ. وێستگە	T ریزبەندی لە وێستگە	ژ. زن کار دەن
2248	2247	42529347	2001095	شتو	مويسا	حجاج	1887-01-01	1887	REGL	222003	2220	5	أربيـــل	متوسطة بستو	قرب شارع الأ	شاويس بيرز	مدرسة جرو	220	3	228	08
2357	2356	42529362	2001071	بيران	جارق	اودى	1892-01-01	1892	REGL	222003	2220	5	أربيـــل	متوسطة بستو	قرب شارع الأ	شاويس بيرز	مدرسة جرو	220	1	313	08
2571	2570	42545107	2004465	كوهار	صادق	حسن	1877-01-01	1877	REGL	222006	2220	5	أربيـــل	متوسطة بستو	قرب المركز	شاويس بيرز	مدرسة جرو	220	4	317	08
3469	3468	42541975	2003971	مشكى	محوئة	حمد	1891-01-01	1891	REGL	222002	2220	5	أربيـــل	مدرسة بستور	بەستورة	شاويس بيرز	مدرسة جرو	220	5	111	08
7561	7560	42543551	2004102	رحيمة	محمد	عمر	1897-01-01	1897	REGL	222006	2220	5	أربيـــل	متوسطة بستو	قرب المركز	شاويس بيرز	مدرسة جرو	220	2	229	08
19196	19195	42545908	7120714	محبوبة	عبدالله	ميرو	1897-01-01	1897	REGL	222006	2220	5	أربيـــل	متوسطة بستو	قرب المركز	شاويس بيرز	مدرسة جرو	220	4	358	08
19567																					

1	A زنجیرە	B ژمارەی دەنگدەر	C ژمارەی خێزان	D ناو	E باوک	F باپیر	G لە دایکبو	H لە دایکبو	I نوێکراوەتەوە ٢٠١٣	J ژ.بنکەی دەنگدان	K ژ.بنکەی تۆمار	L ژ. پارێزگا	M پارێزگا	N بنکەی دەنگدان	O ناونیشانی بنکەی دەنگدان	P بنکەی تۆمار	Q ناونیشانی بنکەی تۆمار	R ژ.بنکەی خۆراک	S ژ. وێستگە	T ریزبەندی لە وێستگە	ژ. زنجیر کارتی دەنگ
786	785	42897394	3001045	محمد	احمد	برايم	1867-01-0	1867	REGL	123008	1230	5	أربيـــل	مدرسة قسري	قرب مقر الـ	حجومان	مركز تنمية ا	230	6	242	E+08
4023	4022	42916254	2000737	شونم	خدر	مصطفى	1/1/1902	1902	REGL	123008	1230	5	أربيـــل	مدرسة قسري	قرب مقر الـ	حجومان	مركز تنمية ا	230	4	365	E+08
7128	7127	42906790	3002727	حاجي	رسول	حسين	1/1/1901	1901	REGL	123002	1230	5	أربيـــل	مدرسة جومار	قرب دائرة كـ	جومان	مركز تنمية ا	230	2	45	E+08
8672	8671	42915348	3004663	فاطمة	برايم	حمدي	1/1/1902	1902	REGL	123008	1230	5	أربيـــل	مدرسة قسري	قرب مقر الـ	حجومان	مركز تنمية ا	230	5	286	E+08
14866	14865	42916075	9803046	ريمان	خالد	جبار	1/1/1900	1900	REGL	123008	1230	5	أربيـــل	مدرسة قسري	قرب مقر الـ	حجومان	مركز تنمية ا	230	3	419	E+08
17396																					
17397																					

1	A زنجیرە	B ژمارەی دەنگدەر	C ژمارەی خێزان	D ناو	E باوک	F باپیر	G لە دایکبووی	H لە دایکبو	I نوێکراوەتەوە ٢٠١٣	J ژ.بنکەی دەنگدان	K ژ.بنکەی تۆمار	L ژ. پارێزگا	M پارێزگا	N بنکەی دەنگدان	O ناونیشانی بنکەی دەنگدان	P بنکەی تۆمار	Q ناونیشانی بنکەی تۆمار	R ژ.بنکەی خۆراک	S ژ. وێستگە	T ریزبەندی لە وێستگە	ژ. زنجیر کارتی دەنگ
241	240	42706830	2501674	دوبير	عجيلي	احمد	1/1/1900	1900	REGL	222503	2225	5	أربيـــل	مدرسة ولاتي	قرية ولاتي ز	بلي و بارزان	مدرسة داري	225	1	191	+08
532	531	42706265	2501646	محو	عبدالله	اسماعيل	1/1/1900	1900	REGL	222503	2225	5	أربيـــل	مدرسة ولاتي	قرية ولاتي ز	بلي و بارزان	مدرسة داري	225	2	199	+08
616	615	42702168	2500461	كولي	بابكر	امادين	1877-01-01	1877	REGL	222501	2225	5	أربيـــل	اعدادية بارزا	قرية بارزان	بلي و بارزان	مدرسة داري	225	4	314	+08
1033	1032	42702374	2500811	حاجي	شيرو	حاجي	1/1/1900	1900	REGL	222502	2225	5	أربيـــل	مدرسة بازي	قرية بازي	بلي و بارزان	مدرسة داري	225	1	292	+08
1561	1560	42708012	2501954	خاتونه	محمد	حسن	1/1/1902	1902	REGL	222502	2225	5	أربيـــل	مدرسة بازي	قرية بازي	بلي و بارزان	مدرسة داري	225	1	335	+08
2605	2604	42703309	2500964	خم	قاسم	شمدين	1/1/1901	1901	REGL	222502	2225	5	أربيـــل	مدرسة بازي	قرية بازي	بلي و بارزان	مدرسة داري	225	2	29	+08
4297	4296	42707097	2501656	جازى	نيسان	قادر	1/1/1901	1901	REGL	222503	2225	5	أربيـــل	مدرسة ولاتي	قرية ولاتي ز	بلي و بارزان	مدرسة داري	225	1	102	+08
5834																					
5835																					

1	زنجیره	ژمارەی دەنگدەر	ژمارەی خێزان	ناو	باوک	باپیر	لە دایکبووی	لە دایکبو	نوێکراوەتەوە ٢٠١٣	ژ.بنکەی دەنگدان	ژ.بنکەی تۆمار	ژ. پارێزگا	پارێزگا	بنکەی دەنگدان	ناونیشانی بنکەی دەنگدان	بنکەی تۆمار	ناونیشانی بنکەی تۆمار	ژ.بنکەی خۆراک	ژ. وێستگە	ریزبەندی لە وێستگە	ژ. زن کار دەن
2248	2247	42529347	2001095	شتو	مويسا	حجاج	1887-01-01	1887	REGL	222003	2220	5	أربيـــل	متوسطة بستو	قرب شارع اأ	شاويس بيرز	مدرسة جرو	220	3	228	08
2357	2356	42529362	2001071	بيران	جارق	اودى	1892-01-01	1892	REGL	222003	2220	5	أربيـــل	متوسطة بستو	قرب شارع اأ	شاويس بيرز	مدرسة جرو	220	1	313	08
2571	2570	42545107	2004465	كوهار	صادق	حسن	1877-01-01	1877	REGL	222006	2220	5	أربيـــل	متوسطة بستو	قرب المركز	شاويس بيرز	مدرسة جرو	220	4	317	08
3469	3468	42541975	2003971	مشكى	محوئة	حمد	1891-01-01	1891	REGL	222002	2220	5	أربيـــل	مدرسة بستور	بةستورة	شاويس بيرز	مدرسة جرو	220	5	111	08
7561	7560	42543551	2004102	رحيمة	محمد	عمر	1897-01-01	1897	REGL	222006	2220	5	أربيـــل	متوسطة بستو	قرب المركز	شاويس بيرز	مدرسة جرو	220	2	229	08
19196	19195	42545908	7120714	محبوبة	عبدالله	ميرو	1897-01-01	1897	REGL	222006	2220	5	أربيـــل	متوسطة بستو	قرب المركز	شاويس بيرز	مدرسة جرو	220	4	358	08
19567																					
19568																					

1	ژ.دەنگدەر	ژ.خێزان	ناو	باوک	باپیر	لەدایک بوو	لەدایک بوو	جۆری تۆمار	ژ.بنکەی دەنگدان	ژ.ناوەندی تۆمار	ژ. پارێزگا	پارێزگا	ناوی بنکەی دەنگدان	ناونیشانی بنکەی دەنگدان	ناوی بنکەی تۆمار	ناونیشانی بنکەی تۆمار	ناوەندی خۆراک	ژ.وێستگە	زنجیرە لە وێستگە	ژ.زنجیرەی کارتی دەنگدان	
6006	40738084	7700929	سارة	جواد?	ناوخ?ص	1695-01-0	1695	REGL	127707	1277	6	السليمانية	مدرسة راستي	مقابل مستشف	كفري	مكتبة عامة ك	277	3	157	2.06E+08	2
14670	40756553	7706188	كلناز	محمد	قادر	1895-01-0	1895	REGL	127701	1277	6	السليمانية	مدرسة باوه	قرب حديقة ا	كفري	مكتبة عامة ك	277	5	163	2.06E+08	1
19271																					

هەروەها بەپێی ئامـاری سـاڵی وەزارەتـی تەندروسـتی لـە سـاڵانی (٢٠٠١–٢٠١٧) لـە هـەرێمی کوردسـتاندا (٢١٧٦٤٤) کەس مردوون و کەسیان ناویـان لـە تۆمـاری دەنگدەرانـدا نەسـڕاوەتەوە. ئەمـە جگـە لـە مردوانـی ساڵانی (١٩٩٦–٢٠٠١) ناوەکانیان دەست نەکەوتوون و لەو ژمارەیەدا نیە.

ژمارەی مردوان بە پێ ی پارێزگا لە ساڵانی ٢٠٠١- ٢٠١٧

ساڵ	هەولێر	دهۆک	سلێمانی	کۆی گشتی
2001	2265	1198	5231	8694
2002	2240	1297	5987	9524
2003	2500	2500	6730	11730
2004	3069	2987	6023	12079
2005	2820	2541	6432	11793
2006	3082	3510	6480	13072
2007	3365	3211	7057	13633
2008	3275	4957	6898	15130
2009	3495	5972	7084	16551
2010	4333	5359	7040	16732
2011	4997	6706	8275	19978
2012	8077	7037	8671	23785
2013	3283	1260	1341	5884
2014	4105	1678	2900	8683
2015	3450	4463	925	8838
2016	5725	6135	4674	16534
2017	2861	1785	1670	6316
کۆی گشتی	62.942	62.596	93.409	218.956

٣–ئەو کەسانەی دانیشتووی ناوچە کوردستانیەکانی دەرەوەی هەرێم بوون و پێشتر لە هەرێم نیشتەجێ بوون بەڵام دواتر لەئەنجامی ڕێکارەکانی مادەی (١٤٠) گەڕاونەتەوە ناوچەکانی خۆیان وەك پارێزگاکانی (کەرکوك، موسڵ، سەڵاحەدین، دیالە و قەزای مەخمور) سەرباری ئەوەی ناویان لە تۆماری ناوچەکانی خۆیان هەیە لە تۆماری هەرێمی کوردستانیشدا ناویان هەر ماوەو نەسراوەتەوە کە ئەمانەش بەسەدان هەزار مەزەندە دەکرێن.

بۆ نمونە: بەپێی لیستێك کە لەبەردەستدایە (٦٣٠٢٠) شەست و سێ هەزار و بیست دەنگدەر ناویان لەتۆماری دەنگدرانی پارێزگای (موصل)دا هەیە و بە هەمان شێوە ناویان لە تۆماری دەنگدرانی پارێزگاکانی (هەولێر و دهۆك)یشدا دووبارە هەیە، لەم لیستەدا بۆ بەراوردکردنەکە تەنها پشت بەناوی سیانی نەبەستراوە، بەلکو ساڵی لەدایك بونیانیش هاوشێوەیە. هەروەها (٣١٥٤٧) سی و یەك هەزار و پێنج سەد و چل و حەوت دەنگدەر ناویان لە تۆماری دەنگدرانی پارێزگای (کەرکوك)دا هەیە و بە هەمان شێوە ناویان لە تۆماری دەنگدرانی پارێزگاکانی (هەولێر و دهوك)یشدا دووبارە بۆتەوە. ئەمە جگە لەوەی ناوی دووبارە بووەی لەم شێوازە لەنێوان پارێزگای سلێمانی و پارێزگاکانی کەرکوك و دیالە و سەلاحەدیندا هەیە کە ئێمە ژمارەکەیمان دەست نەکەوت.

واتە کۆی گشتی ناوی دووبارە بۆوە لە نێوان پارێزگاکانی هەولێرو دهۆك بە بەراورد بەناوی دەنگدەرانی پارێزگاکانی موصڵ وکەرکوك (٩٤.٥٦٧) نەوەد و چوار هەزار و پێنج سەد و شەست و حەوت دەنگدەرە.

	A	B	C	D	E	F	G	H	I	J
1	الاسم في اربيل ودهوك	التولد	رمز المحافظ	رقم العائلة		الاسم في نينوى	التولد	رمز المحافظ	رقم العائلة	
2	نهاية احمد صالح	1994	4	4306376		نهاية احمد صالح	1994	12	64668	
3	محمد خالد علي	1993	5	302747		محمد خالد علي	1993	12	64678	
4	محمد علي محمد	1953	5	501030		محمد علي محمد	1953	12	64601	
5	محمد علي محمد	1953	5	1406342		محمد علي محمد	1953	12	64601	
6	محمد علي محمد	1953	4	4206764		محمد علي محمد	1953	12	64601	
7	محمد علي محمد	1953	4	3505569		محمد علي محمد	1953	12	64601	
8	شهاب احمد حسن	1979	4	3806871		شهاب احمد حسن	1979	12	65905	
9	سعدون فاضل احمد	1990	5	1205589		سعدون فاضل احمد	1990	12	66202	
10	محمد احمد محمد	1986	5	9500021		محمد احمد محمد	1986	12	66243	
11	محمد احمد محمد	1986	5	2002734		محمد احمد محمد	1986	12	66243	
12	محمد احمد محمد	1986	5	2501751		محمد احمد محمد	1986	12	66243	
13	محمد احمد محمد	1986	4	3703012		محمد احمد محمد	1986	12	66243	
14	محمد احمد محمد	1986	4	3200902		محمد احمد محمد	1986	12	66243	
15	نهلة محمد محمود	1985	5	201187		نهلة محمد محمود	1985	12	65326	
16	ابراهيم محمد ابراهيم	1982	4	3708397		ابراهيم محمد ابراهيم	1982	12	65330	
17	ابراهيم محمد ابراهيم	1982	4	3506399		ابراهيم محمد ابراهيم	1982	12	65330	
18	زينب علي احمد	1986	4	3805625		زينب علي احمد	1986	12	64631	
19	احمد سليمان احمد	1985	5	1004751		احمد سليمان احمد	1985	12	33317	
20	محمد احمد محمد	1977	4	371625		محمد احمد محمد	1977	12	605163	
21	محمد احمد محمد	1977	4	3900229		محمد احمد محمد	1977	12	605163	
22	محمد احمد محمد	1977	4	0		محمد احمد محمد	1977	12	605163	
23	محبة ايوب حسن	1984	5	1302592		محبة ايوب حسن	1984	12	71031	
24	زيرفان انور يوسف	1991	4	3502385		زيرفان انور يوسف	1991	12	77960	
25	احمد جاسم محمد	1995	5	1406836		احمد جاسم محمد	1995	12	112509	

٤-كاتێك وردبینی لە تۆمارەکە دەکرێت ژمارەیەکی زۆر ناوی دووبارەو سێ بارەو تەنانەت تا بیست بارەشی تیایە، هەرچەندە کۆمسیۆن پێی وایە ئەم ناوانە لەیەکچوون نەك دووبارە، بەڵام لەراستیدا ناوەکان بەهەموو پێوەرەکانی (ناوی سیانی، ساڵ و شوێنی لەدایکبوون، کۆدی پارێزگاو کۆدی دەنگدانیشەوە) وەکو یەکن، کە ئەمانەش بە نزیکەی سەد هەزار کەس مەزەندە دەکرێن.

	A	B	C	D	E	F	G	H	I
1294	محمد احمد م	1995	4	179971		محمد احمد محمد	1995	12	224652
1295	محمد احمد م	1995	5	3902171		محمد احمد محمد	1995	12	224652
1296	محمد احمد م	1995	5	709016		محمد احمد محمد	1995	12	224652
1297	محمد احمد م	1995	5	907669		محمد احمد محمد	1995	12	224652
1298	محمد احمد م	1995	4	3400983		محمد احمد محمد	1995	12	224652
1299	محمد احمد م	1995	5	1705059		محمد احمد محمد	1995	12	224652
1300	محمد احمد م	1995	5	3000328		محمد احمد محمد	1995	12	224652
1301	احمد محمد ا	1994	5	501531		احمد محمد احمد	1994	12	236369
1302	احمد محمد ا	1994	5	721168		احمد محمد احمد	1994	12	236369
1303	احمد محمد ا	1994	5	1310266		احمد محمد احمد	1994	12	236369
1304	احمد محمد ا	1994	5	1308051		احمد محمد احمد	1994	12	236369
1305	احمد محمد ا	1994	5	2605486		احمد محمد احمد	1994	12	236369
1306	احمد محمد ا	1994	5	2607949		احمد محمد احمد	1994	12	236369
1307	جاسم محمد ا	1989	4	4105134		جاسم محمد احمد	1989	12	236369
1308	جاسم محمد ا	1989	4	3603214		جاسم محمد احمد	1989	12	236369
1309	جاسم محمد ا	1989	4	3601972		جاسم محمد احمد	1989	12	236369
1310	محمد احمد م	1966	5	101411		محمد احمد محمد	1966	12	222394
1311	محمد احمد م	1966	4	3702625		محمد احمد محمد	1966	12	222394
1312	محمد احمد م	1966	4	4406536		محمد احمد محمد	1966	12	222394
1313	محمد احمد م	1966	4	3502153		محمد احمد محمد	1966	12	222394

٥-هەندێك لە ناوە دووبارەکان بەهەمان زانیارییەوە دووبارەیە تەنها لەوە نەبێت کە ژمارەی دەنگدانەکانیان جیاوازە و دوو کارتی دەنگدانیشیان وەرگرتووە.

٦-ژمارەیەك لە کوردانی باکور (تورکیا) و رۆژئاوا (سوریا) و رۆژهەڵات (ئێران) فۆرمی خۆراکیان بۆ دروستکراوە، ئەوانەی لەهەرێمدا نیشتەجێن و بەپێی یاسا ئیقامەیان هەیەو رەگەزنامەیان وەرگرتووە ئاساییە، بەڵام بەشێکیان بەساختە ناسنامەی باری شارستانیان بۆ دروستکراوەو (تعداد الفرعی)یان بۆ کراوەو ناویان خزێنراوەتە نێو تۆماری دەنگدەرانەوە کە لەراستیدا مافی دەنگدانیان نیە.

٧-دەنگدەرانی تایبەت (لە هێزەکانی ناوخۆ و ئاسایش و پێشمەرگە) کە ژمارەیان بە سەدان هەزار دەخەملێنرێت دوو جار ناویان تۆمار کراوە، هەم لیستی تایبەت بەخۆیان (تۆماری دەنگدەرانی تایبەت) دا هەیە و هەم لە تۆمارە گشتیەکەش ناویان نەسڕاوەتەوەو دووجار دەنگ دەدەن.

بەپێی لیستێك کە تۆماری دەنگدەرانی تایبەت ریزبەند کراوە زیاد لە (١٨٤٠٠٠) کەسە لە هەرێمدا و لەهەمان کاتدا لیستی دەنگدەرانی هەرێم کە لە بەغداوە هاتووە (١٧٩٠٠٠) کەسە، ئەمانەش زۆرینەیان ئەگەر هەمووشی نەبێت ناوەکانیان دووبارە بۆتەوە لە تۆماری دەنگدەرانی گشتیدا.

٨–لە بەشی دووەمی پەیڕەوی ژمارە (١)ی ساڵی ٢٠١٧ ی (پەیڕەوی ئامادەکردن و نوێکردنەوەی تۆماری دەنگدەران و خستنەڕووی تانەکان بۆ هەڵبژاردنی سەرۆکایەتی هەرێمی کوردستان و پەرلەمانی کوردستان–عێراق)دا لە برگەی (٣)ی لێهاتوویی دەنگدەردا هاتووە: دەنگدەر دەبێ (**تەمەنی هەژدە ساڵی تەواو کردبێت لەرۆژی دەنگداندا**)، واتە بۆ راپرسی تا مێژووی ١٩٩٩/٩/٢٥ و بۆ هەڵبژاردنی پەرلەمان و سەرۆکایەتی هەرێمیش تا مێژووی ١٩٩٩/١١/١ دەیانتوانی دەنگ بدەن، بەڵام لەو تۆمارەدا کە کاری پێ کرا سەرجەم لەدایکبووانی ساڵی (١٩٩٩) داخل کرابوون و بۆ هەمووشیان رۆژی لەدایکبونیان (١٩٩٩/١/١) دانراوە، ئەمە لەکاتێکدا دوورە لە راستیەوەو ناکرێت هەموو ئەوانە لەم رۆژەدا لەدایکبووبن! مەبەستیش لەوەیە کە ئەوانەی لە مانگەکانی (١٠–١١–١٢ ی ساڵی ١٩٩٩) لەدایکبوبن بۆ راپرسی و ئەوانەی مانگەکانی (١١ و ١٢) بۆ هەڵبژاردنی پەرلەمان و سەرۆکایەتی هەرێم تەمەنیان نەگەیشتۆتە ١٨ ساڵ و نەدەکرا ناویان لە تۆماری دەنگدەراندا بێت و بەشداری دەنگدان بکەن.

	A	B	C	D	E	F	G	H	I	J	K	L	M	N	O	P	Q	R	S	T	U
1	زنجیرە	ژمارەی دەنگدەر	ژمارەی خێزان	ناو	باوک	باپیر	لە دایکبو	لە دایکبو	نوێکراوەتەوە ٢٠١٣	ژ.بنکەی دەنگدان	ژ.بنکەی تۆمار	ژ. پارێزگا	پارێزگا	بنکەی دەنگدان	ناونیشانی بنکەی دەنگدان	بنکەی تۆمار	ناونیشانی بنکەی تۆمار	ژ.بنکەی خۆراک	ژ. وێستگە	ڕیزبەندی لە وێستگە	ژ. زنجیرەی کارتی دەنگدان
7	6	41669530	3469	رسول	بایز	ابابكر	1/1/1999	1999	REGL	122302	1223	5	أربيـــل	مدرسة شبول	مجمع حرير	حرير وباتاس	مركز الثقافة	223	NULL	NULL	LL
24	23	42223457	102395	احمد	محمد	ابراهيم	1/1/1999	1999	REGL	122308	1223	5	أربيـــل	مدرسة زركو	قرية زركويز	حرير وباتاس	مركز الثقافة	223	NULL	NULL	LL
26	25	41618838	102354	امين	فرحان	ابراهيم	1/1/1999	1999	REGL	122308	1223	5	أربيـــل	مدرسة زركو	قرية زركويز	حرير وباتاس	مركز الثقافة	223	NULL	NULL	LL
53	52	42623173	2300436	اراس	محمود	احمد	1/1/1999	1999	REGL	122311	1223	5	أربيـــل	مدرسة ئاموك	قرية ئاموكان	حرير وباتاس	مركز الثقافة	223	NULL	NULL	LL
99	98	42624816	2300612	رابعة	بيركه	احمد	1/1/1999	1999	REGL	122311	1223	5	أربيـــل	مدرسة ئاموك	قرية ئاموكان	حرير وباتاس	مركز الثقافة	223	NULL	NULL	LL
107	106	41597012	107039	زريان	قادر	احمد	1/1/1999	1999	REGL	122308	1223	5	أربيـــل	مدرسة زركو	قرية زركويز	حرير وباتاس	مركز الثقافة	223	NULL	NULL	LL
108	107	42624094	2300518	زليخا	رمضان	احمد	1/1/1999	1999	REGL	122305	1223	5	أربيـــل	مدرسة بربيار	قرية بربيان	حرير وباتاس	مركز الثقافة	223	NULL	NULL	LL
155	154	42624498	2300634	نوال	محمد	احمد	1/1/1999	1999	REGL	122306	1223	5	أربيـــل	مدرسة كوفند	مجمع حرير	حرير وباتاس	مركز الثقافة	223	NULL	NULL	LL
164	163	42624098	2300626	احمد	عزيز	احمدخان	1/1/1999	1999	REGL	122311	1223	5	أربيـــل	مدرسة ئاموك	قرية ئاموكان	حرير وباتاس	مركز الثقافة	223	NULL	NULL	LL
208	207	42666505	3524	ايمان	شعبان	اسماعيل	1/1/1999	1999	REGL	122309	1223	5	أربيـــل	مدرسة جالاك	حرير قرب د	حرير وباتاس	مركز الثقافة	223	NULL	NULL	LL
225	224	42666330	3522	شمال	شريف	اسماعيل	1/1/1999	1999	REGL	122306	1223	5	أربيـــل	مدرسة كوفند	مجمع حرير	حرير وباتاس	مركز الثقافة	223	NULL	NULL	LL
254	253	41629049	1900737	افين	جعفر	الياس	1/1/1999	1999	REGL	122309	1223	5	أربيـــل	مدرسة جالاك	حرير قرب د	حرير وباتاس	مركز الثقافة	223	NULL	NULL	LL
289	288	41632475	16970	يوسف	قاسم	الياس	1/1/1999	1999	REGL	122309	1223	5	أربيـــل	مدرسة جالاك	حرير قرب د	حرير وباتاس	مركز الثقافة	223	NULL	NULL	LL
343	342	41542652	1005016	ليره	عبدالرزاق	بايز	1/1/1999	1999	REGL	122308	1223	5	أربيـــل	مدرسة زركو	قرية زركويز	حرير وباتاس	مركز الثقافة	223	NULL	NULL	LL
367	366	42624987	2300708	ريبين	صلاح	برايم	########	1999	REGL	122305	1223	5	أربيـــل	مدرسة بربيار	قرية بربيان	حرير وباتاس	مركز الثقافة	223	NULL	NULL	LL
395	394	41605272	105019	ميديا	محمد	برايم	1/1/1999	1999	REGL	122308	1223	5	أربيـــل	مدرسة زركو	قرية زركويز	حرير وباتاس	مركز الثقافة	223	NULL	NULL	LL
396	395	41593241	108146	ندى	جوهر	برايم	1/1/1999	1999	REGL	122308	1223	5	أربيـــل	مدرسة زركو	قرية زركويز	حرير وباتاس	مركز الثقافة	223	NULL	NULL	LL
423	422	42139097	102364	اسماء	قادر	جبار	1/1/1999	1999	REGL	122308	1223	5	أربيـــل	مدرسة زركو	قرية زركويز	حرير وباتاس	مركز الثقافة	223	NULL	NULL	LL
425	424	42138752	102364	خوناو	قادر	جبار	1/1/1999	1999	REGL	122308	1223	5	أربيـــل	مدرسة زركو	قرية زركويز	حرير وباتاس	مركز الثقافة	223	NULL	NULL	LL
426	425	42666056	2202110	محمد	دلشاد	جبار	1/1/1999	1999	REGL	122301	1223	5	أربيـــل	اعدادية خانز	حرير/قرب ب	حرير وباتاس	مركز الثقافة	223	NULL	NULL	LL
441	440	42666793	2300607	محمد	هيني	جبرائيل	1/1/1999	1999	REGL	122311	1223	5	أربيـــل	مدرسة ئاموك	قرية ئاموكان	حرير وباتاس	مركز الثقافة	223	NULL	NULL	LL

٩–لەو تۆمارەکەدا سەرجەم لەدایکبووانی ساڵی (٢٠٠٠) ناویان تۆمار کراوە، ئەمە لەکاتێکدا هەموویان تەمەنیان نەگەیشتۆتە (١٨) ساڵ و هەموویان مافی دەنگدانیان نیە.

	A	B	C	D	E	F	G	H	I	J	K	L	M	N	O	P	Q	R	S	T	U
1	زنجیرە	ژمارەی دەنگدەر	ژمارەی خێزان	ناو	باوک	باپیر	لە دایکبو	لە دایکبو	نوێکراوەتەوە ٢٠١٣	ژ.بنکەی دەنگدان	ژ.بنکەی تۆمار	ژ. پارێزگا	پارێزگا	بنکەی دەنگدان	ناونیشانی بنکەی دەنگدان	بنکەی تۆمار	ناونیشانی بنکەی تۆمار	ژ.بنکەی خۆراک	ژ. وێستگە	ڕیزبەندی لە وێستگە	ژ. زنجیرەی کارتی دەنگدان
18	17	42663816	101496	محمد	زرار	ابابكر	1/1/2000	2000	REGL	122310	1223	5	أربيـــل	مدرسة كردي	قرية باتاس	حرير وباتاس	مركز الثقافة	223	NULL	NULL	L
37	36	42666875	3451	فيان	ئاراز	ابراهيم	1/1/2000	2000	REGL	122306	1223	5	أربيـــل	مدرسة كوفند	مجمع حرير	حرير وباتاس	مركز الثقافة	223	NULL	NULL	L
45	44	42624499	2300620	هلمت	حيدر	ابراهيم	1/1/2000	2000	REGL	122305	1223	5	أربيـــل	مدرسة بربيار	قرية بربيان	حرير وباتاس	مركز الثقافة	223	NULL	NULL	L
56	55	42622611	2300366	اسمر	اسعد	احمد	1/1/2000	2000	REGL	122305	1223	5	أربيـــل	مدرسة بربيار	قرية بربيان	حرير وباتاس	مركز الثقافة	223	NULL	NULL	L
96	95	42623796	2300386	دلزين	حمدامين	احمد	1/1/2000	2000	REGL	122305	1223	5	أربيـــل	مدرسة بربيار	قرية بربيان	حرير وباتاس	مركز الثقافة	223	NULL	NULL	L
98	97	42624117	2300608	ديدار	هيني	احمد	1/1/2000	2000	REGL	122305	1223	5	أربيـــل	مدرسة بربيار	قرية بربيان	حرير وباتاس	مركز الثقافة	223	NULL	NULL	L
163	162	42623212	2300422	وولات	غفور	احمد	1/1/2000	2000	REGL	122301	1223	5	أربيـــل	اعدادية خانز	حرير/قرب ب	حرير وباتاس	مركز الثقافة	223	NULL	NULL	L
238	237	42666204	3548	نواس	عثمان	اسماعيل	1/1/2000	2000	REGL	122306	1223	5	أربيـــل	مدرسة كوفند	مجمع حرير	حرير وباتاس	مركز الثقافة	223	NULL	NULL	L
243	242	42665781	3527	يسرى	شيرزاد	اسماعيل	1/1/2000	2000	REGL	122306	1223	5	أربيـــل	مدرسة كوفند	مجمع حرير	حرير وباتاس	مركز الثقافة	223	NULL	NULL	L
273	272	42623160	2300413	ريزين	علي	باس	1/1/2000	2000	REGL	122305	1223	5	أربيـــل	مدرسة بربيار	قرية بربيان	حرير وباتاس	مركز الثقافة	223	NULL	NULL	L
275	274	42623152	2300385	سليمان	حطم	باس	1/1/2000	2000	REGL	122305	1223	5	أربيـــل	مدرسة بربيار	قرية بربيان	حرير وباتاس	مركز الثقافة	223	NULL	NULL	L
323	322	42623570	2300503	ريبين	خالند	احمد	1/1/2000	2000	REGL	122305	1223	5	أربيـــل	مدرسة بربيار	قرية بربيان	حرير وباتاس	مركز الثقافة	223	NULL	NULL	L
352	351	42624382	2300584	احمد	كمال	برايم	1/1/2000	2000	REGL	122305	1223	5	أربيـــل	مدرسة بربيار	قرية بربيان	حرير وباتاس	مركز الثقافة	223	NULL	NULL	L
404	403	42623201	2300446	دلزين	هادي	بيركة	1/1/2000	2000	REGL	122305	1223	5	أربيـــل	مدرسة بربيار	قرية بربيان	حرير وباتاس	مركز الثقافة	223	NULL	NULL	L
407	406	42622545	2300421	يسرا	غازي	بيركة	1/1/2000	2000	REGL	122310	1223	5	أربيـــل	مدرسة كردي	قرية باتاس	حرير وباتاس	مركز الثقافة	223	NULL	NULL	L
413	412	42624036	2300576	احمد	فيصل	تاجالدين	1/1/2000	2000	REGL	122305	1223	5	أربيـــل	مدرسة بربيار	قرية بربيان	حرير وباتاس	مركز الثقافة	223	NULL	NULL	L
416	415	42623617	2300567	محمد	فاضل	تاجالدين	1/1/2000	2000	REGL	122305	1223	5	أربيـــل	مدرسة بربيار	قرية بربيان	حرير وباتاس	مركز الثقافة	223	NULL	NULL	L
436	435	42623130	2300406	طلعت	عبدالله	جبرائيل	1/1/2000	2000	REGL	122305	1223	5	أربيـــل	مدرسة بربيار	قرية بربيان	حرير وباتاس	مركز الثقافة	223	NULL	NULL	L
446	445	42668450	309648	ايفان	جبار	جليل	1/1/2000	2000	REGL	122310	1223	5	أربيـــل	مدرسة كردي	قرية باتاس	حرير وباتاس	مركز الثقافة	223	NULL	NULL	L
450	449	42623970	2300478	سوزيار	حاجي	جميل	1/1/2000	2000	REGL	122305	1223	5	أربيـــل	مدرسة بربيار	قرية بربيان	حرير وباتاس	مركز الثقافة	223	NULL	NULL	L
458	457	42669850	16967	زيان	فريق	جوهر	1/1/2000	2000	REGL	122302	1223	5	أربيـــل	مدرسة شبول	مجمع حرير	حرير وباتاس	مركز الثقافة	223	NULL	NULL	L

بەپێی ئەمە دەتوانین بڵێین بە مەزەندە ئەم ڕێژەیە لەناوی دووبارەو ساختە لە تۆماری دەنگدەراندا هەیە:

ژمارە	جۆر	ژ
184.000	لیستی دەنگدەرانی تایبەت کە دووبارە ناویان هەیە	١
?	کوردانی پارچەکانی تر کە ناویان خزێنراوەتە نێو تۆمارەکەوە	٢
100.000	دووبارەبووەوەی نێو خودی هەرێم	٣
94.567	دووبارەبووەوەی نێوان هەرێم و ناوچەکانی مادەی ١٤٠	٤
218.965	ژمارەی مردووان	٥
60.000	لەدایکبووانی ساڵی ٢٠٠٠ کە تەمەنیان بەر لە وادەی دەنگدانەو نەگەیشتوونەتە ١٨ ساڵ.	٦
275.423	جیاوازی لەنێوان تۆماری بایۆمەتری عیراق و تۆماری هەرێم	٧
932.955	**کۆی گشتی**	

ئەم ژمارانە مەرج نیە سەد لە سەد تەواو بن، لەوەیە هەندێکیان زیاتر و هەندێکیشیان کەمتر بێت. بۆ نمونە ژمارەی مردوان ئەوانەشی تیایە کەتەمەنیان نەگەیشتۆتە ١٨ ساڵ تا دەنگ بدەن، بەلام دەبێت ئەوەشمان لەبەر چاو بێت کە ئەو ژمارەیە تەواو نیە و تەنها ئەوانەن کە لەوەزارەتی تەندروستی تۆمار کراون، یا لە وەزارەتی داد و دادگاکان تۆمار کراون، یا ئەوانەی هەر تۆمار نەکراون، هەروەها ژمارەکە تەنها مردووانی سالانی (٢٠٠٠–٢٠١٧) یە، ناوی ئەوانەشی تیادا نیە کە سالانی پێشووتر مردوون و ناویان لە تۆمارەکەدا هەبووە، ئەمە جگە لە تێبینی لەسەر ژمارەکان کە لەپارێزگایەکەوە بۆ پارێزگایەکی تر و لەساڵێکەوە بۆ ساڵێکی تر گومانی دەسکاری کردن هەیە. هەروەها ناوی ئەو کەسانەشی تیادا نیە کە کوردانی پارچەکانی تری کوردستانن و ناویان لە تۆمارەکەدا هەیەو ژمارەکەیمان دەستنەکەوتووە، بەلام جێگەی سەرسوڕمانە کە هێزە سیاسیەکان یا پەرلەمان و کۆمسیۆن ئامادەبن بە تۆمارێك هەڵبژاردن ئەنجام بدەن کە نزیکەی ٣/١ ی ناوەکانی گومانیان لەسەر بێت.

پێشێلکارییەکانی کۆمسیۆن لە تۆماری دەنگدەراندا

بەپێی یاسا کۆمسیۆنی باڵای سەربەخۆی هەڵبژاردن و راپرسی دەبوایە لەو ماوەیەدا کار بۆ پاك کردنەوەو ئامادەکردنی تۆمارێکی پوخت بکات، بەڵام ئەوەی تێبینی دەکرێت نە بۆ ریفراندۆمی ٢٠١٧/٩/٢٥ و نە بۆ هەڵبژاردنی ٢٠١٧/١١/١ ی پەرلەمانی کوردستان و سەرۆکایەتی هەرێم ئەگەر بکرابوایە کۆمسیۆن هیچ هەنگاوێکی بۆ ئەم مەبەستە نەنابوو:

١–پێویست بوو کۆمسیۆن داوا لە وەزارەتی تەندروستی هەرێم بکات بەفەرمی ناوی مردووەکانیان پێ بدات تا لە تۆمارەکەی دەربێنن، بەڵام ئەم پرۆسەیەیان ئەنجام نەداوە. تا لە مانگی تەمووزی ٢٠١٧ دا (کەکاتەکەی درەنگە سەبارەت بەپرۆسەکانی راپرسی و هەڵبژاردن) نوسراویان ئاراستەکردوون و وەزارەتیش هیچ وەڵامێکی نەداونەتەوە.

٢–پێویست بوو کۆمسیۆن داوا لەوەزارەتی دادی هەرێم و ئەنجومەنی دادوەری بکات بەفەرمی ناوی مردووەکانیان پێ بدات کە لەدادگاکاندا تۆمار کراون، تا لە تۆمارەکەی دەربێنن، بەڵام ئەم پرۆسەیەیان ئەنجام نەداوە.

٣–دەبوایە کۆمسیۆن وردبینی لە تۆمارەکەدا بکات بەوەی ناوە دووبارەو چەند بارەکان بسڕێتەوە، بەڵام ئەوەشی نەکردوە.

٤–دەبوایە کۆمسیۆن لیستی تۆماری دەنگدەرانی تایبەت زوو ئامادە بکات و لەهەمان کاتدا سەرجەم ناوەکان لە تۆمارە گشتیەکەدا بسڕێتەوە بەڵام ئەوەشی نەکردوە.

٥–دەبوایە کۆمسیۆن کاتی پێویست دابنێت بۆ پرۆسەی نوێکردنەوەی تۆماری دەنگدەران، کە بەلای کەمەوە دەبێت لە دوو مانگ کەمتر نەبێت، بەڵام تەنها یەك هەفتەی بۆ تەرخان کرد و تەنانەت لە پارێزگای سلێمانی تەنها پێنج رۆژ بوو، هەر بۆیەش بەپێی لێدوانی خودی کۆمسیۆن لە کۆی (٣.٢٤٧.٣٤١) دەنگدەر لە سەرجەم هەرێمی کوردستان تەنها نزیکەی (١١٠.٠٠٠) کەس سەردانی بنکەکانیان کرد بەمەبەستی نوێکردنەوەی ناوەکانیان.

٦–دەبوایە کۆمسیۆن داوا لە وەزارەتی بازرگانی بکات دووا لیستی زانیاریی فۆرمی خۆراکیان پێ بدات بەمەبەستی پاك کردنەوەی تۆمارەکە بەڵام ئەوەشیان نەکردووە.

٧–دەبوایە کۆمسیۆنی هەرێم لەگەڵ کۆمسیۆنی باڵای هەڵبژاردنەکانی عێراقدا هەماهەنگی بکات و بەفەرمی دووا تۆماری دەنگدەرانی هەرێم وەربگرێت، نەك ئەو تۆمارەی ئێستا کاری پێ دەکەن کە هیچ رەسمیاتێکی نیەو بەفەرمی وەرنەگیراوە.

٨-کۆمسیۆن کە ئامادەکاریی نەکردبوو جا بەهۆی نەبوونی کاتی پێویستی یان هەر هۆکارێکی تر، نەدەبوو رەزامەندی پیشان بدات لەسەر ئەو وادەیەی بۆ راپرسی و هەڵبژاردن لە ٩/٢٥ و ١١/١ دەستنیشان کرابوو. دەبوایە هۆکارەکانی ئامادە نەبوونیان و رێگرییەکانی بەردەمیان بخستایەتەڕوو.

هەڵوێستی پەرلەمان لەهەمبەر تۆماری دەنگدەران

لە مادەی (٣)ی یاسای ژمارە (٤)ی ساڵی ٢٠١٤ دا هـاتووە: **"کۆمسـیۆن دەسـتەیەکی پیشـەیی سـەربەخۆ و بێلایەنــە و خــاوەن کەســایەتی مەعنــەویی خۆیــەتی و ملکەچــە بــۆ چــاودێریی پەرلــەمان و بەرپرسیاریشــە لەبەرامبەریدا".** [١]

کەواتە تەنها پەرلەمان بۆی هەیە لەکاتی سەرپێچی و کەمتەرخەمی و بوونی کەموکوڕیـدا بەدواداچـوون بـۆ کارەکانی بکات و لێپێچینەوە لەگەڵ کۆمسیۆن بکات، وە کۆمسیۆنیش تەنها بەرامبەر پەرلەماندا بەرپرسیارە. بەڵام ئەوەی تێبینی دەکرێت خودی کۆمسـیۆن نـەیتوانیوە بـەکارەکانی خـۆی هەڵسـێت، یـاخود کەمتەرخـەم بـووە، یـا سەرپێچـی کـردووە، یـا ناراسـتەوخۆ ڕێگـری لـێ کـراوە، بـەڵام پەرلـەمان هـیچ لێپێچـینەوەو بەدواداچوونێکی بۆ نەکردووە.

لە کاتێکدا لەکۆتایی خـولی پێشـوویدا پەرلـەمان لیژنـەی لێکۆڵینـەوەی سـەبارەت بـە تۆمـاری دەنگـدەران دروسـت کردبـوو، سـەرباری ئـەوەی لیژنەکـە کارەکـانی خـۆی ئەنجامـدا، بـەڵام بـەبیانووی نـەبوونی کـات و نزیکبوونـەوەی وادەی هەڵبـژاردن هـیچ هـەنگاوێك نـەنرا، کەچـی ئـەم خولـەی پەرلـەمانیش (خـولی چـوارەم) بەهەمان شێوەی پێشوو هەوڵی پاك کردنەوەی تۆمارەکـەی نـەدا، داوای لـە کۆمسـیۆن نـەکرد تۆمارەکـە پـاك بکەنەوە، لێپێچینەوەی لەگەڵ نەکردن کە بەئەرکی خۆیان هەڵنەستان، پەرلەمان نەك بەئەرکی خۆی هەڵنەسا بەڵکو گوێی لەو ئەندام پەرلەمانانەش نەگرت کە یاداشـت و بەڵگـەی پێویسـتیان ئاراسـتەی سـەرۆکایەتیەکەی کردبوو و تەنانەت یاداشتەکان نەك هەر نەخوێنرانەوە بەڵکو سەرنگومیش کران. [٢]

---

(١)–مادەی (٣) لە یاسای ژمارە (٤)ی ساڵی ٢٠١٤ ی کۆمسیۆنی باڵای سەربەخۆی هەڵبژاردن و ڕاپرسی.

(٢)–بەپێی زانیاریی ئێمە پەرلەمانتار (گەشە دارا حەفید) لە ڕۆژی (٢٠١٥/٦/١٥) یاداشتێکی (١٢٠) لاپەڕەیی پشت ئەستور بە کۆمەڵێك بەڵگەو دەکۆمێنت داوە بەسەرۆکی پەرلەمان بەمەبەستی بەدواداچوون و کارکردن لەسەر پاك کردنەوەی تۆماری دەنگدەران، بەڵام کاری لەسەر نەکراوە، هەرچەندە لەڕۆژی (٢٠١٥/٧/١) بە ئیمزای جێگری سەرۆکی پەرلەمان یاداشتەکە ئاراستەی لیژنەی کاروباری پەرلەمان و کۆمسیۆنی باڵای سەربەخۆی هەڵبژاردن و ڕاپرسی کراوە، بەڵام هیچ ئەنجامێکی نەبوو، ناوبراو هەمان نوسراوی بەیاداشتی جەختکردنەوەوە لە (٢٠١٧/٧/١٩) ئاراستەی پەرلەمان کردۆتەوە، بەڵام دیسانەوە وەك جاری پێشوو بێ ئەنجام بوو. هەروەها لەهەمان مێژوو نوسراوی ئاراستەی کۆمسیۆنی هەڵبژاردن و وەزارەتەکانی (تەندروستی، بازرگانی، پێشمەرگە و ناوخۆ) کردۆتەوە، بەڵام هیچ کام لەو وەزارەتانە وەڵامیان نەداوەتەوە. هەروەها لە ٢٠١٧/١١/٢٩ بۆ جاری سێیەم لەڕێگەی پەرلەمانەوە نوسراوی ئاراستەی کۆمسیۆن و سەرۆکایەتی ئەنجومەنی وەزیران و وەزارەتە پەیوەندیدارەکان کردۆتەوە، بەڵام وەڵامی دەستنەکەوتووە. هەروەها لە ڕۆژی ٢٩ ٨/٢٠١٧ شاندێکی پەرلەمان کە پێکهاتبوو لە پەرلەمانتاران: (ئەبوبەکر هەڵەدنی، گەشە دارا حەفید، بێستون فایەق، سۆران عومەر، عەلی حەمەساڵح، ساڵح فەقێ، د.پەری ساڵح، د.شوان قەڵادزێی، د.شێرکۆ حەمەئەمین)، سەردانی کۆمسیۆنیان کرد و لە ڕۆژی ٢٠١٧/٩/٦ لەبارەی سەردان و بەدواداچوونەکەیانەوە یاداشتێکیان پێشکەش بە سەرۆکی پەرلەمان کردووە، بێئەوەی هەوڵەکەی ئەوانیش هیچی لێ سەوز ببێت.

له مادەی (١٣)ی هەمان یاسادا هاتووە: **"پێویستە ئەنجومەن: یەکەم: راپۆرتی وەرزی ئامادە بکات لەبارەی ئەرکەکانی و پێشکەشی پەرلەمانی بکات".** [1] بەلام کۆمسیۆن هیچ راپۆرتێکی لەم جۆرەی پێشکەش بەپەرلەمان نەکرد و پەرلەمانیش بێدەنگیی هەڵبژارد لە بەرامبەریدا.

بۆیە لێرەدا دەتوانین بلێین بەرپرسی یەکەم لەئاست ئەم پێشێلکارییە پەرلەمانی کوردستانە چونکە تاکە دەزگایە کە بەپێی یاسا بتوانێت لێپێچینەوە لەکۆمسیۆن بکات و حکومەت و دام و دەزگا فەرمیە پەیوەندارەکان مولزەم بکات لەدابینکردنی پێداویستیەکاندا هاوکاریی کۆمسیۆن بکەن و کارئاسانیی بۆ بکەن. ئەگەر بیانوو ئەوەیە پەرلەمان پەکی خراوە، بەلام ئەوکاتەی پەرلەمان لەکاریشدا بوو هەر هیچی نەکرد و بەئەدای کاری خۆی هەڵنەستاو ئەرکەکانی خۆی لەم بوارەدا جێبەجێ نەکرد.

ئێستاش پەرلەمان دەتوانێت ئەم کارە بکات، هیچنا دەستەی سەرۆکایەتی دەیتوانی لیژنەیەکی لێکۆلینەوە پێك بهێنێت بەمەبەستی بەدواداچوون و دروستکردنی فشار و رێگری کردن لەو رەوشە نایاساییەی کە بەرێوە دەچێت. ئەمە لەکاتێکدا کە دروستکردنی لیژنە لەدەسەلاتی سەرۆکایەتی پەرلەمانە و دوو لەئەندامانی دەستەی سەرۆکایەتی (سەرۆك و سکرتێر) هاورا بوون، بەلام ئەم ئەرکەشیان ئەنجام نەداو لیژنەکەیان پێك نەهێنا. هەروەها پێویستە ئێستا پەرلەمانی کوردستان لە دانیشتنێکی تایبەتدا حکومەت و کۆمسیۆنی بالای هەلبژاردن و راپرسی بانگهێشت بکات بۆ دانانی رێکارەکانی هەڵبژاردن و ئامادەکاریی پێویست تا وەکو جارەکانی تری رابردوو توشی پەلەپروزێ نەبن و پرۆسەکە بەنەنگی و کرچ و کالی بەرێوە نەچێت.

بۆ ئەم مەبەستە لە یاداشتێکدا کە (٤٠) ئەندامی پەرلەمان ئاراستەی سەرۆکایەتی پەرلەمانیان کردووەو داوای بانگهێشتی ئەنجومەنی وەزیران و کۆمسیۆنی بالای سەربەخۆی هەڵبژاردن و راپرسیان کردووە کە لەهۆڵی پەرلەمان ئامادەبن بەمەبەستی بەرچاو روونی و دانانی رێکارەکانی هەڵبژاردن، بەلام تا ئێستاشی لەگەڵدابێت هیچ وەلامێکی ئەو ئەندامانەی پەرلەمان نەدراوەتەوە لەلایەن دەستەی سەرۆکایەتیەوە.

---

(١)–مادەی (١٣) لە یاسای ژمارە (٤)ی سالی ٢٠١٤ ی کۆمسیۆنی بالای سەربەخۆی هەڵبژاردن و راپرسی.

هەڵوێستی حزبە سیاسیەکان لەهەمبەر تۆماری دەنگدەران

حزبــە سیاســیەکانی هــەرێمی کوردســتان بێخــەم و خەمســارد بــوون لەهەمبــەر کــەموکوڕی و کــارە نایاساییەکانی تۆماری دەنگدەران، هیچ کامیان تا ئێستاشی لەگەڵدابێت سەرباری ئەوەی راستیەکان دەزانن و بەڵگەو دەکۆمێنتەکانی ساختەکاریی تۆمارەکەیان لەبەردەستدایە کەچـی نـەك هـەر هـەوڵی پـاك کردنـەوەیان نەداوەو نایدەن بەڵکو بێدەنگن لەئاستیدا و ئامادەن بەو تۆمارەوە هەروەك چۆن لـەرابردوودا هەڵبـژاردنی پـێ کراوە لە ئێستاو داهاتووشدا هەڵبژاردنی پێ بکەنەوە.

هۆکاری ئەم هەڵوێستەشیان بۆ ئەوە دەگەڕێتەوە:

١–لەوە دەچێت هەندێك لەحزبـە سیاسـیە باڵادەسـتەکان ئـەم ناڕوونیـەو بـوونی ئـەم ژمـارە زۆرەی نـاوی ساختەو مردوو و دووبارەیە لەبەرژەوەندییاندا بێت و لەکاتی هەڵبژاردندا بەکاری بێنن!

٢–پـاك کردنـەوەی تۆمـاری دەنگـدەران کـاتی پێویسـتە، لـەکاتی ئاسـاییدا کاریـان لەسـەر نـەکردووەو لەئێستاشدا بەبیانووی دووانەخستنی هەڵبژاردن بۆ ئەوەی ئۆباڵەکەی نەکەوێتە ئەستۆیان، هەندێك لەحزبەکان جۆرێك لە موزایەدە دەکەن کە گوایە رێگەنادەن هەڵبژاردن دووا بکەوێت!

جگە لەم خاڵانە هۆکارێکی لۆژیکی تر نیە کە هیچ کام لە حزبە سیاسیەکان هەوڵوێستێکیان بەدی ناکرێت. ئەمە لەکاتێکدا کەرازی بوون بەهەڵبژاردن بـەم تۆمـاری دەنگدەرانـە بەیاسـایی کردنـی گـزی و سـاختەکارییەو ئۆباڵەکەشی لە ئەستۆی هەموو ئەو حزبانەیە کە پێی رازین و چەسپاندنی ئـەم تۆمارەیـە پـڕ لـە پۆخڵەواتەیـە کەسیستەمی سیاسیی هەرێم و دامودەزگا فەرمی و شەرعیەکانی لەسەر بنیات دەنرێت.

ئەگەر وانیە بۆچی لە خولی سێیەمی پەرلەمانـدا (٢٠١٣) کاتێـك لیژنەیـەکی پەرلـەمانی بـۆ ئـەم مەسـەلەیە پێکهـات، بڕیـاری لیژنەکـەو راسـپاردەکانی لـە راپۆرتێکـدا ئاراسـتەی سـەرۆکایەتی پەرلـەمان کـرا، ئەوکاتـە سـەرۆکایەتی بەدەسـت پـارتی و یەکێتیـەوە بـوو، هـەردوو حـزب هاوهەڵوێسـت ئامادەنـەبوون کۆبوونـەوەی پەرلەمانی لەسەر بکەن و راپۆرتەکە بخەنە دەنگدانەوە! ئەگەر وا نیە بۆچی هـەمان کـات حزبـەکانی گـۆڕان و کۆمەڵ و یەکگرتوو بێـدەنگیان هەڵبـژارد و هـیچ هەڵوێسـتێکیان لەسـەر ئـەم هـەموو سـاختەکارییەی تۆمـاری دەنگدەران نەبوو!

ئەگەر وانیە بۆچی لەخولی چوارەمی پەرلەماندا کە چوار ساڵ لەبەردەستدابوو، نە سـەرۆکایەتی پەرلـەمان و نە هیچکام لـە فراکسـیۆنەکان هـەوڵی پـاك کردنـەوەیان نـەدا و یاداشـتێکیان ئاراسـتەی لایەنـە بـەرپرس و پەیوەندیدارەکان نەکرد!

ئەگەر وانیە بۆچی لەماوەی کابینەی هەشتەمدا ئەو حزبانە هـەموویان لەحکومەتـدابوون، پـارتی سـەرۆکی حکومـەت و وەزارەتـەکانی نـاوخۆ و پلانـدانانی بەدەسـتەوە بـوو و یـەکێتی جێگـری سـەرۆکی حکومـەت و وەزارەتی تەندروستی بەدەستەوە بوو، گۆڕان وەزارەتەکانی پێشمەرگە و بازرگانی و دارایی بەدەستەوە بـوو،

خۆیان دەیانتوانی ئەم ئەرکە جێبەجێ بکەن، بەڵام نەیانکرد. خۆ حزبەکانی تری وەك کۆمەڵ و یەکگرتووش هەریەکەیان چەند وەزیرێکیان لەم کابینەیەدا هەبوو، بەڵام یەك یاداشتیشیان لەم بارەیەوە نەنوسی!

ئەگەر وانیەو حزبەکان کەمتەرخەم نین، خۆ هەر پێنج حزب (پارتی، یەکێتی، گۆڕان، کۆمەڵ و یەکگرتوو) نوێنەریان لە کۆمسیۆن هەیەو کۆمسیۆنەکە سەربەخۆ نیە بەڵکو سەربەخۆیانە! چ رۆژێك بانگی نوێنەرەکانیان کرد لەکۆمسیۆن بۆ ئەوەی ئەم تۆمارە پاك بکەنەوەو لەرێگەی خۆیانەوە فشار دروست بکەن! مەگەر وەڵامی رەخنەکان لەسەر بێلایەن بوونی کۆمسیۆن ئەوە نەبوو کە لایەنەکان خۆیان راستەوخۆ لەرێگەی کادرەکانیانەوە ئەرکی ئەنجامدانی هەڵبژاردنی پاك بگرنە ئەستۆ !

بێگومان بەرپرسیارییەتی ئەم رەوشە نایاساییە لەئەستۆی هەر پێنج حزبە بەپێی سەنگ و قورساییان و هیچ کامیان لێی بەدەر نین.

ئەنجام

پاش تاوتوێکردنی یاسا پەیوندیدارەکانی بواری هەڵبژاردن و تۆماری دەنگدەران، هەروەها پشت بەستو بەئەزمونی هەڵبژاردنەکانی رابردوو، لێرەدا بەکورتی ئەنجامەکانی ئەم راپۆرتە دەخەینە روو:

یەکەم: ئەنجامە یاساییەکان:

١-لە (یاسای کۆمسیۆنی باڵای سەربەخۆی هەڵبژاردن و راپرسی)دا بە وردی باس لە تۆماری دەنگدەران نەکراوە، ئاماژەی بەوە نەکردووە کە کۆمسیۆن لە نوێکردنەوەی تۆمارەکەدا پشت بەکام داتا و بەڵگەنامە ببەستێت. و هەست بە کەموکورییەکی زۆر دەکرێت، چونکە کۆمسیۆن دەبێت لە ئامادەکردن و رێکخستن و نوێکردنەوەی تۆماری دەنگدەران پشت بەسەرژمێریەکی پشتڕاست کراوە ببەستێت. جا ئاماری سەرژمێری گشتی بێت یان زانیاریەکانی فەرمانگەکانی تۆماری باری کەسیەتی هەرێمی کوردستان.

٢-لەیاسای کۆمسیۆنی باڵای سەربەخۆی هەڵبژاردن و راپرسیدا، ئەنجومەنی کۆمسیاران سەر پشککراوە لە گرتنەبەری رێگە و شێوازی تازە بۆ ئامادەکردنی تۆماری دەنگدەران، چۆنیەتی ئامادەکردن و نوێکردنەوەشی سپاردووە بەکۆمسیۆنی هەڵبژاردن و راپرسی. بۆ ئەم کارەش کۆمسیۆن دەبێت سیستم و رێکاری تایبەت دەربکات بۆ رێکخستن و ئامادەکردن و نوێکردنەوەو چۆنیەتی تانە لێدان لەتۆماری دەنگدەران. لەمەشیاندا نازانرێت ئایا کۆمسیۆن پشت بە کام داتاو زانیاری ببەستێت.

٣-لەماددەی پانزەهەمی یاسای ژمارە (١)ی ساڵی (١٩٩٢) هاتووە کە دەبێت تۆماری دەنگدەران، ناو، ناونیشان پیشە، بەروار و شوێنی لەدایکبونی تێدا بنوسرێت و لیستەکەش بەپێی پیتی ئەبجەدی ریز دەکرێت، بەڵام ئاماژە بەوە نەدراوە کە دەبێت (کۆمیسۆن) کام تۆمار و سەرژمێری بکاتە بنەمای رێکخستنی تۆماری دەنگدەران، هەروەها لە دەقی ماددەکەدا هاتووە ئەگەر ئەو رێگە نەکرا، رێگایەکی دیکەی لەبار بۆ وەدەست هێنانی ئەو مەبەستە بدۆزێتەوە، ئەم برگەیە بەم شێوازە گونجاو نیە لەرێکخستنی تۆماری دەنگدەراندا، چونکە ئەرکی دەوڵەت (هەرێم) لێرەدا دیاروو روون نیە، کە تۆماری هاوڵاتیانی نەبێت کە بتوانێت کۆمسیۆن پابەندبکات پێیەوە.

٤-بە سەرنجدان لەناوەرۆکی ماددەی (١٦)ی یاساکەدا روبەڕوی پرسیارێك ئەبینەوە، ئایا چۆن دەکرێت (١٥) رۆژ پێش دەنگدان تۆمارەکان بەسەر ناوەندەکان دابەش بکرێن بۆ دڵنیابوون لەناوەکانیان و شوێنی دەنگدان، جا گواستنەوەی ناو بێت، یان سڕینەوەی، یاخود زیادکردنی، چونکە لەو ماوەیەدا کۆمیسۆن ناتوانێت بەم کارە هەستێت، لەڕوی هونەری و کاتەوە، لەتواناەدا نابێت بەپێی ناوەرۆکی ئەم ماددەیە کارەکان ئەنجام بدرێن، بۆیە باشتر وایە پێداچونەوە بەم مادەیەدا بکرێتەوە، چونکە ئەم کارە دەکرێت لە قۆناغی تۆماری سەرەتایی ئەنجام بدرێت، بەڵام گەر مەبەستی ئەوە بێت کۆمسۆن تۆماری کۆتایی بگەێنێتە

ناوەندەکان (١٥) ڕۆژ پێش وادەی دەنگ دان ئەمەش کارێکە ئەنجامدانی ئاسان نیە لەگەڵ ڕێکارەکانی کۆمسیۆن نایەتەوە.

٥–لە ماددەی (١٨)ی یاسای هەڵبژاردنی پەرلەمانی کوردستان مافی داوە بەهاوڵاتیان بۆ هەر کەسێك مەرجەکانی دەنگدەری تێدابێت و تۆمارکردنی ناوی فەرامۆش کرابێت لە خشتەی دەنگدەراندا، دەتوانێت داوای تۆمارکردنی ناوی بکات، بۆ هەر دەنگدەرێك هەیە داوای زیادکردنی ناوی هەر هاوڵاتیەك بکات کەبەناحەق تۆمارکردنی ناوی فەرامۆشکراوە یان داوای زیادکردنی ناوی هەر هاوڵاتیەك بکات کە بەناحەق لەخشتەی دەنگدەراندا سڕدراوەتەوە، لەماوەی (١٠) دە ڕۆژدا لەبەرواری بڵاوکردنەوەی خشتەی دەنگدەرانەوە. داواکە لەگەڵ ڕای لیژنەی مەرکەزی پەیوەندیداری هەڵبژاردن پێشکەش بەهەیئەی باڵادەکرێت، هەیئەی باڵاش، لەماوەیەکدا کە لە سێ ڕۆژ نەترازێت کە لەڕۆژی پێشکەشکردنی داواکە وە دەست پێ دەکات سەیر دەکا و یەکلای دەکاتەوە). ناوەرۆکی دەقی مادەی هەژدەیەم ئەو ڕاستیە دوپات دەکاتەوە کە دژ یەکیەك بەدی دەکرێت لەنێوان مادەی شانزەهەم و هەژدەهەمدا، چونکە لانیکەم دەبێت تۆماری دەنگدەران بەشێوە کلاسیکیەکە مانگێك بەر لەوادەی دەنگدان سەرجەم قۆناغەکانی تێپەڕاندبێت و ئامادەکرابێت بۆ چاپکردن، دەکرێت ئاماژە بەتۆماری سەرەتایی و تۆماری کۆتایی بدرێت.

٦–لەمادەی (٥٩)دا هاتووە (هاوڵاتیانی هەرێمی کوردستان –عێراق، کەلەدەرەوە دادەنیشن (المقيمين) مافی بەشداربونیان لەهەڵبژاردنەکانی پەرلەمانی کوردستان– عێراقدا هەیە)، بێگومان یاسا مافی دەنگدانی داوە بەهاوڵاتیان بەڵام مەرجی دەنگدەریان تیا فەراهەم بێت، بەڵام بەشداری پێکردنی هاوڵاتیانی دەرەوەی وڵات، بەچ شێوەیەك بەشداری بکەن، چۆن تۆماری دەنگدەرانیان بۆ ڕێك بخرێت، ئەو لایەنە کێیە کە ئەرکی ڕێکخستنی وەردەگرێت، پشت بەکام داتا و زانیاری ببەستێت، ئایا کام بەڵگە نامە بکرێتە بنەما، لەچەند وڵات و شار ناوەندی دەنگدان بکرێنەوە ئەمانە ئەو پرسانەن کە لەدەقی ماددەکەدا بونیان نیە کە پێویستە ئەم پرسە لە یاسادا بەڕونی ئاماژەیان پێبدرێت.

٧–پرسی تۆماری دەنگدەرانی تایبەت وەك لە ماددەی (٦٠)ی یاسای پەرلەمانی کوردستاندا هاتووە، دەنگدانی هێزە چەکدارەکان پێش وادەی دەنگدانی گشتی کارێکی باشە بۆ ئەوەی دەست کراوەبن لە ڕۆژی دەنگدانی گشتیدا و ئاسایش و ئارامی وڵات بپارێزن و دەنگدەران بتوانن بەبێ ترس سەردانی ناوەندەکانی دەنگدان بکەن، بەڵام جیانەکردنەوەی تۆماری دەنگدەرانی هێزە چەکدارەکان لەکات و ساتی خۆیدا کارێکی خوازراو نییە، بۆیە پێویستە وەزارەتی ناوخۆ و وەزارەتی پێشمەرگە و ئەنجومەنی ئاسایش، پاڵپشت بەلیستی موچە تەواوی زانیاریەکان بدات بەکۆمیسیۆن بۆ ئەوەی تۆماری دەنگدەرانی هێزە چەکدارەکان بەتەواوی و یەکجاری لە تۆماری گشتی جیابکرێتەوە.

٨–بە وردبونەوە لە ناوەرۆکی زنجیرەی یەکەمی ماددەی (٢٩) دەبینین کە بونی ڕەگەزنامە و هەڵگرتنی لە ڕۆژی دەنگدان کراوەتە مەرج کە کارتی دەنگدانی پێبدرێت، لەم دەقە یاساییەدا هەست بەمەترسی قەوارەکان دەکرێت لەڕاستی و دروستی تۆماری دەنگدەران، لەهەمانکاتدا دژیەکیەك بەدیدەکرێت بەوەی کەمەرجە دەنگدەر سەرەڕای هەبونی مەرجەکانی دەنگدەر ناوی لە تۆماری دەنگدەراندا هەبێت و لەڕۆژی دەنگدان ڕەگەزنامەی عیراقی پێبێت، کە دەبوایە لەبنچینەدا لەکاتی تۆمارکردنی ناوی لە لیستی دەنگدەرانیشدا ڕەگەزنامەی عێراقی بکرایەتە بنەما بۆ تۆمارکردنی ناوی هاوڵاتیان.

٩–ئەوەی جێگەی سەرنجدانە لەناوەرۆکی ماددەی (٤)ی یاسای ژمارە (٣) ی یاسای پارێزگاکانی هەرێمی کوردستان دیاری کردنی ژمارەی ئەندامانی ئەنجومەنی پارێزگاکان بەستۆتەوە بە (نوێترین سەرژمێری باوەڕپێکراو)، نازانرێت مەبەستی لە سەرژمێری باوەڕ پێکراو چیە؟ ئەم ئامارە فەرمیە کێ ئامادەی دەکات، کام لایەنە پەسەندی دەکات وەك ئاماری فەرمی، ئەگەر بۆ دیاری کردنی ژمارەی کورسیەکان نوێترین ئامار بکرێتە پێوەر، کەواتە دەبوایە لە یاسای هەڵبژاردنی ئەنجومەنی پارێزگاکانیش وەك کارێکی لە پێشینە بۆ تۆماری دەنگدەرانیش ئاماژە بەسەرژمێری باوەڕ پێکراو بکرایە، بۆ ئەوەی کۆمیسیۆن پابەند بونی خۆی بەیاسا دوپات بکردایەتەوە لەڕێکخستن و نوێکردنەوەی تۆماری دەنگدەران.

١٠–لەزنجیرەی هەشتەم و نۆیەمی ماددەی یەکەمی یاسای ژمارە (٤) ی ساڵی (٢٠٠٩) یاسای هەڵبژاردنی ئەنجومەنی پارێزگاکان و قەزاو ناحیەکان لەهەرێمی کوردستان – عێراق باس لە تۆماری بەرایی دەنگدەران دەکات، کە ئەو تۆمارەیە ناو و داتای دەنگدەرانی تێدایە، لەلایەن دەستەوە ئامادە دەکرێت و بڵاودەکرێتەوە بۆ بینینی پێشکەش کردنی تانە لەبارەیەوە، بەڵام بەسەرنجدان لەناوەرۆکی ماددەکە دوور و نزیك باس لەو داتا فەرمییە ناکات کە کۆمسیۆن بیانکاتە بنەمای کارکردنی لە ئامادەکردن و ڕێکخستن و نوێکردنەوەی تۆماری دەنگدەراندا.

١١–سەبارەت بەمەرجەکانی دەنگدەر وەك لەماددەی (٣)ی یاسای ژمارە (٤) ی یاسای هەڵبژاردنی ئەنجومەنی پارێزگا و قەزا و ناحیەکان دا هاتووە دەنگدەر مافی بەشداری کردنی بەستراوەتەوە بەبوونی ناوی لە تۆماری دەنگدەرانی پارێزگاکەی، بەڵام لە چۆنیەتی ئامادەکردنی تۆماری دەنگدەران باس لەداتای فەرمی و پشت پێبەستراو نەکراوە، جگە لەوەی کە مەرجی ڕەگەزنامەی کردوەتە بنەما کە خۆی لەبنەڕەتدا مافی هەر هاوڵاتیەك بەندە بەبوونی ڕەگەزنامەی وڵاتەکەی. بەڵام لە ئامادەکردنی تۆماری دەنگدەران ئەرکی دەزگاکانی هەرێمی تێدا ونە.

١٢–بۆ ئەوەی تەرخانکردنی کورسی کۆتا ئامانجی خۆی بپێکێت، گرنگە کە تۆماری دەنگدەرانی پێکهاتەکان جیابکرێتەوە، بۆ ئەوەی ڕۆڵەکانی هەر پێکهاتەیەك ئازادانە بتوانن تەنها دەنگ بەکاندیدی پێکهاتەی خۆیان بدەن و نوێنەرانی پێکهاتەکەش نوێنەرایەتی ڕاستەقینەیان بکەن. هەرچەندە لە خاڵی

پێنجەمی ماددەی (٣٢)ی دوبارە لەیاسای هەڵبژاردنی ئەنجومەنی پارێزگا و قەزا و ناحیەکاندا ئاماژە دراوە بەوەی کە دەنگ دەرانی هەر پێکهاتەیەك دەنگ بەپاڵێوراوانی پێکهاتەی خۆیان بدەن، بەلاّم بەپێی دەقی ماددەی (١)ی یاسای ژمارە (١٦)ی ساڵی (٢٠١٣) یاسای دووەمین هەمووارکردنی یاسای هەڵبژاردنی ئەنجومەنی پارێزگا و قەزا و ناحیەکان.ژمارە (٤)ی ساڵی (٢٠٠٩) کارکردن بەم بڕگەیە ڕاگیرا لەخولی دووەمی هەڵبژاردنی ئەنجومەنی پارێزگا و قەزا و ناحیەکاندا، و لە یاسای پەرلەمانی کوردستان ژمارە (١)ی ساڵی (١٩٩٢) هەموارکراویش، باس لە تۆماری دەنگدەران نەکراوە بۆ پێکهاتەکان لە هەرێمی کوردستان. ئەوەی جێگای سەرنجە زۆر جار لەلایەن قەوارە گەورەکان تارادەیەك ئەم پرسە قۆستراوەتەوە و ناکۆکی و دەنگی جیاجیای دروست کردووە.

دووەم: تۆماری دەنگدەرانی کارپێکراو بۆ را پرسی و هەڵبژاردنەکان

١-تۆمارەکە هیچ بنەمایەکی فەرمی نیە و بەفەرمی لە کۆمسیۆنی باڵای هەڵبژاردنەکانی عێراق یا هیچ کام لە دام و دەزگا فەرمیەکان وەرنەگیراوە.

٢-تۆماری دەنگدەرانی هەرێمی کوردستان پڕە لە خەوش و کەموکوڕی و بەکەڵکی هەڵبژاردنی پاك و بێگەرد نایەت.

٣-تا ئێستا ئامارێکی ورد نیەو نازانرێت هەم ژمارەی دانیشتووانی هەرێم چەندەو هەم چەند کەس مافی دەنگدانی هەیە تا ناوی لە تۆماری دەنگدەراندا هەبێت. هەر بۆ ئەم مەبەستەش ژمارەی جیاجیا هەیە.

٤-تۆماری دەنگدەران لە هەرێم پشت بە فۆرمی کۆمپانیای خۆراك دەبەستێت و ئەم فۆرمەش کە لەساڵی ١٩٩٦ ەوە دروستکراوە بەلاّم تا ئێستا ئەو کەسانەی مردوون لە ساڵی ١٩٩٦ ەوە دەگمەن نەبێت ناویان لە تۆمارەکە نەسراوەتەوە کە بەسەدان هەزار کەس دەخەملێنرێن.

٥-ئەو کەسانەی دانیشتووی ناوچە کوردستانیەکانی دەرەوەی هەرێم بوون و پێشتر لە هەرێم نیشتەجێ بوون، بەلاّم دواتر لەئەنجامی رێکارەکانی مادەی (١٤٠) گەڕاونەتەوە ناوچەکانی خۆیان وەك پارێزگاکانی (کەرکوك، موسڵ، سەلاحەدین، دیالە و قەزای مەخمور) سەرباری ئەوەی ناویان لە تۆماری ناوچەکانی خۆیان هەیە لە تۆماری هەرێمی کوردستانیشدا ناویان هەر ماوەو نەسراوەتەوە کە ئەمانەش بە سەدان هەزار مەزەندە دەکرێن.

٦-کاتێك وردبینی لە تۆمارەکە دەکرێت ژمارەیەکی زۆر ناوی دووبارەو سێ بارەو تەنانەت تا بیست بارەشی تیایە، هەرچەندە کۆمسیۆن پێی وایە ئەم ناوانە لەیەکچوون نەك دووبارە، بەلاّم لەراستیدا ناوەکان بەهەموو پێوەرەکانی (ناوی سیانی، ساڵ و شوێنی لەدایکبوون، کۆدی پارێزگاو کۆدی دەنگدانیشەوە) وەکو یەکن، کە ئەمانەش بە نزیکەی سەد هەزار کەس مەزەندە دەکرێن.

٧-هەندێك لە ناوە دووبارەكان بەهەمان زانیارییەوە دووبارەیە تەنها لەوە نەبێت كە ژمارەی دەنگدانەكانیان جیاوازە و دوو كارتی دەنگدانیشیان وەرگرتووە.

٨-ژمارەیەك لە كوردانی باكور (توركیا) و رۆژئاوا (سوریا) و رۆژهەلات (ئێران) فۆرمی خۆراكیان بۆ دروستكراوە یان بەساختە ناسنامەی باری شارستانیان بۆ دروستكراوەو ناویان خزێنراوەتە نێو تۆماری دەنگدەرانەوە كە لەراستیدا مافی دەنگدانیان نیە.

٩-دەنگدەرانی تایبەت (لە هێزەكانی ناوخۆ و ئاسایش و پێشمەرگە) كە ژمارەیان بە سەدان هەزار دەخەملێنرێت دوو جار ناویان تۆمار كراوە، هەم لیستی تایبەت بە خۆیان (تۆماری دەنگدەرانی تایبەت) دا هەیە و هەم لە تۆمارە گشتیەكەش ناویان نەسڕاوەتەوەو دووجار دەنگ دەدەن.

سێیەم: كۆمسیۆن:

١-بەپێی یاسا كۆمسیۆنی بالای سەربەخۆی هەلبژاردن و راپرسی دەبوایە لەو ماوەیەدا كار بۆ پاك كردنەوەو ئامادەكردنی تۆمارێكی پوخت بكات، بەلام تا ئامادەكردنی ئەم راپۆرتە هیچی نەكردووە.

٢-نەبوونی هەماهەنگی و بەدواداچوون لەنێوان كۆمسیۆن و وەزارەتی تەندروستی و وەزارەتی داد و ئەنجومەنی دادوەری بۆ سڕینەوەی ناوی مردووەكان.

٣-ژمارەیەكی یەكجار زۆر ناوی دووبارە بووەوە لە تۆمارەكەدا هەیە، بەلام كۆمسیۆن وردبینی نەكردووەو نەیسڕیوەتەوە.

٤- كۆمسیۆن كەموكوڕیی هەیە لە ئامادەكردن و جیاكردنەوەی لیستی تۆماری دەنگدەرانی تایبەت سڕینەوەی ناوەكان لە تۆمارە گشتیەكەدا، (یاخود رێگریی لێكراوەو لەلایەن دامودەزگاو وەزارەتە پەیوەندارەكانەوە لیستەكەی نەخراوەتە بەردەست).

٥-كەمیی ماوەی پێویست بۆ نوێكردنەوەی تۆماری دەنگدەران بۆ راپرسی، بەلای كەمەوە دەبوایە لە دوو مانگ كەمتر نەبێت، بەلام تەنها (یەك هەفتە)ی بۆ تەرخان كرد، لە پارێزگای سلێمانی لەوەش كەمتر بوو تەنها پێنج رۆژ بوو، هەر بۆیەش بەپێی لێدوانی خودی كۆمسیۆن لە كۆی (٣.٢٤٧.٣٤١) دەنگدەر لە سەرجەم هەرێمی كوردستان تەنها نزیكەی (١١٠,٠٠٠) كەس سەردانی بنكەكانیان كرد بەمەبەستی نوێكردنەوەی ناوەكانیان. هەروەها بۆ هەلبژاردنی ٢٠١٧/١١/١ ئەگەر بكرایە تۆماری دەنگدەرانیان نوێ نەكردبووە.

٦-نەبوونی هەماهەنگی لەنێوان كۆمسیۆن و وەزارەتی بازرگانی بۆ سودوەرگرتن لەدووا لیستی زانیاریی فۆرمی خۆراك بەمەبەستی پاك كردنەوەی تۆمارەكە.

٧-نەبوونی هەماهەنگی لەنێوان كۆمسیۆنی هەرێمی كوردستان لەگەل كۆمسیۆنی بالای هەلبژاردنەكانی عێراقدا، بەمەبەستی وەرگرتنی تۆماری دەنگدەرانی هەرێم بەشێوەیەكی فەرمی.

چوارەم: کەموکوڕی لایەنە پەیوەندیدارەکان:

١-پەرلـەمانی کوردسـتان بـە کارەکـانی خـۆی هەڵنەسـتاوە لـە ئامـادەکردن و پـاک کردنـەوەی تۆمـاری دەنگدەراندا کە تاکە دەزگایە بتوانێت چاودێری کۆمسیۆن بکات و بەدواداچوون بۆ کارەکانی بکات.

٢-حکومەت هاوکار نەبووە و ئەرکی خۆی بەجێ نەگەیانـدووە لـە ئامـادەکردن و پـاک کردنـەوەی تۆمـاری دەنگدەرانـدا، بەتایبــەت (وەزارەتــی بازرگــانی، وەزارەتــی داد، وەزارەتــی نــاوخۆ، وەزارەتــی پێشــمەرگە، وەزارەتی دارایی، ئەنجومەنی ئاسایش).

٣-هیچ کـام لـە حزبـە سیاسـیەکان لـەماوەی ئـەم چـوار ساڵەدا (٢٠١٣-٢٠١٧) مشـوری پـاک کردنـەوەی تۆماری دەنگدەرانیان نەخواردووەو کاریان بۆ نەکردووە.

٤-بودجەی پێویست بۆ کۆمسیۆن و ئـیش و کارەکـانی تـەرخان نـەکراوە، بـەناو کۆمسـیۆنی سـەربەخۆیە بەڵام چاوی لەدەستی وەزارەتی داراییە بودجەی بۆ دابین بکات.

ڕاسپاردەکان

پاش خستنە ڕوی دەر ئەنجامەکانی ئەم ڕاپۆرتە، لەخوارەوە پوختەی پێشنیار و ڕاسپاردەکانمان دەخەینە ڕوو، بەمەبەستی سود لێوەرگرتنی لایەنە پەیوەندیدارەکانی هەرێم، بەتایبەتی پەرلەمانی کوردستان و حکومەتی هەرێم و قەوارە سیاسیەکان و ئەنجومەنی کۆمیسیارانی کۆمسیۆنی هەڵبژاردن و ڕاپرسی، تابتوانن لەداهاتودا تۆماری دەنگ دەران بەشێوەیەکی باشتر و زانستیانەتر ئامادە بکەن، کەجێگای متمانەی هەموان بێت :

یەکەم: ڕاسپاردەکان بۆ مەودای دوور:

١–پەرلەمانی کوردستان لەگەڵ لایەنە پەیوەندیدارەکان کار بکەن بۆ ئەوەی سەرژمێری گشتی لە هەرێمی کوردستان ئەنجام بدرێت، بەمەبەستی دەستخستنی داتایەکی فەرمی و باوەڕپێکراو تا کۆمسیۆن بیکاتە بنەما بۆ تۆماری دەنگ دەران. هەروەها بۆ دیاری کردنی ژمارەی کورسی ئەنجومەنەکان بیکات بەپێوەر.

٢–دانانی پرۆژەیەکی ستراتیجی هاوبەش لەلایەن کۆمیسۆن و لایەنە پەیوەندی دارەکانەوە، ئەمەش بەدەرکردنی بڕیارێك لەلایەن پەرلەمانەوە دەبێت کە هاوڵاتیانی هەرێمی کوردستان پابەند بکات لەماوەیەکی دیاریکراودا سەردانی ناوەندەکانی نوێکردنەوەی کارتی زانیاری بکەن، ئەم کارتە بکرێتە بنەمایەك کە پەنجەمۆر و وێنەو تەواوی زانیاریەکانی هاوڵاتیان لەخۆ بگرێت، هەر هاوڵاتیەك ئەم کارتەی نەبێت هیچ مامەڵەیەکی بۆ ڕایی نەکرێت لە هەرێمی کوردستاندا.

٣–لەحاڵەتی جێبەجێ کردنی خاڵی دووەمدا، یاسای کۆمسیۆن و یاساکانی هەڵبژاردن (یاسای هەڵبژاردنی پەرلەمانی کوردستان، یاسای هەڵبژاردنی ئەنجومەنی پارێزگا و قەزا و ناحیەکان، یاسای پارێزگاکان و یاسای سەرۆکایەتی هەرێمی کوردستان) هەموار بکرێنەوە کە ئەم داتا فەرمیەی کە پەرلەمان پەسەندی کردووە ببێتە بنەما بۆ تۆماری دەنگدەران، و کۆمیسۆن پابەند بکرێت بە کارکردن بەم تۆمارە، برگە و مادده پەیوەندیدارەکانی تۆماری دەنگدەرانیش داڕشتنەوەی بۆ بکرێت و یەکبخرێن.

٤–کۆمیسیۆن لای خۆی ساڵانە داتاکان نوێ بکاتەوە، لەسەر ئەم بنەمایە کارتی دەنگدان بەدەنگدەرانی بدات، بەم جۆرە کات و داهاتی زۆر بەفڕۆ نادرێت، کۆمیسیۆنیش کارتی دەنگدەران بەپێی پێشکەوتوترین سیستمی کارتی زیرەکی کارپێکراو ئامادە بکات، لەڕێگەی نێتۆرکەوە پێکەوەیان ببەستێتەوە، ئەمەش پێویستی بە بودجەو کۆدەنگی قەوارە سیاسیەکان هەیە.

٥–لە یاساکانی هەڵبژاردنی (پەرلەمانی کوردستان، سەرۆکایەتی هەرێم، ئەنجومەنی پارێزگاو قەزاو ناحیەکان) کۆمسیۆن و لایەنە پەیوەندیدارەکان پابەند بکرێن بە ئامادەکردن و جیاکردنەوەی تۆماری دەنگدەرانی هێزەکانی پێشمەرگەو ناوخۆو ئاسایش و هێزە چەکدارەکان بەپێی هەمان ڕێکارەکانی تۆماری گشتی.

٦–سەبارەت بە تۆماری دەنگدەرانی ڕەوەندی کوردی لە دەرەوەی وڵات بەپێی میکانیزمێك لەکوردستان کارتی زانیاریان بۆ دەربهێنرێت، تا هەرێمی کوردستان ببێتە خاوەنی داتا و زانیاری ورد و گونجاو لەسەر ڕەوەندی کوردی لە وڵاتانی جیهاندا، ئەم کارەش دوای ڕاوێژ بەکەسانی پسپۆر و پلانی ورد دەکرێت، دەکرێت لە یاساکانی هەڵبژاردنیشدا شوێنی بۆ بکرێتەوە. لەبەر ڕۆشنایی ئەم زانیاریانە و بەسود وەرگرتن لەئەزمونی وڵاتان، کۆمیسیۆن دەتوانێت مافی بەشداربوون بۆ هاوڵاتیانی لەدەرەوەی وڵات دەستەبەر بکات.

٧–دەکرێت پشت بەکارتی نیشتمانی ببەسترێت کە ئێستا لەلایەن حکومەتی عێراق کاری لەسەر دەکرێت، بەو مەرجەی پرۆسەکە سەرکەوتوو بێت و جێگەی متمانەی هەموان بێت.

٨–کۆمسیۆنی باڵای هەڵبژاردن و ڕاپرسی لە هەرێم بەهاوکاری هاوبەشەکانی پرۆژەیەك پێشکەش بەپەرلەمانی کوردستان بکات کە تۆمارێکی نویٚ ئامادە بکات بەپێی پێشکەوتووترین تەکنەلۆجیای سەردەم، بۆ ئەوەی پرۆژەکە پەسەند بکرێت و حکومەتی هەرێم پابەند بێت بەدابینکردنی بودجە و هاوکاری مرۆیی و لۆجستی بۆ سەرخستنی پرۆژەکە.

٩–جەختکردنەوە لە ئەنجامدانی سەرژمێری گشتی و دەرهێنانی کارتی نیشتمانی بۆ هاوڵاتیان، پاشان پابەندکردنی کۆمسیۆن بەئامادەکردنی تۆماری دەنگدەران و کارتی دەنگدەران، لەبەر ڕۆشنایی داتا فەرمیەکان.

١٠–زیادکردنی ماددەیەکی تایبەت لە یاسای ژمارە (١) ی ساڵی ١٩٩٢ ی هەموارکراوی هەڵبژاردنی پەرلەمانی کوردستان و یاسای ژمارە (٤)ی ساڵی ٢٠٠٩ ی هەموارکراوی ئەنجومەنی پارێزگاو قەزاو ناحیەکان، بەجیاکردنەوەی تۆماری دەنگدەرانی پێکهاتەکانی تورکمان و سریان کلدان ئاشور و ئەرمەن، هەروەها پابەندکردنی کۆمسیۆن بەئامادەکردنی تۆماری تایبەت بە پێکهاتەکان، لەپێناو نەهێشتنی گومان و بەرجەستەکردنی حیکمەتی دانانی کۆتا بۆ پێکهاتەکان.

١١–ڕێکخستنی ئالیەت و شێوازی پەیوەندی نێوان کۆمسیۆن و دەستەی ئامار و بەڕێوەبەرایەتی ئاماری پارێزگاکان.

١٢–ڕێکخستنی پەیوەندی نێوان وەزارەتی تەندروستی و کۆمیسیۆن لەسەر ئالیەت و شێوازی سڕینەوەی ناوی مردوان لە تۆماری دەنگدەران، ئەویش لەڕێگەی فۆرمێکی تایبەت دەبێت کە کۆمیسیۆن و وەزارەتی تەندروستی بەیەکەوە ئامادەی دەکەن.

١٣–وردەکارییەکانی ڕێکاری تۆماری دەنگدەران لەیاساکانی هەڵبژاردن ئاماژەیان پیٚ بدرێت بۆ ئەوەی کۆمسیۆن پابەند بێت پێیەوەو قەوارەکانیش دڵنیابن لە ڕێکارەکانی کۆمسیۆن.

١٤–کۆمسیۆنی هەڵبژاردن بۆ ئامادەکردنی تۆماری دەنگدەران کار لەسەر بنەمای ئامادەکردنی تۆماری دەنگدەران بەشێوازی بەردەوام بکات نەك تۆماری کاتی بۆ هەر پرۆسەیەکی هەڵبژاردن.

دووەم: ڕاسپاردەکان بۆ مەودای نزیك و ئێستا:

١-تا ئەو تۆمارەی ئێستا هەیە پاك نەکرێتەوە هیچ هەڵبژاردنێك ئەنجام نەدرێت، چونکە پرۆسەی دیموکراسیی هەرێم و هەڵبژاردن لەکەدار دەبێت و دەکەوێتە ژێر گومان و پرسیارەوە.

٢-بەزووترین کات لێژنەیەکی لێکۆلینەوە لەپەرلەمانی کوردستان بۆ بەدواداچوونی پرسی پاك کردنەوەی تۆماری دەنگدەران پێك بهێنرێت کەنوێنەری سەرجەم کۆمیسیۆنە سەرەکیەکانی تیادابێت.

٣-لیژنەیەکی هونەری پێك بهێنرێت لەکۆمسیۆن بۆ بەدواداچوون و تەتەڵەکردنی تۆمارەکەو دەرکردنی ناوە نایاساییەکان.

٤-ئەنجومەنی دادوەری و وەزارەتی داد ناچار بکرێن ناوی سەرجەم ئەو مردووانەی لەڕێگەی دادگاوە تۆمار کراون بۆ کۆمسیۆنی هەڵبژاردن تۆمار بکەن.

٥-وەزارەتی تەندروستی ناچار بکرێت سەرجەم لیستی ناوی ئەو مردووانەی لە پزیشکی دادوەری تۆمار کراون بۆ کۆمسیۆن ئامادە بکات.

٦-وەزارەتەکانی ناوخۆ و پێشمەرگە مولزەم بکرێن لیستی ناوی دەنگدەرانی تایبەتی سنوری وەزارەتەکانیان بە پوختی بدەن بە کۆمسیۆن.

٧-وەزارەتی بازرگانی و پیشەسازی مولزەم بکرێت لیستی فۆرمی خۆراك پوخت بکات و بیدات بە کۆمسیۆن. هەروەها سود لە داتاکانی وەزارەتی بازرگانی عیراقیش وەربگیرێت بۆ پاك کردنەوەی ناوی مردووەکان.

٨-داوا لە وەزارەتی کۆچ و کۆچبەرانی عیراق بکرێت لیستی ناوی ئاوارەکانی سنوری هەرێمی کوردستان بدات بەکۆمسیۆن و کۆمسیۆنیش بەراوردی بکات لەگەل لیستی تۆماری دەنگدەرانی هەرێم.

٤-بەش و ژوور و مەکتەبی هەڵبژاردنی حزبەکان بەدواداچوونی جدی بکەن بۆ تۆماری دەنگدەران و هاوکاری کردنی کۆمیسیۆن بەمەبەستی پاك کردنەوەی.

١٠-کۆمسیۆن جیاوازی نێوان تۆماری دەنگدەرانی هەرێم و تۆماری بایۆمەتری دەستنیشان بکات و ناوە زیادەکان بسڕێتەوە. کە تۆماری هەرێم (٢٧٥.٤٢٣) ناوی زیاترە.

١١-لیستی تۆماری دەنگدەرانی هەرێم لەگەڵ تۆماری پارێزگانی عێراق (موسڵ و سەلاحەدین و تکریت و دیالە و کەرکوك) بەراورد بکرێن و ناوە دووبارەکان بسڕێنەوە.

١٢-کۆمسیۆن پەیرەوی ژمارە (١) ی ساڵی ٢٠١٧ ی (دامەزراندن و بژارکردنی تۆماری دەنگدەرانی هەرێم) وەك خۆیان پەسەندیان کردووە جێبەجێی بکەن.

پاشكۆ: (١)

بڕیاری ژماره (١)ی ساڵی ٢٠١٣ ی پەرلەمانی كوردستان سەبارەت بە پێكهێنانی لیژنەی لێكۆڵینەوە لە تۆماری دەنگدەران

قــرار رقم (١) لسنة ٢٠١٣
قرار رئاسة برلمان

استناداً لحكم الفقرة (ب) من المادة ٤٨ من النظام الداخلي لبرلمان كوردستان رقم (١) لسنة ١٩٩٢ المعدل وبناءاً على الطلب المقدم من عدد من أعضاء البرلمان للتحقيق فيما اثير مؤخراً بحدوث زيادات غير قانونية في اعداد الناخبين في الاقليم عليه قررت هيئة رئاسة البرلمان بتأريخ (٢٠١٣/٧/٧) تشكيل لجنة تحقيقية للغرض المذكور على الوجه الآتي، على أن تنجز مهمتها خلال مدة خمسة عشر يوماً من تاريخ صدور هذا القرار.

١-سالم توما كاكو	رئيساً.
٢-آمنة زكري سعيد	عضواً.
٣-گەشە دارا جلال	عضواً.
٤-عمر صديق محمد	عضواً.
٥-يشار نجم الدين نورالدين	عضواً.
٦-سەروەر عبدالرحمن عمر	عضواً.
٧-احمد ابراهيم ورتێ	عضواً.
٨-صباح محمد نجيب	عضواً.
٩-ئاهەنگ عارف رؤوف	عضواً.

د. حسن محمد سورة
نائب رئيس برلمان كوردستان ـ العراق

د. أرسلان بايز أسماعيل
رئيس برلمان كوردستان ـ العراق

پاشکۆ: (٢)

ڕاپۆرتی کۆتایی لیژنەی لێکۆڵینەوە لە زیادبوونی نایاسایی ژمارەی دەنگدەران لە هەرێمی کوردستان

پاڵپشت بە بڕیاری ژمارە (١) ی سەرۆکایەتی پەرلەمانی کوردستان لە ڕێکەوتی ٢٠١٣/٧/٧ بە پێکهێنانی لیژنەی لێکۆڵینەوە لە زیادبوونی نائاسایی ژمارەی دەنگدەرانی هەرێم لەسەر داواکاری (٣٩) پەرلەمانتار سەبارەت بە تۆماری دەنگدەران، لیژنە ڕۆژی دووشەممە ٢٠١٣/٧/٨ کاتژمێر ١١ی پێش نیوەڕۆ یەکەمین کۆبوونەوەی خۆی ئەنجامدا بە مەبەستی دانانی میکانیزمی کارکردنی لیژنە و چەند بڕیارێکی دا :.

١ – دەست نیشانکردنی بەڕێز (د. احمد وەرتی) وەکو بڕیاردەری لیژنە.

٢ – سەردان و کۆبوونە لەگەڵ لایەنە پەیوەندیدارەکان.

٣ – وەرگرتنی ڕەزامەندی سەرۆکایەتی پەرلەمان بە پێدانی دەسەڵات بە لیژنە بۆ ئاراستەکردنی نوسراو و یاداشت (کە دواتر ئەو ڕەزامەندیە وەرگیرا)(کۆنووسی ژمارە ١).

* ڕاپۆرتی لیژنە لەم بەشانەی خوارەوە پێك دێت :.

١ –سەردان و کۆبوونەوەی لیژنە.

٢ – بەڵگەنامە و نوسراوی ڕەسمی لایەنە پەیوەندیدارەکان.

٣ – دەرەنجامەکان.

٤ - ڕاسپاردەکان

بەشی یەکەم / کۆبوونەوە و سەردانەکان :.

کۆبوونەوە و سەردانی دەستەی باڵای هەڵبژاردنەکانی هەرێم :.

١ – ڕۆژی دووشەممە ٢٠١٣/٧/٨ کاتژمێر (٢) ی پاش نیوەڕۆ لیژنە میوانداری بەڕێز (عەلی قادر) بەڕێوەبەری گشتی دەستە و بەڕێز (د . مازن عبدالقادر خضر و بەهێز طلعت علی) ی کرد (کۆنووسی ژمارە ٢).

سەردانی دەستەی هەڵبژاردنەکانی هەرێم :.

ڕۆژی سێ شەممە ٢٠١٣/٧/٩ کاتژمێر (١١) ی پێش نیوەڕۆ لیژنە (سەرۆك و ئەندامانی) سەردانی دەستەی باڵای هەڵبژاردنەکانی هەرێمی کرد و لە لایەن بەڕێز (عەلی قادر) بەڕێوەبەری گشتی دەستە پێشوازیمان لێکرا، سەرەتا بەڕێزیان کورتە باسێکی لە کاری کۆمسیۆن باس کرد و دواتر هەندێك لە بەشەکانی دەستەمان بەسەر کردەوە لە نزیکەوە لە بەڕێوەچوونی کارەکانی دەستەمان بینی و پاشان لیژنە کۆبوونەوەی لەگەڵ بەڕێزیان و چەند بەرپرسێکی دیکەی دەستە ئەنجامدا و ئەمانەی خوارەوە باسکران، بەڕێز (عەلی قادر) لەسەرەتای قسەکانیدا گوتی ئەوەی ئەمڕۆ من دەیڵێم تەنها ڕوونکردنەوەیە و وەڵامی ڕەسمی کۆمسیۆن نیە، پاشان بەڕێزیان دەربارەی هەندێ لە پرسیارەکانی لیژنە بەم شێوەیە وەڵامی دایەوە. (کۆنووسی ژمارە ٣)

زاراوەکان

١ - کۆمسیۆن/ کۆمسیۆنی باڵای سەربەخۆی هەڵبژاردنەکان بەیاسای ژمارە ١١ ی ساڵی ٢٠٠٧ دامەزاروە و تەنها لەبەرامبەر ئەنجومەنی نوێنەرانی عێراق بەرپرسیارە.

کۆمسیۆن پێك دێت لە :

أ- ئەنجومەنی کۆمسیاران.

ب- بەڕێوەبردنی هەڵبژاردن.

٢ - تۆماری سەرەتایی دەنگدەران/ تۆماری ناوی دەنگدەرانە بۆ مەبەستی نوێکردنەوەی ناوی دەنگدەران بەکاردەهێنرێت، لە کاتی ئەنجامدانی هەڵبژاردنەکان پشتی پێ نابەسترێت.

٣ - تۆماری کۆتایی دەنگدەران/ ئەم تۆمارە دروست دەبێت لە پاش ئەنجامدانی پرۆسەی نوێکردنەوە و سکاڵا و تانە لێدان و شیکردنەوەی داتاکان و ئامادەکردنی تۆمارەکە بەشێوەی (pdf) و لەدوای ئەوە هیچ گۆڕانکاری لەسەر ناکرێت و بۆ ئەنجامدانی هەڵبژاردنەکان پشتی پێ دەبەسترێت.

پ/ ئەو ژمارەو ئامارە جیاوازانەی کە لە لایەن هەندێك لە بەرپرسان و کارمەندانی کۆمسیۆن باسیان لێ دەکرێ، ڕاتان بەرامبەر ئەمە چییە ؟

عەلی قادر: تەنها ئەو ژمارە و ئامارانەی کە لە لایەن ئەنجومەنی کۆمسیۆنەوە بڵاودەکرێتەوە ڕەسمین و جێگەی متمانەن، هەر ژمارەیەکی تر لە لایەن هەر بەرپرسی ئۆفیس یان کارمەندێکەوە بڵاو بکرێتەوە پشتی پێ نابەسرێت بۆ هیچ کردارێك.

پ/ لە پرۆسەی نوێکردنەوەی تۆماری دەنگدەران چەند کەس سەردانی بنکەکانی کردووە و بە چ مەبەستێك بووە؟

عەلی قادر:

٥٥٦٩٧٠ کەس سەردانی بنکەکانی کۆمسیۆنی کردووە.

٨٥٤٦٢ کەس بە مەبەستی گواستنەوە لە بنکەیەك بۆ بنکەیەکی تر سەردانی کردووە.

٨٦٠٠ کەس بە مەبەستی ڕاستکردنەوەی زانیارییەکان.

٤٤٠ کەس بە مەبەستی سڕینەوەی ناوێك کە مردووە.

دەربارەی دەنگدەری تایبەت وتیان (١٧٦.٣٤١) ناویان لە (وەزارەتی ناوخۆ و ئاسایش و وەزارەتی پێشمەرگە و کاروباری کۆمەڵایەتی) بۆ هاتووە، وە هەر کەسێك ناوی لە تۆماری دەنگدەران نەبێت ئەوا ناویان ناخرێتە ناو تۆماری دەنگدەرانی تایبەت.

کۆبوونەوە لەگەڵ وەزارەتی تەندروستی :.

ڕۆژی چوارشەممە ٢٠١٣/٧/١٠ کاتژمێر ٢ی پاش نیوەڕۆ لیژنە لەگەڵ بەڕێز د. ڕێکەوت وەزیری تەندروستی بە ئامادەبوونی بەڕێوەبەری بەشی ئاماری وەزارەت خاتوو (ابتهال کورگیس) کۆبووەوە، لیژنە بە دیاریکراوی پرسیاری لەسەر ژمارە و ناوی لە دایك بوان و مردوان هەبوو.

بەڕێز وەزیری تەندروستی ئامار و ناوی لە دایکبوونی هەر سێ پارێزگاکەی خستە بەردەستی لیژنە و هەر بە ئامادەبوونی لیژنە نوێنەری کۆمیسۆنی باڵای هەڵبژاردنەکان بەڕێز (ئاری) ژمارە و ناوی سیانی مردوانی ساڵی ٢٠١٠ و ٢٠١١ و ٢٠١٢ و ٢٠١٣ ی وەرگرت. (کۆنووسی ژمارە ٤).

ژمارەی مردوان بەپێ ی پارێزگا

الاعوام	اربيل	دهوك	السليمانية	المجموع
2001	2265	1198	5231	8694
2002	2240	1297	5987	9524
2003	2500	2500	6730	11730
2004	3069	2987	6023	12079
2005	2820	2541	6432	11793
2006	3082	3510	6480	13072
2007	3365	3211	7057	13633
2008	3275	4957	6898	15130
2009	3495	5972	7084	16551
2010	4333	5359	7040	16732
2011	4997	6706	8275	19978
2012	8077	7037	8671	23785
2013	3283	1260	1341	5884

احصائية باعداد الولادات وحسب المحافظة

الاعوام	المحافظات			
	اربيل	دهوك	سليمانيه	مجموع
1997	30312	21357	32252	83921
1998	33860	28536	34625	97021
1999	39685	26381	40122	106188
2000	33647	20924	38225	92796
2001	43583	26481	44269	114333
2002	41978	22662	30155	94795
2003	41506	25332	31702	98540
2004	42030	31143	41259	114432
2005	36873	36361	38902	112136
2006	40590	37605	41667	119862
2007	39764	40596	42472	122832
2008	40406	40867	41572	122845
2009	45813	46931	48734	141478
2010	46316	45146	48566	140028
2011	46652	48687	59779	155118
2012	43890	50833	50461	145184

لە کۆتایی بەڕێز (د. ڕێکەوت) وەزیری تەندروستی ئاماژەی بەوەکرد کە ڕێژەی منداڵبوون و مردنی هەرێم بە ئاسایی دەبینین.

سەردانی بەڕێوەبەرایەتی گشتی ڕەگەزنامەی هەرێم :.

ڕۆژی پێنج شەممە ٢٠١٣/٧/١١ لیژنە سەردانی بەڕێوەبەرایەتی گشتی ڕەگەزنامەی هەرێمی کرد و لەگەڵ بەڕێز (لیوا نزار) بەڕێوەبەری گشتی ڕەگەزنامەی هەرێم کۆبووەوە و ئەو پرسیار و بەدواداچوونانەی لیژنە هەیبوو بەم شێوەیە وەڵامی دایەوە.

بۆ وردەكاری نوسراوی بەڕێوەبەرایەتی گشتی ڕەگەزنامەی هەرێم ژمارە (١١١٩١) لە ٢٠١٣/٧/٢٢ وێنەیەكی هاوپێچە لەگەڵ ڕاپۆرت.

پ/ سەرژمێری لقی (تعداد فرعی) لە كوردستان كراوە و بە چ یاسایەك كراوە ؟

لیوا نزار : لە دوای ڕاپەرین و كشانەوەی دەزگا ئیدارییەكانی حكومەتی ناوەندی ئەو كات، حكومەتی هەرێم وەكو واقع حال چەند جارێك سەرژمێری لقی كردووە و بەپێ ی یاسای ژمارە ٦٥ ی عێراقی ساڵی ١٩٧٢ ، بە فەرمانی وەزیری ناوخۆی هەرێمی كوردستان بووە، وە سەرژمێری لقی لە هەرێم لە ساڵی (٢٠٠٠) بەدواوە نەكراوە.

پ/ ئایا ڕەگەزنامە بە كەس دراوە؟ لە چ كاتێك بووە ؟ حكومەتی فیدراڵی چۆن مامەڵە لەگەڵ ئەم كارەی هەرێمی كوردستان دەكات؟

لیوا نزار: لە ساڵی ١٩٩٢ تا ٢٠٠٨ لە لایەن هەر دوو ئیدارەی هەرێم (هەولێر، سلێمانی) (٢٩٠٥) دوو هەزار و نۆ سەد و پێنج ڕەگەزنامە بە هاوڵاتی غەیرە عێراقی دراوە، (٢١٣٦) دوو هەزار و سەدو سی وشەش ڕەگەزنامە لەلایەن ئیدارەی سلێمانی و (٧٦٩) حەوت سەدو شەست ونۆ ڕەگەزنامە لەلایەن ئیدارەی هەولێر دراون بە غەیرە عێراقی، بەڵام لە دوای ساڵی ٢٠٠٨ دەسەڵاتی پێدانی ڕەگەزنامە تەنها لەلایەن وەزیری ناوخۆی فیدراڵی جێ بەجێ دەكرێت، بۆ بەرێكردنی كاری ئەو (٢٩٠٥) كەسە یاداشتی لێكگەیشتن لە نێوان حكومەتی فیدراڵ و حكومەتی هەرێم هەیە، بە مەبەستی پەسندكردنی ئەو ڕەگەزنامە عێراقیەی كە دراوە بەو كەسانە بەڵام تا ئێستا پەسند نەكراوە كە دەبێ بەپێ ی ئەم مەرجانە بێت:

١ – بەرێگەی شەرعی هاتبێتە كوردستان.

٢ – داهاتی گونجاوی هەبێت.

٣ – ئەو ماوەیە هیچ داوایەكی یاسایی لەسەر تۆمار نەكرابێت.

پ/ لەسەر چ بنەمایەك بەڵگەنامەی نیشتەجێبوون (ئیقامە) دەدرێت بە ئاوارەی كوردستانی سوریا ؟

لیوا نزار : هەر كەسێك داوای ئیقامە بكات پێویستە لە تۆماری un ناونووس كرابێت و بەڵگەنامەی هەبێت.

پ/ لە نێو ئەو بەڵگەنامانەی كە داوا دەكرێت بۆ ڕەگەزنامە، كۆبۆنی خۆراك یان كارتی زانیاری پشتی پێ دەبەسترێت ؟

لیوا نزار: چەند بەڵگەنامەیەك داوا دەكرێن بۆ ڕەگەزنامە، یەكێك لەو بەڵگەنامانە كارتی زانیارییە و كۆبۆنی خۆراك وەكو بەڵگەنامە لەلای فەرمانگەی ڕەگەزنامە بەكارناهێنرێت.

پ/ بۆ پاراستنی ناسنامە و تۆماری هاوڵاتیانی كوردستان چی كراوە ؟

لیوا نزار: لە بەرێوەبەرایەتی ڕەگەزنامەی هەرێم لە ناو چوار هارد دیسك تۆمار و ناسنامەی هەموو خەڵكی كوردستان پارێزراوە و كەس ناتوانێت هیچ زیاد و كەمی لێ بكات، لە ساڵی ٢٠٠٧ ئەم پرۆسەیە ئەنجامدراوە. (كۆنووسی ژمارە ٥) .

کۆبوونەوە لەگەڵ بەڕێوەبەری فەرمانگەی دروستکردنی کۆبۆنی خۆراك (هەولێر، سلێمانی، دهۆك):.

ڕۆژی دووشەممە ٢٠١٣/٧/١٥ کاتژمێر ١١ی پێش نیوەڕۆ لیژنە لەگەڵ هەریەك لە بەڕێزان (نەوزاد صابر) بەڕێوەبەری دابەشکردنی خۆراك و بەڕێز (دارا دزەیی) بەڕێوەبەری ڕێکخستنی پسولەی خۆراك لە هەولێر و خاتوو (بەیان أحمد) بەڕێوەبەری ڕێکخستنی پسولەی خۆراك لە سلێمانی و بەڕێز (حسین عبدالخالق) بەڕێوەبەری ڕێکخستنی پسولەی خۆراك لە دهۆك لە تەلاری پەرلەمانی کوردستان کۆبووەوە، لە کۆبوونەوەکەدا لیژنە ئەم پرسیارانەی خستەڕوو دەربارەی پسولەی خۆراك.

پ/ ڕێکاری ڕێکخستنی پسولەی خۆراك چۆنە ؟

وەڵام /

١- هاوڵاتی هەڵگری ناسنامەی باری شارستانی بێت.

٢- هاوڵاتی دانیشتووی هەرێمی کوردستان بێت .

٣- هاوڵاتی داواکار خاوەنی پسولەی خۆراك نەبێت و ئەمەش لە ڕێگەی کۆمپیوتەر و زانیارییەکانی فەرمانگە پشت ڕاستدەکرێتەوە.

٤- هاوڵاتی داواکار پێویستە لەبەردەم لیژنەی جەرد و ژماردن ئامادە بێت.

٥- پشتگیری موختارو سەرۆکی یەکەی ئیداری پێ بێت.

پ/ چۆن ناوی مردوو لە پسولەی خۆراك دەسڕێتەوە ؟

وەڵام /

١- کەس و کاری هاوڵاتی مردوو خۆیان زانیاری بدەن.

٢- لە ڕێگەی بەیان وەفات.

٣- لە ڕێگەی زانیاری بەڕێوەبەرایەتی نەخۆشخانەکان.

پ/ هاوڵاتیانی ئاوارەی ئێران و سوریا و تورکیا چۆن مامەڵەیان لەگەڵ دەکرێت ؟

ئەوانەی پەنابەرن و لە کوردستان لە دەرەوەی کەمپەکانی (un) دەژین، خۆراکیان پێ دەدرێت بەڵام لە تۆماری خۆراك ڕەمز و نیشانە لە سەر ناوەکانیان هەیە و بە عێراقی ناونوس ناکرێن، بۆیە ناتوانن بەشداری هەڵبژاردن بکەن چونکە ناویان لە تۆماری دەنگدەران نییە.

پاش ئەوەی لیژنە داوای ژمارە و لیستی ناوی غیرە عراقی کرد ، فەرمانگەی دروستکردنی پسولەی سلێمانی ژمارە و لیستی ناوەکانی ناردوە، بەڵام هەولێر و دهۆك تەنها ژمارەکەیان ناردووە.

پ/ سیستەم و ڕێنمایی بەڕێوەچوونی کاروباری فەرمانگەکانی ڕێکخستن و دابەشکردنی خۆراك لە هەرێم وەك یەکن ؟

وەڵام /

١ - دابەشکردنی خۆراك و پسولەی خۆراك لە ساڵانی نەوەدەکانەوە کاری لەسەر دەکرێت، بۆیە تا ئێستاش حکومەتی فیدراڵی زۆربەی فەرمان و ڕێنماییەکانی راستەوخۆ بۆ فەرمانگەی پارێزگاکان دەنێرێت نەك بۆ وەزارەتی بازرگانی هەرێم هەرچەندە لە نێوان هەردوو وەزارەت هەماهەنگی و پەیوەندی هەیە.

٢- لە هەمان کاتدا وەزارەتی بازرگانی هەرێم لەگەڵ فەرمانگەی پسولە و دابەشکردنی خۆراك لە پارێزگاکانی هەرێم راستەوخۆ مامەڵەدەکات.

٣– فەرمانگەکانی دروستکردنی پسولە و دابەشکردنی خۆراك لە هەرێم بۆ بەڕێوەبردنی کاروبارەکانیان جۆرێك لە سەربەخۆییان هەیە.

پ/ گواستنەوەی پسولەی خۆراك لە نێوان پارێزگاکانی هەرێم و ناوچە کوردستانیەکانی دەرەوەی هەرێم (ماددەی ١٤٠) چۆنە ؟

وەڵام /

پاش ئەوەی بڕێك پارە خەرج دەکرا بۆ گەڕانەوەی خەڵکی ناوچەکانی ماددەی ١٤٠، ژمارەیەك لە هاوڵاتی دانیشتوی هەر سێ پارێزگای (هەولێر، سلێمانی، دهۆك) بە هۆی ئەم پرۆسەیە پسولەی خۆراکیان گواستەوە بۆ ناوچە کوردستانیەکانی دەرەوەی هەرێم، دواتریش بە فەرمانی حکومەتی هەرێمی کوردستان گەڕانەوەی پسولەی خۆراکی ئەو هاوڵاتیانە بۆ هەرێم قەدەغە کراو ئێمەش پێوەی پابەند بووین.

★ لە هاوپێچەکەدا نوسراوی فەرمی فەرمانگەکانی خۆراك لە هەرسێ پارێزگادا بە ژمارە و ئامار خراوەتە ڕوو. (کۆنووسی ژمارە ٦)

کۆبوونەوەی لیژنە لەگەڵ کۆمسیۆنی باڵای سەربەخۆی هەڵبژاردنەکان :.

سەعات (١١) ی پێش نیوەڕۆی ڕۆژی سێ شەممە ٢٠١٣/٧/١٦ لیژنەکەمان لەگەڵ وەفدی کۆمسیۆنی باڵای سەربەخۆی هەڵبژاردنەکانی عێراقدا کۆبۆوە کە پێکهاتبوون لە بەڕێزان (سەربەست مصطفی) سەرۆکی ئەنجومەنی کۆمسیاران و (میقداد حسن صالح) سەرۆکی ئیدارەی هەڵبژاردن و (سیروان احمد رەشید) ئەندامی ئەنجومەن کە بۆ وەڵامدانەوەی پەرلەمانی کوردستان و لیژنەکە سەبارەت بە زیادبوونی نائاسایی ژمارەی دەنگدەرانی هەرێم سەردانی پەرلەمانیان کردبوو. کۆبوونەوەکە ماوەی زیاتر لە (٢) دوو سەعات و نیوی خایاند و ئەندامانی لیژنە پرسیارەکانیان لەسەر دەنگۆ و گومانەکان لەسەر زیادبوونی ژمارەی نائاسایی دەنگدەران و ناوی دووبارە و لێکچوو و چۆنیەتی تۆماری نوێی دەنگدەران و سڕینەوەی مردوان ئاراستەی ئەندامانی وەفدەکە کرد. ئەندامانی وەفدی کۆمسیۆن ڕوونکردنەوەی خۆیان دا سەبارەت بەو گومان و دەنگۆیانە و ڕێکار و ڕێ و شوێنەکانی کۆمسیۆن و مامەڵە کردنیان لەگەڵ ئەو مەسەلانەدا و بڕیاریاندا کە زانیاری زیاتر بنێرن بۆ پەرلەمان، سەبارەت بە (٩٤٠٠٠) دەنگی دووبارە وتیان تەنیا (٦٤٥) ناو تا ئێستا دووبارە هەیە و میکانیزمی سڕینەوەی پێویستە بە هەماهەنگی بێت لەگەڵ وەزارەتی بازرگانی عێراق.

ئێمە وەك لیژنە بەڕەسمی سیدی ناوەکانمان ئاراستە کردوون و چاوەڕێین وەڵاممان بدەنەوە. دەربارەی ژمارەی مردوان بەپێ ی ئاماری تەندروستی هەرێمی کوردستان لە هەرێمدا لە ساڵی (٢٠٠٩ – ٢٠١٣) (٨٢,٩٣٠) کەسە بەڵام تا ئێستا (٤٤٠) کەس ناوی سڕاوەتەوە لە تۆماری دەنگدەران کە لە ئەنجامی سەردانی کەس و کاریان بۆ بنکەکانی هەڵبژاردن سڕاوەتەوە و پێمان دراوە. وە میکانیزمی سڕینەوەی ئەو داتایەی پێویستە بۆ سڕینەوەی ناوی مردوان لە تۆماری دەنگدەران لەناو فۆڕمی شهادەی وەفاتی هەرێمدا بە تەواوی بوونی نییە وەك ئەو ئالیەتەی کە لە بەغداد بەکاردێت بۆ سڕینەوەی مردووەکان بە پێ ی وتەی (مقداد حسن صالح) سەرۆکی دائیرەی ئینتیخابی.

سەبارەت بە پێدانی ڕەگەزنامەی عێراقی وتیان یاداشتی لێکگەیشتن هەیە لە نێوان وەزیری ناوخۆی عێراق و هەرێم لەسەر پەسند کردنی ڕەگەزنامەی عێراقی بەو کەسانەی کراوە کە ژمارەیان (٢٩٠٥) کەسە. چونکە تۆماری ئێستا تۆمارێکی سەرەتاییە و پشتی پی نابەسترێت بۆ هەڵبژاردن تا تەواوبوونی تۆماری دەنگدەران، وەفۆڕمی نوێ لە وەزارەتی بازرگانی وەرنەگیراوە دوای (٢٠٠٧) و موالیدەکان ئۆتۆماتیکی زیاد دەبن هەر کەسێك تەمەنی بگاتە (١٨) ساڵ. وە هیچ فۆڕمێکی تازە بۆ هاووڵاتیانی بیانی وەرنەگیراوە، پرسیار کرا کەسێ داتای جیاواز لە لایەن کۆمسیۆن لە هەولێر دراوە بە لایەنە سیاسیەکان، وتیان ئەو داتایانە رەسمی نین، سەبارەت بە زیادبوونی ئێستای ژمارەی دەنگدەرانی هەرێمیش پێیان وابوو کە زیادبوونێکی ئاساییە و نائاسایی نیەبەپێ ی نوسراوی فەرمی کۆمسیۆن ئێستا ژمارەی دەنگدەر لە پارێزگای هەولێر (٩٩١.٩٦٠) دەنگدەرە، بەڵام لە لیژنەوە پێیان ڕاگەیەنرا کە نزیکەی هەشت هەزار کەس زیاتر نوسراوە و کۆمسیۆن بەڵێنیاندا بە دواداچون بکەن و بە رەسمی وەڵاممان بدەنەوە. لە بارەی دەنگدەرانی تایبەتیش وتیان لیژنەیەکی تایبەت پێکهاتووە بۆ دروستکردنی تۆماری دەنگدەرانی تایبەت بە هەماهەنگی لەگەڵ لایەنە پەیوەندیدارەکان (وەزارەتی ناوخۆ / پێشمەرگە/ ئاسایش) ، ئەوەی پەیوەندیداریشە بە گواستنەوەی ناوی دەنگدەران لە نێوان خودی یەك پارێزگادا شتێکی ئاساییە و گۆڕانکاری ناوخۆییە.

★ ژمارەی دەنگدەران لە پارێزگاکانی هەرێمی کوردستان بۆ نوێ کردنەوە :.

المحافظة	عدد الناخبين لسنة ٢٠٠٨	عدد الناخبين لسنة ٢٠٠٩	عدد الناخبين لسنة ٢٠١٠	عدد الناخبين الحالي
دهوك	٥٠٧٧٩٣	٥٦١٨٤٩	٥٦٠٨٢٠	٦٥١.٣٦٨
اربيل	٨٥٢١٨١	٨٩٨٧٣٥	٩٢٠٠٦٧	٩٩١.٩٦٠
سليمانيه	١٠٢٦٨٨٧	١٠٥٨٢٠٩	١١٠٣٠٩٢	١.١٩٥.٩٦١
المجموع	٢٣٨٦٨٦١	٢٥١٨٧٩٣	٢٥٨٣٩٧٩	٢٨٠٣٢٨٩

★ لیستی ژمارەی دەنگدەری تایبەت :.

وەزارەت یان دەزگا	هەولێر + دهۆك	سلێمانی	كــۆ
ئاسایش	٨٣١٤	٨٥٥٥	١٦٨٦٩
ناوخۆ	١٨٥٦٠	٢٦١٠٦	٤٤٦٦٦
وەزارەتی پێشمەرگە			٨٥٠١٦
وەزارەتی بەرگری عێراقی			٩٣٤
پاسەوانی حدود			٦٣٢٨
وەزارەتی كار			٢٣٧
كۆی گشتی			١٥٤٠٥٠

بەشی دووەم / هاوپێچ

بەلگە نامە و نوسراوی ڕەسمی لایەنە پەیوەندیدارەكان بریتین لەمانەی خوارەوە :.

١ – ئاماری مردووان لە هەرێمی كوردستان لە ساڵی (٢٠٠١ – تاوەكو مایسی ٢٠١٣).

٢ - ناوی مردووان لە هەرێمی كوردستان لە ساڵی (٢٠١١ – تاوەكو مایسی ٢٠١٣).

٣ – ئاماری لە دایكبووان لە هەرێمی كوردستان لە ساڵی (١٩٩٧ – ٢٠١٣).

٤ – نوسراوی بەڕێوەبەرێتی گشتی ڕەگەزنامەی هەرێم بە ژمارە (١١١٩١) لە ٢٠١٣/٧/٢٢.

٥ – ژمارەی دەنگدەرانی تایبەتی ناوخۆ كە لە وەزارەتی ناوخۆ وەرگیراوە.

٦ – نوسراوی بەڕێوەبەرایەتی پسولەی خۆراكی سلێمانی ژمارە (٧٥٧٣) لە ٢٠١٣/٧/٢١

٧ – نوسراوی بەڕێوەبەرایەتی پسولەی خۆراكی دهۆك لە ٢٠١٣/٧/٢١

٨ – نوسراوی بەڕێوەبەرایەتی پسولەی خۆراكی هەولێر لە ٢٠١٣/٧/٢١

٩ – نوسراوی كۆمسیۆنی باڵای سەربەخۆی هەڵبژاردنەكان ژمارە خ/ لە ١٩٢٥/١٣ لە ٢٠١٣/٧/١٨

١٠ – ئیمەیڵی (سەربەست مستەفا) سەرۆكی ئەنجومەنی كۆمسیاران سەبارەت بە ژمارەی ناوی لێكچوو لە نێوان پارێزگاكانی (سەلاحەددین ، دیالە ، كەركوك) و پارێزگای سلێمانی.

١١- ژمارەیەك نوسراو كە فەرمانگەی ڕەگەزنامەی سلێمانی بۆ خەڵكی غەیرە عێراقی كردووە بۆ وەرگرتنی ڕەگەزنامەی عێراقی .

١٢ – ژمارەیەك نوسراو و بەلگەنامە كە بەڕێز (د. سەرووەر عبدالرحمن ، گەشە دارا) پێشكەشی لیژنەیان كردووە.

١٣ – نوسراوی بەڕێوەبەرایەتی گشتی كاروباری شارستانی ژمارە (١٠٥٥٠) لە ٢٠١٣/٧/٨

١٤ – كۆنووس و نوسراوەكانی لیژنە.

بەشی سێیەم : دەرەنجامەکان :

لیژنە لە ئاکامی لێکۆڵینەوەکانی دا گەیشتە ئەم دەرەنجامانەی خوارەوە :

١ – کۆمسیۆن باڵای سەربەخۆی هەڵبژاردنەکان تەنیا زانیاری پێویستی (٤٤٠) کەسی مردووی لایە بۆ سڕینەوە کە کەس و کاریان سەردانی بنکەکانی نوێکردنەوەی تۆماری دەنگدەرانیان کردووە، بۆ سڕینەوەی ناوەکانیان لە کاتێکدا ژمارەی مردووان بە پێی ئاماری وەزارەتی تەندروستی هەرێم (٨٢.٩٣٠) کەسە لەساڵی (٢٠٠٩) تا مانگی (٥) ی (٢٠١٣) مردوون. وە بەپێی هەمان ئامار لە ساڵی (٢٠٠١-٢٠٠٨) ژمارەی مردووان (٩٥.٦٥٥) کەسە.

٢ – لەسەر ئاستی عێراق و هەرێمی کوردستان ناوی لێکچوو زۆرە و بەپێ ی نووسراوی کۆمسیۆن لە تۆماری دەنگدەران (١.٨٢٨.٦٩١)ناوی لێکچوو لەسەر ئاستی عیراق هەیە، وەبەپێی گوتەی کۆمسیۆنیش ئەو (٩٤٠٠٠) ناوەی (٣٩)پەرلەمانتارەکە بەسیدی و لەڕێگەی یادداشتێکەوە پێشکەشیان کردبوو لە نیوان پارێزگەکانی (هەولێر/دهۆك) لەگەل (موسل/کەرکوك)، لەگەل ژمارەی (٨٠.٤٨٧) کەس کە بەڕێز سەربەست ئامێدی لە ٢٠١٣/٧/٢١ بە ئیمەیل بۆ لیژنەی ناردووە لەنێوان پارێزگاکانی (سلێمانی) لەگەل (کەرکوك/تکریت/دیالە)، کۆمسیۆن بەناوی لێکچوویان دادەنێت.

٣-ناوی دووبارە لە تۆماری دەنگدەرانی هەرێم دا هەیە، و بەپێ ی گوتەی خودی کۆمسیۆنیش لە کۆبوونەوەی (٧/١٦) لەگەڵ لیژنە ناوی (٦٤٥) دەنگدەر دووبارەیە و تا تۆماری دەنگدەرانیش لە قۆناغی شیکردنەوە تەواو دەبێت ئەگەری زیادبوونیش هەیە.

٤- نەبوونی میکانیزمی گونجاو و پێویست لە نێوان دەستەی هەڵبژاردنەکانی هەرێم و لایەنە پەیوەندیدارەکانی هەرێم بۆ نوێکردنەوەی تۆماری دەنگدەران.

بەشی چوارەم : ڕاسپاردەکان :

لیژنە ئەم ڕاسپاردانەی خوارەوەی هەیە :

١ – چارەسەرکردنی ناوی لێکچوو.

٢ – سڕینەوەی ناوی دووبارە.

٣ – سڕینەوەی ناوی مردووان.

٤ – ئەنجامدانی سەرژمێری گشتی لە عێراق.

٥ – دانانی میکانیزمی گونجاو بۆ کارکردنی وەزارەتەکانی حکومەتی هەرێمی کوردستان بە گۆڕینەوەی زانیاری تەواو بە مەبەستی نوێکردنەوە و بوونی تۆماری دەنگدەرانی پاك.

٦ – دانانی میکانیزمێکی گونجاو بە هەماهەنگی لەنێوان سەرۆکایەتی پەرلەمانی کوردستان و کۆمسیۆنی باڵای سەربەخۆی هەڵبژاردنەکان بۆ ووردبینی کردن و سڕینەوەی ناوی ئەوکەسانەی کە مافی دەنگدانیان نییە (مردوو و دووبارە)، وە ئەنجامدانی هەڵبژاردنەکان بە پێی پێوەرە نێو دەوڵەتیەکان.

٧ – پەیڕەوکردنی سیستەمی ئەلیکترۆنی لە ئەنجامدانی پرۆسەی هەڵبژاردنەکاندا.

٨ – بەڕێزان (د. سەروەر عبدالرحمن، ئاهەنگ عارف، د. صباح محمد، گەشە دارا) لەگەڵ درێژکردنەوەی ماوەی کاری لیژنەکەدان تا ئەو کاتەی لیستی تۆماری دەنگدەران دەکرێت بە (PDF)، و بەراوردی ئەو گۆڕانکاریانە بکرێت.

(د.صباح بەرزنجی لەگەل درێژکردنەوەی ماوەی کاری لیژنەکەبوو و پێشتر لەکۆبوونەوەی رەسمیدا بە ئامادەبوونی سەرجەم ئەندامان (ئاهەنگ عارف)ی تخویل کرد لەجیاتی خۆی).

٩ – بەدواداچوون بکرێت بۆ سەرژمێری لقی (تعداد فرعی)و پێدانی ڕەگەزنامە لە ساڵی ١٩٩٢ تا ئێستا و وردەکاییەکانی ڕەوانەی پەرلەمان بکرێت.

لەگەڵ ڕێزماندا ...

یشار نجم الدین نورالدین
ئەندام

سەروەر عبدالرحمن عمر
٢٠١٢/٧/٢٤
ئەندام

ئاهەنگ عارف رؤوف
٢٠١٢/٧/٢٤
ئەندام

آمنة زکری سعید
٢٠١٢/٧/٢٤
ئەندام

گەشە دارا جلال
ئەندام

عمر صدیق محمد
٢٠١٢/٧/٢٤
ئەندام

د. صباح محمد نجیب
٢٠١٢/٧/٢٤
ئەندام

احمد إبراهیم وەرتی
بڕیاردەری لیژنە
٢٠١٢/٧/٢٤

سالم توما کاکو
سەرۆکی لیژنە
٢٠١٢/٧/٢٤

١٣

پاشکۆ: (٣)

یاساو ڕێسای نوێکردنەوەی تۆماری دەنگدەران کە لە هەڵبژاردنەکانی ساڵی (٢٠٠٥)ی
کۆمسیۆن باڵای سەربەخۆی هەڵبژاردن کاریپێکرد:

کۆمسیۆنی باڵای سەربەخۆی هەڵبژاردنەکان لەعێراق

بە پشتبەستن بەیاسای بەڕێوەبردنی عێراق بۆ قۆناغی گواستنەوە و یاسای کۆمسیۆنی باڵای سەربەخۆی هەڵبژاردنەکان لەعێراق و یاسای هەڵبژاردنەکان و یاسای پارت و قەوارە سیاسیەکان (فەرمانەکانی ٩٢، ٩٦، ٩٧ ی نوسراو بە مێژووەکانی ٣١/١٥،٥/٦/٥/٢٠٠٤ی دەرچوو لەلایەن دەسەڵاتی کاتی هاوپەیمانانەوە) بڕیاری دەرچواندنی ئەم یاسا و ڕێسایەی خوارەوەمان دا:

یاسا و ڕێسای ژمارە (٢)ی ساڵی (٢٠٠٤) [٣٠]

تۆمارکردنی دەنگدەران

(پێشەکی)

کۆمسیۆنی باڵای سەربەخۆی هەڵبژاردنەکان لە عێراق بە فەرمانی ژمارە (٩٢)ی دەسەڵاتی کاتی هاوپەیمانان لە (٣١/٥/٢٠٠٤)دا پێکهێنراوە بۆ ئەوەی ببێتە تاکە دەسەڵاتی هەڵبژاردن لەعێراقدا، کۆمسیۆن دەستەیەکی پیشەیی سەربەخۆی ناحزبییە خۆی خۆی بەڕێوەدەبات و سەر بە دەوڵەت، بەڵام لە دەسەڵاتەکانی جێبەجێکردن و یاسادانان و دادوەریی سەربەخۆیە و بەهێزی ڕەهای یاسا دەسەڵاتی بڵاوکردنەوەو پراکتیزەکردن و جێبەجێکردنی یاسا و ڕێسا و بنەما و ڕێوشوێنە پەیوەستدارەکان بەهەڵبژاردنی لەماوەی قۆناغی گواستنەوەدا هەیە.

بەشی یەکەم

(زاراوەکان)

١. یاسای بەڕێوەبردنی گواستنەوە: یاسای بەڕێوەبردنی دەوڵەتی عێراقە بۆ قۆناغی گواستنەوە.

٢. ماوەی گواستنەوە: ئەو ماوەیەیە کە لە گواستنەوەی دەسەڵاتەوە دەستپێدەکات و بەردەوام دەبێت تا پێکهێنانی حکومەتی عێراقی هەڵبژێردراو بەگوێرەی دەستوری هەمیشەیی.

٣. کۆمسیۆن: مانای کۆمسیۆنی باڵای سەربەخۆی هەڵبژاردنەکان لەعێراق دەگەیەنێت.

٤. ئەنجومەنی نیشتیمانی: ئەنجومەنی نیشتیمانی حکومەتی گواستنەوەی عێراق دەگەیەنێت وەك ئەوەی لەیاسای بەڕێوەبردنی گواستنەوەدا هاتووە.

٥. تۆمارگە (یان تۆمار)ی دەنگدەر: ئەو لیستە دەگەیەنێت کەناوی ئەو دەنگدەرە لێهاتووانەی تێدایە کە دەنگ لەو هەڵبژاردنانەدا دەدەن کە بڕیار وایە لە مانگی کانوونی دووەمی (٢٠٠٥)دا ئەنجامبدرێت.

بەشی دووەم

(لێهاتوویی دەنگدان)

فەرمانی ژمارە (٩٦) لە (١٥/٦/٢٠٠٤)دا ئەو مەرجانەی دیاریکردووە کە پێویستە لە دەنگدەردا هەبێت بۆ ئەوەی بەشداری لە هەڵبژاردنی ئەنجومەنی نیشتیمانیدا بکات، کەئەوانیش بریتین لە:

١. دەبێت بە هاوڵاتیەکی عێراقی دابنرێت ئەویش لەڕێگای هەڵگرتنی ڕەگەزنامەی عیراقی یان مافی ئەوەی هەبێت ڕەگەزنامەی پێبدرێتەوە یان شیاو بێت بە پێدانی ڕەگەزنامەی عێراقی بەگوێرەی ماددەی (١١) لە یاسای بەڕێوەبردنی گواستنەوە.

٢ـ دەبێت لە (١٩٨٦/١٢/٣١) یان پێش ئەو مێژووە لەدایکبووبێت.

٣ـ دەبێت ناوی تۆمارکرا بێت بۆ دەنگدان بەگوێرەی ئەو ڕێوشوێنانەی لەلایەن کۆمسیۆنەوە دەردەچن.

٤ـ بۆ ئەوەی دەنگدەر بتوانێت لەهەڵبژاردنەکانی ئەنجومەنی نیشتیمانی کوردستان یان ئەنجومەنی پارێزگاکاندا دەنگبدات، سەرباری ئەو مەرجانەی سەرەوە دەبێت ناوی لەتۆمارگەی دەنگدەراندا تۆمارکرابێت بەوەی کەدانیشتووی کوردستانە یان دانیشتووی پارێزگای پەیوەستدارە.

بەشی سێیەم

تۆمارکردنی دەنگدەران

١- تۆمارکردنی دەنگدەران لەسەر بنەمای ئەو زانیاریانە دەبێت کە لەسیستەمی دابەشکردنی گشتی کارتەکانی کۆبۆنەوە دەستگیر دەبن و لەماوەی تۆمارکردنەکەشدا پەرەیان پێدەدرێت و هەر هەموارکردنێکیان پێویست بێت بەسەریاندا دەکرێت.

٢- دەنگدەرە لێهاتووەکان مافی ئەوەیان هەیە لەتۆمارکردنی ناوەکانیان لەتۆمارگە یەکەمییەکە بکۆڵنەوەو هەر هەڵەیەکیان تێدا بێت بەگوێرەی ئەو ڕێوشوێنانەی کۆمسیۆن دەریاندەکات ڕاستیان بکەنەوە.

٣- کۆمسیۆن هەڵدەستێت بەکردنەوەی سەنتەرەکانی ناونوسین لەسەرانسەری عێراقداو موزاوەلەی کارەکانیان لەکات و شوێنی دیاریکراودا دەکات.

٤- پێویستە سەنتەرەکانی هەڵبژاردن ئاگاداریکرێنەوە لەهەر گۆڕانکارییەک بەسەر تۆمارگە یەکەمییەکەی هەڵبژاردنەکاندا دێت بەو گۆڕانکاریانەشەوە کەکاریگەرییان دەبێت لەسەر لێهاتوویی دەنگدەر لەدەنگدانی بەئەنجومەنی نیشتیمانی کوردستان یان بە ئەنجومەنی پارێزگایەکی دیاریکراو.

٥- هەرکەسێک مەرجە یاساییەکانی بەشداریکردنی هەڵبژاردنەکانی تێدابێت‌و ناوی لەتۆمارگەی دەنگدەراندا نەنوسرابوو دەتوانێت لەسەنتەری تۆمارکردنی دەنگدەران داوای تۆمارکردنی ناوی خۆی بکات‌و بۆئەوەی داواکاریەکەی بەهەند وەربگیرێت، پێویستە ئەو بەڵگانەی هەبێت کە لێهاتووییەکەی دەسەلمێنن‌و ئەو بەڵگانە بەلای کۆمسیۆنیشەوە بۆ ئەو مەبەستە دەبێت بەهەند وەربگیرێن.

٦- ئەو داواکاریانەی تایبەتن بەگۆڕانکاری و زیادکردن لەپێش‌و لەدوای ئەو ماوەیەی کۆمسیۆن دیاریکردووە پەسەندناکرێن.

٧- هەر زانیاریەک لەناو تۆمارگەی دەنگدەراندا بێت‌و هەموارنەکرابێتەوە بەڕاست دادەنرێت.

ئەنجومەنی کۆمیساران

کۆمسیۆنی باڵای سەربەخۆی هەڵبژاردنەکان لە عێراق

پاشکۆ: (٤)

پەیڕەوی نوێکردنەوەی تۆماری دەنگدەران و خستنەڕووی تانەکان
بۆ هەڵبژاردنی پەرلەمانی کوردستان–عێراق
ژمارە (١)ی ساڵی (٢٠٠٩)

(دەسپێک)

کۆمسیۆنی باڵای سەربەخۆی هەڵبژاردنەکان بە پێی یاسای ژمارە (١١)ی ساڵی (٢٠٠٧) دامەزرا، کە ببێتە تاقە دەسەڵاتی هەڵبژاردن لە عێراقدا، کۆمسیۆنیش دەستەیەکی سەربەخۆ و بێلایەنە و خاوەنی کەسایەتی واتاییە و سەر بە دەوڵەتە و لە ژێر چاودێری ئەنجومەنی نوێنەراندایە.

بەشی یەکەم
(زاراوەکان)

مەبەست لەم زاراوانەی لای خوارەوە ئەو واتایانەی بەرامبەریانن:

١. کۆمسیۆن: کۆمسیۆنی باڵای سەربەخۆی هەڵبژاردنەکان.

٢. ئەنجومەن: ئەنجومەنی کۆمیسیار

٣. تۆماری دەنگدەران: تۆمارنامەیەکە ناوی دەنگدەرانی شیاو بۆ دەنگدان و راپرسین و هەڵبژاردنەکان لە هەرێمی کوردستان – عێراقی تیایە.

٤. دەستەی هەرێم: نوسینگەی کۆمیسیۆن بۆ کارگێڕی هەڵبژاردن لە هەرێمی کوردستان

٥. ناوەندی تۆماری دەنگدەران: جێگایەکە کۆمسیۆن دەستنیشانیدەکات و بەڕێوەی دەبا، دەنگدەر لە ڕێگەیەوە دەتوانێت دڵنیابێت لە راستی زانیاری کەسایەتی خۆی کە لە تۆمارنامەی دەنگدەراندا هەیە و گۆڕانکاری تیادا بکا (زیادکردن، لابردن، راستکردنەوە، گواستنەوە)

٦. تۆمارنامەی دەنگدەرانی سەرەتایی: بریتییە لە لیستی ناوەکانی دەنگدەرانی شیاو بۆ دەنگدان پێش پرۆسەی (زیادکردن، لابردن، راستکردنەوە، گواستنەوە)

٧. تۆمارنامەی دەنگدەرانی کۆتایی: بریتییە لە لیستی ناوەکانی دەنگدەرانی شیاو بۆ دەنگدان پاش پرۆسەی (زیادکردن، لابردن، راستکردنەوە، گواستنەوە) دوای کۆتاییهاتنی ماوەی خستنەڕوو و تانەکان.

٨. خستنەڕووی تۆمارنامەی دەنگدەران: توانینی هاوڵاتیان بۆ پشکنینی تۆمارنامەی دەنگدەرانی سەرەتایی لەو ماوەیەی کۆمسیۆن دەستنیشانیدەکات.

٩. تانەکانی تۆمارنامە دەنگدەران: تانەدان لە وردی داتاکان کە لە تۆمارنامەی سەرەتاییدا هاتووە لە لایەن ئەو کەسانەی مافی تانەدانیان هەیە بە پێی ئەم سیستمە.

بەشی دووەم
(شیاوی هەڵبژێر)

هەڵبژێر دەبێت ئەم مەرجانەی خوارەوەی هەبێت تا بتوانێ بەشداری ڕاپرسین و هەڵبژاردن بکات:

١. دەبێت بە ڕەگەز عێراقی بێت.

٢. شیاوی تەواوی هەبێت.

٣. تەمەنی هەژدە ساڵی تەواوبێ لە کاتی هەڵبژاردندا.

٤. ناوی هەبێت لە تۆماری دەنگدەرانی یەکێك لە پارێزگاکانی هەرێمی کوردستان –عێراق بەپێی سیستەم و کارڕاییەکانی کۆمسیۆن.

بەشی سێیەم
(تۆمارکردنی هەڵبژێران)

١. تۆماری دەنگدەران داندراو لە لایەن کۆمسیۆن پشتدەبەستێت بە بناغەی داتاکانی سیستمی دابەشکردنی گشتی فۆرمی خۆراك، سەبارەت بە کارڕاییەکانی کۆمسیۆن (زیادکردن، لابردن، ڕاستکردنەوە، گواستنەوە).

٢. هەرکەسێك مەرجی یاسایی تێدابێ بۆ بەشداربوونی لە هەڵبژاردن و ڕاپرسین (ڕیفراندۆم) ناوی نەخرابێتە تۆماری دەنگدەرانی سەرەتایی دەتوانێت داوابکات لە ناوەندی تۆماری دەنگدەران کە ناوی بخەنە تۆماری دەنگدەرانەوە پاش دەرخستنی بەڵگەنامەکانی کە شیاوە و کۆمسیۆن بە پێویستی دەزانێت.

٣. دەنگدەرە شیاوەکان مافیان هەیە دڵنیابن لە بوونی ناوەکانیان لە تۆماری دەنگدەرانی سەرەتایی و داوای ڕاستکردنەوەی زانیاریەکانیان بکەن (لابردن، ڕاستکردنەوە، گواستنەوە، زیادکردن).

٤. کۆمسیۆن هەڵدەستێت بە کردنەوەی ناوەندی تۆمارکردنی دەنگدەران لە هەموو پارێزگاکانی هەرێمی کوردستان، دەستبەکاردەکات لە شوێنەکان و ڕۆژی دیاریکراو لە لایەن کۆمسیۆنەوە.

٥. دەنگدەر دەبێت ئاگاداری ناوەندەکانی تۆمارکردن بکات لە هەر گۆڕانکارییەك کە بەسەر داتاکانیاندابێت لەو ماوەیەدا کە تۆمارنامە نوێدەکرێتەوە.

٦. داواکاری نوێکردنەوەی داتاکان (زیادکردن، لابردن، ڕاستکردنەوە، گواستنەوە) وەرناگیرێت بەر لە یان لە دوای ئەو ماوەیەی کۆمسیۆن دەستنیشانیدەکات.

٧. هەر دەنگدەرێك ناوی نەبێ لە تۆماری دەنگدەران کۆتایی مافی دەنگدانی نییە لە هەڵبژاردن و ڕاپرسین (ڕیفراندۆم).

٨. هەموو زانیارییەکان لە تۆماری دەنگدەران ڕاستن ئەگەر ڕاست نەکرابێتەوە.

٩. تۆمارکردن لە لایەن کەسەکەوە دەبێ، یاخود کەسێ نوێنەری بێ بە پێی کارنامەی دەرچوو لە کۆمسیۆن.

١٠. کۆمسیۆن ناوەندەکانی تۆمارکردنی دەنگدەرانی هەرێمی کوردستان لە دەرەوەی هەرێم دەکاتەوە بە پێی کارنامەی دەرچوو لە کۆمسیۆن.

بەشی چوارەم
(خستنەڕووی تۆماری دەنگدەران)

١. تۆماری دەنگدەران و کۆپییەك لە لیستی زانیارییە نوێکراوەکان لە ناوەندەکانی تۆمارکردنی هەڵبژاردن دەخرێتەروو لەو ماوەیەی کۆمسیۆن دیاریدەکات و رایدەگەیێنێت.

٢. هەڵبژێرەر لەو ماوەیەی کە کۆمسیۆن دیاریدەکات مافی هەیە ڕوویکاتە ناوەندەکانی تۆمارکردنی دەنگدەران بۆ دڵنیابوون لە بوونی زانیارییەکانیان و بریکاری قەوارە سیاسییەکان چاودێری پرۆسەی نوێکردنەوە و خستنەڕووی تۆماری دەنگدەران دەکەن.

٣–چاودێرانی ناوخۆیی و نێودەوڵەتی و ڕاگەیاندنەکان و بریکاری قەوارە سیاسییەکان. چاودێری پرۆسەی نوێکردنەوەو خستنەڕووی تۆماری دەنگدەران دەکەن.

٣. تەمەنی هەژدە ساڵی تەواوبێ لە کاتی هەڵبژاردندا.

٤. ناوی هەبێت لە تۆماری دەنگدەرانی یەکێك لە پارێزگاکانی هەرێمی کوردستان –عێراق بەپێی سیستم و کارڕاییەکانی کۆمسیۆن.

بەشی سێیەم

(تۆمارکردنی هەڵبژێران)

١. تۆماری دەنگدەران داندراو لە لایەن کۆمسیۆن پشتدەبەستێت بە بناغەی داتاکانی سیستمی دابەشکردنی گشتی فۆرمی خۆراك، سەبارەت بە کارڕاییەکانی کۆمسیۆن (زیادکردن، لابردن، راستکردنەوە، گواستنەوە).

٢. هەرکەسێك مەرجی یاسایی تێدابێ بۆ بەشداربوونی لە هەڵبژاردن و ڕاپرسین (ڕیفراندۆم) ناوی نەخرابێتە تۆماری دەنگدەرانی سەرەتایی دەتوانێت داوابکات لە ناوەندی تۆماری دەنگدەران کە ناوی بخەنە تۆماری دەنگدەرانەوە پاش دەرخستنی بەڵگەنامەکانی کە شیاوە و کۆمسیۆن بە پێویستی دەزانێت.

٣. دەنگدەرە شیاوەکان مافیان هەیە دڵنیابن لە بوونی ناوەکانیان لە تۆماری دەنگدەرانی سەرەتایی و داوای ڕاستکردنەوەی زانیاریەکانیان بکەن (لابردن، راستکردنەوە، گواستنەوە، زیادکردن).

٤. کۆمسیۆن هەڵدەستێت بە کردنەوەی ناوەندی تۆمارکردنی دەنگدەران لە هەموو پارێزگاکانی هەرێمی کوردستان، دەستبەکاردەکات لە شوێنەکان و ڕۆژی دیاریکراو لە لایەن کۆمسیۆنەوە.

٥. دەنگدەر دەبێت ئاگاداری ناوەندەکانی تۆمارکردن بکات لە هەر گۆڕانکارییەك کە بەسەر داتاکانیاندابێت لەو ماوەیەدا کە تۆمارنامە نوێدەکرێتەوە.

٦. داواکاری نوێکردنەوەی داتاکان (زیادکردن، لابردن، ڕاستکردنەوە، گواستنەوە) وەرناگرێت بەر لە یان لە دوای ئەو ماوەیەی کۆمسیۆن دەستنیشانیدەکات.

٧. هەر دەنگدەرێك ناوی نەبێ لە تۆماری دەنگدەران کۆتایی مافی دەنگدانی نییە لە هەڵبژاردن و ڕاپرسین (ڕیفراندۆم).

٨. هەموو زانیارییەکان لە تۆماری دەنگدەران ڕاستن ئەگەر ڕاست نەکرابێتەوە.

٩. تۆمارکردن لە لایەن کەسەکەوە دەبێ، یاخود کەسێ نوێنەری بێ بە پێی کارنامەی دەرچوو لە کۆمسیۆن.

١٠. کۆمسیۆن ناوەندەکانی تۆمارکردنی دەنگدەرانی هەرێمی کوردستان لە دەرەوەی هەرێم دەکاتەوە بە پێی کارنامەی دەرچوو لە کۆمسیۆن.

بەشی چوارەم

(خستنەڕووی تۆماری دەنگدەران)

١. تۆماری دەنگدەران و کۆپییەك لە لیستی زانیارییە نوێکراوەکان لە ناوەندەکانی تۆمارکردنی هەڵبژاردن دەخرێتەڕوو لەو ماوەیەی کۆمسیۆن دیاریدەکات و رایدەگەیێنێت.

٢. هەڵبژێرەر لەو ماوەیەی کە کۆمسیۆن دیاریدەکات مافی هەیە ڕوویکاتە ناوەندەکانی تۆمارکردنی دەنگدەران بۆ دڵنیابوون لە بوونی زانیارییەکانیان و بریکاری قەوارە سیاسییەکان چاودێری پرۆسەی نوێکردنەوە و خستنەڕووی تۆماری دەنگدەران دەکەن.

٣–چاودێرانی ناوخۆیی و نێودەوڵەتی و ڕاگەیاندنەکان و بریکاری قەوارە سیاسییەکان. چاودێری پرۆسەی نوێکردنەوەو خستنەڕووی تۆماری دەنگدەران دەکەن.

بەشی پێنجە م

(تانەدان لە تۆماری دەنگدەران)

١. هەر کەسێك لە ماوەی خستنە ڕووی تۆماردا بۆی هەیە بە نوسراو تانە لە دروستی تۆمارنامە کە یاخود لە هەر گۆڕانکارییەك تیایدا کرا بێت بە پاڵپشتی بەڵگەنامەی باوەڕپێکراو بەرزکاتەوە بۆ بەڕێوەبەری ناوەندی تۆمارکردن. بەڕێوەبەری نوسینگەی پارێزگاش دەبێت هەمووتانەکان یەکلابکاتەوە تەنها ئەوانە نەبێت کە پەیوەندیان بە زانیاریەکانی کەسانی تر هەیە لە ماوەیەکدا کە لە سێ ڕۆژ تێپەڕنەکات لە دوای ماوەی خستنەڕووی تۆمارنامەکە و پێشکەشکردنی تانەکان.

٢. دەنگدەر بۆی هەیە بە نوسراو تانە بدات ئەگەر ناوی کەسێکی تر خرابێتە تۆمارنامەی دەنگدەرانەوە وە لەسەر ئەو بنچینەیە ئەو کەسە تانەلێدراوە کە ناوی خراوەتە تۆمارەوە.

ا. هاوڵاتییەکی عێراقی نەبێت.

ب. مێژووی لە دایکبوونی دوای (٣١ کانوونی یەکەمیساڵی ١٩٩١) بێ.

ج. کەسێك وەفاتی کردبێت.

٣. تانە وەرناگیرێت بەبێ بەڵگەی سەلمێنەر، ئەرکی سەلماندنی تانە پێشکەشکراوەکانیش دەکەوێتە ئەستۆی لایەنی تانەدەر.

٤. دەنگدەر بۆی هەیە تانە بدات لە نەبوونی ناوەکەی لە تۆماری دەنگدەران یاخود لە زانیاریەکانی تۆمارکراوان لەسەر بنچینەی:

ا. ناوی لە فۆرمی زانیاری تۆمارکردنی تایبەت بە خێزان تۆمارکراوە و زانیاریەکانی لە لایەن خێزانەوە نەگۆڕاوە.

ب. ناوی خراوەتە سەر تۆماری دەنگدەران لە ماوەی تۆمارکردنی دەنگدەران لەم بارەشدا دەبێت خاوەن تانەلێدانەکە بتوانێت پسولەی وەرگرتنی تایبەت بە تۆمارکردن نیشانبدات.

ج. داتاکانی تایبەت بە (گواستنەوە، گۆڕان، ڕاستکردنەوە) نوێ نەکرابنەوە.

٥. تانەکان پێشکەشدەکرێت لەو ماوەییەی تۆماری دەنگدەرانی سەرەتایی دەخرێتە ڕوو.

٦. دوای یەکلاییکردنەوەی لە هەموو بڕیارو تانەکان لە تۆماری دەنگدەران تایبەتییەوە تۆمارنامەکە بە کۆتایی دادەنرێ دەنگدان بە پێی ئەو دەدرێت.

پاشكۆ: (٥)

هەرێمی کوردستانی عێراق

کۆمسیۆنی بـاڵای سەربەخۆی هەڵبژاردن و ڕاپرسی

المفوضية العليا المستقلة للانتخابات والاستفتاء

The Independent High Elections and Referendum Commission

بە پێی ئەودەسەڵاتەی بە ئەنجومەنی کۆمسیاران دراوە لە بڕگەی (چوارەم) ی ماددەی (١٦) لە یاسای کۆمسیۆنی باڵای سەربەخۆی هەڵبژاردن و ڕاپرسی ژمارە (٤)ی ساڵی ٢٠١٤ بڕیارماندا بەدەرکردنی ئەم پەیڕەوەی خوارەوە؛

پەیڕەوی ئامادەکردن و نوێ کردنەوەی تۆماری دەنگدەران وخستنەڕوو و تانەکان
بۆ پرۆسەی ڕاپرسی سەربەخۆیی کوردستان

ژمارە (١) ی ساڵی (٢٠١٧)

دەستپێک

کۆمسیۆنی باڵای سەربەخۆیی هەڵبژاردن وراپرسی بە پێی یاسای ژمارە(٤) ی ساڵی (٢٠١٤) دامەزرا ،کە بیێتە ئاقە دەسەڵاتی هەڵبژاردن وراپرسی لەهەرێمی کوردستانی عێراقدا ،کۆمسیۆنیش دەستەیەکی پیشەیی سەربەخۆ وبێلایەنە و خاوەن کەسایەتی مەعنەوی خۆیەتی و ملکەچە بۆ چاودێری پەرلەمان بەرپرسیاریشە لە بەرامبەریدا.

بەشی یەکەم

زاراوەکان

مەبەست لەم زاراوانەی لای خوارەوە ئەو واتایانەدەگەیەنێت کە لەبەرامبەریاندا هاتوون:

١. کۆمسیۆن: کۆمسیۆنی باڵای سەربەخۆی هەڵبژاردن و ڕاپرسی.
٢. ئەنجوومەن: ئەنجومەنی کۆمسیاران.
٣. کارگێری هەڵبژاردن: کارگێری هەڵبژاردن پێکدێ لە نوسینگەی گشتی و نوسینگەی هەڵبژاردنەکان لە پارێزگاکان و یەکە کارگێرییەکان. بەرپرسیاریەتی جێبەجێکردنی ئەو پەیڕەو ڕێنمایانە دەگرێتە ئەستۆ کە لە لایەن ئەنجوومەنەوە دەرچوون، هەروەها بەڕێوەبردنی گشت ئەو چالاکیانەی کە مۆرکی پرۆسەگێری و جێبەجێکارییان هەیە.
٤. فەرمانگەی پارێزگا: فەرمانگەی کۆمسیۆن لە پارێزگاکانی هەرێم و ناوچەکوردستانیەکانی دەرەوەی ئیدارەی هەرێمی کوردستان و سەربە کارگێری هەڵبژاردن.
٥. تۆماری دەنگدەران: تۆمارێکە زانیاریەکانی ئەو دەنگدەرانە لەخۆدەگرێت کە شایستەیی دەنگدانیان هەیە بۆ پرۆسەی ڕاپرسی.
٦. ناوەندی تۆماری دەنگدەران: ئەو شوێنەیە کە کۆمسیۆن دەستنیشانی دەکات و بەڕێوەی دەبات تا دەنگدەر لە ڕێگەیەی سەردانکردنی ئەو شوێنەوە بتوانێت دڵنیا بێت لە ڕاستی و دروستی زانیاریە

هەرێمی کوردستانی عێراق

کۆمسیۆنی باڵای سەربەخۆی هەڵبژاردن و ڕاپرسی

المفوضية العليا المستقلة للانتخابات والاستفتاء

The Independent High Elections and Referendum Commission

کەسیەکانی خۆی لە تۆماری بەرایی دەنگدەران و ئەنجامدانی گۆڕانکاریەکانی (زیادکردن، گۆڕین، ڕاستکردنەوە، لابردن)لە تۆمارەکەدا.

٧. **تۆمارنامەی دەنگدەرانی سەرەتایی:** تۆمارێکە ناو و زانیاری ئەو دەنگدەرانە لەخۆدەگرێت کە شایستەیی دەنگدانیان هەیە بۆ دەنگدان لە پرۆسەی ڕاپرسی پێش ئەنجامدانی کردارەکانی (زیادکردن، گۆڕین، ڕاستکردنەوە، لابردن).

٨. **تۆماری کۆتایی دەنگدەران:** تۆمارێکە ناو و زانیاری ئەو دەنگدەرانە لە خۆدەگرێت کە شایستەیی دەنگدانیان هەیە لە پرۆسەی ڕاپرسی دوای ئەنجامدانی کردارەکانی (زیادکردن، گۆڕین، ڕاستکردنەوە، لابردن) دوای کۆتایی هاتنی ماوەی خستنەڕوو و تانەکان.

٩. **خستنەڕووی تۆماری دەنگدەران:** بریتیە لە توانادارکردنی دەنگدەران و بریکارانی قەوارە سیاسیەکان و چاودێران کە هەڵسن بە پشکنینی تۆماری بەرایی بۆ دڵنیابوون لە وردی زانیاریەکان ئەمەش لەو ماوەیەی کۆمسیۆن دیاری دەکات.

١٠. **تانەدان لە تۆماری دەنگدەران:** بریتیە لە پرۆسەی تانەگرتن لە وردی ئەو زانیاریانەی لە تۆماری دەنگدەراندا هاتووە، ئەو تانانەش پێشکەش دەکرێن لە لایەن دەنگدەران یان بریکاری قەوارە سیاسیەکان یان ئەوانەی بە پێی ئەو پەیڕەوە مافی تانەگرتنیان هەیە.

بەشی دووەم

ئیهاتووی دەنگدەران

پێویستە دەنگدەر ئەم مەرجە یاساییانەی خوارەوەی تێدابێت بۆ ئەوەی بتوانێت بەشداری دەنگدان لە پرۆسەی ڕاپرسی:

١. دەبێت لەهاوڵاتیانی هەرێمی کوردستان و ناوچە کوردستانیەکانی دەرەوەی ئیدارەی هەرێم بێت.
٢. شایستەیی تەواوی هەبێت.
٣. تەمەنی هەژدە ساڵی تەواو کرد بێت.
٤. تۆمار کرابێت لەو تۆماری دەنگدەرانەی کە کۆمسیۆن بۆ پرۆسەی ڕاپرسی ئامادەی کردوە بەپێی پەیڕەو و کارراییەکانی.

بەشی سێیەم

ئامادەکردن و نوێکردنەوەی تۆماری دەنگدەران

١. تۆماری دەنگدەرانی دانراو لەلایەن کۆمسیۆن پشت دەبەستێت بە بناغەی داتاکانی پەیڕەوی دابەشکردنی گشتی فۆرمی خۆراک، سەبارەت بە کارراییەکانی کۆمسیۆن (زیادکردن، لابردن، ڕاستکردنەوە، گواستنەوە).

هەرێمی کوردستانی عێراق

کۆمسیۆنی باڵای سەربەخۆی هەڵبژاردن و ڕاپرسی

المفوضية العليا المستقلة للانتخابات والاستفتاء

The Independent High Elections and Referendum Commission

٢. هەرکەسێك مەرجە یاساییەکانی تێدا بێت بۆ بەشداریکردن لە پرۆسەی دەنگدان بۆ ڕاپرسی و ناوی نەخرابێتە تۆماری دەنگدەرانی سەرەتایی، ئەوا بۆی هەیە داوا بکات لە ناوەندی تۆمارکردن، کە ناوی لە تۆماری دەنگدەراندا زیاد بکرێت، ئەمەش پاش خستنە ڕووی ئەو بەڵگەنامانەی کۆمسیۆن دانی پێداناون بۆ سەلماندنی شایستەیی کەسەکە.

٣. ئەودەنگدەرانەی شایستەییان هەیە و ناویان لە تۆماری بەرایی دەنگدەراندا هەیە دەتوانن زانیاریەکانیان نوێ بکەنەوە بەگوێرەی فۆرمی نوێکردنەوەی تۆمار، کە بۆ ئەم مەبەستە ئامادە کراوە، ئەمەش لە ڕێگای بەکارهێنانی خانەکانی (زیادکردن، گۆڕین، ڕاستکردنەوە، لابردن).

٤. کۆمسیۆن هەڵدەستێت بە کردنەوەی ناوەندی تۆمارکردن بەمەبەستی نوێکردنەوەی تۆماری دەنگدەران، ئەم ناوەندانەش دەست دەکەن بە کارەکانیان لەو شوێن و کاتانەی کۆمسیۆن دیاریان دەکات.

٥. پرۆسەی دەنگدان بۆ ڕاپرسی بەپێی تۆماری کۆتایی دەنگدەران بەڕێوە دەچێت و هەر کەسێکیش ناوی لە تۆمارەکەدا نەبێت مافی دەنگدانی نیە لە پرۆسەی ڕاپرسی دا.

٦. هیچ داواکاریەکی نویکردنەوەی زانیاریەکانی (زیادکردن، گۆڕین، ڕاستکردنەوە، لابردن) لەپێش یا لە پاش ئەو ماوەیە وەرناگیرێت کە کۆمسیۆن بۆ پرۆسەی نوێکردنەوەی تۆمارەکە دیاری دەکات.

٧. ئەو زانیاریانەی دوای تەواو بوونی ماوەی نوێکردنەوە و خستنەڕوو و تانەلێدان لە تۆمارەکەدا تۆمار دەکرێن، بە کۆتایی هەژمار دەکرێن.

بەشی چوارەم

خستنە ڕووی تۆماری دەنگدەران

١. تۆماری دەنگدەران وێنەیەکی ئەو فۆرمانەیە کە زانیاریە نوێکراوەکان لە خۆ دەگرێت لە ناوەندەکانی تۆمارکردندا لە ماوەیەك دەخرێتە ڕوو کە کۆمسیۆن دیاری دەکات بە مەرجێك ئەو ماوەیە بە لایەنی کەمەوە (١٠) ڕۆژ بەر لەپرۆسەی دەنگدان بۆڕاپرسی بێت.

٢. دەنگدەران و بریکارانی قەوارە سیاسیەکان مافیان هەیە سەردانی ناوەندەکانی تۆمارکردنی دەنگدەران بکەن لەو ماوەیەی دیاریکراوە بۆ پرۆسەی نوێکردنەوە، لە پێناو دڵنیابوون لە ڕاستی و دروستی ئەو زانیاریانەی خراونەتەڕوو هەروەها پێشکەشکردنی تانە بە گوێرەی ئەو ڕێکارانەی کۆمسیۆن دایان دەنێت، لەو ماوەیەی بۆ ئەو مەبەستە دیاریکراوە.

٣. چاودێرانی ناوخۆیی و نێودەوڵەتی و ڕاگەیاندنکاران و بریکاری قەوارە سیاسییەکان مافی ئەویان هەیە چاودێری پرۆسەی نوێکردنەوەو خستنەرووی تۆماری دەنگدەران بکەن.

هەرێمی کوردستانی عێراق

کۆمسیۆنی باڵای سەربەخۆی هەڵبژاردن و راپرسی

المفوضية العليا المستقلة للانتخابات والاستفتاء

The Independent High Elections and Referendum Commission

بەشی پێنجەم

تانەدان لە تۆماری دەنگدەران

١. دەنگدەران مافیان هەیە تانەی تایبەت بە زانیاریەکانیان پێشکەش بکەن، هەروەها دەنگدەران و قەوارە سیاسیەکان مافیان هەیە تانەبگرن لە تۆماری دەنگدەران لەوەی پەیوەندی هەبێت بە زانیاری کەسانی ترەوە.

٢. لەوماوەیەی بۆ خستنەرووی تۆماری دەنگدەران دانراوە، هەموو دەنگدەرێك مافی هەیە تانەی نوسراو پێشکەش بکات لەبارەی وردی تۆمارەکە یان هەر گۆرانکاریەکی تر کە بەسەر تۆمارەکەدا هاتووە ئەمەش لە رێگەی ئەو فۆرمەی بۆ ئەم مەبەستە ئامادەکراوە بەو مەرجەی تانەکە پاڵپشتی کرابێت بە بەڵگەی سەلمێنەر و تانەکەشی پێشکەشی بەرێوەبەری ناوەندی تۆمارکردن دەکرێت، ئەویش رەوانەی دەکات بۆ بەرێوەبەری فەرمانگەی پارێزگا یان راستەوخۆ دەیداتە بەرێوەبەری فەرمانگەی پارێزگا، بۆ ئەوەی رای خۆی بخاتە سەری و بینێرێت بۆ ئەنجومەنی کۆمسیاران بۆ وەرگرتنی بریار.

٣- دەنگدەران و بریکارانی قەوارە سیاسیەکان بۆیان هەیە تانەی نوسراو پێشکەش بکەن بەگوێرەی ئەو فۆرمەی بۆ ئەم مەبەستە دیاریکراوە سەبارەت بە تۆمارکردنی ناوی کەسێك لە تۆماری دەنگدەران لەسەر ئەو بنەمایەی کە:

أ– عێراقی وهاوڵاتی هەرێمی کوردستان و ناوچە کوردستانیەکانی دەرەوەی هەرێمی کوردستان نەبێت.

ب –تەمەنی ١٨ ساڵی تەواو نەکردبێت.

ج –کۆچی دوایی کردبێت.

٤– تانە بێ بوونی بەڵگەی سەلمێنەر وەرناگیرێت و قورسایی سەلماندنیش دەکەوێتە ئەستۆی تانەگر.

٥– تانە لەو ماوەیە پێشکەش دەکرێت کە بۆ ئەم پرۆسەیە دیاریکراوە ئەمەش بە گوێرەی ئەو رێکارانەی کۆمسیۆن دیاریان دەکات.

٦–دوای یەکلایکردنەوەی هەموو بریارو و تانەکان لەسەر تۆماری دەنگدەران، ئەوە تۆمارەی دەنگدەران بە تۆماری کۆتایی دادەنرێت.

٧–بریارەکانی ئەنجومەنی کۆمسیاران شیاوی تانە لێگرتنن لە بەردەم دەستەی دادوەری کە لەسێ دادوەری تەرخان نەکراو پێکهاتووە لە دادگای تەمیزی هەرێمی کوردستان، ماوەی تانەگرتنەکەش سێ رۆژە کە لە رۆژی دوای بلاوکردنەوەی دەست پێ دەکات.

هەرێمی کوردستانی عێراق

کۆمسیۆنی باڵای سەربەخۆی هەڵبژاردن و ڕاپرسی

المفوضية العليا المستقلة للانتخابات والاستفتاء

The Independent High Elections and Referendum Commission

بەشی شەشەم

تۆماری دەنگدەرانی هاوڵاتیانی کوردستانی لەدەرەوەی عێراق

تۆماری دەنگدەرانی هاوڵاتیانی کوردستانی لەدەرەوەی عێراق بە پەیڕەوێکی تایبەت ڕێکدەخرێن.

بەشی حەوتەم

لیستی تۆماری تایبەت جیا دەبێن لە لیستی تۆماری گشتی، بە پێی ئەو ڕێکارانەی کە کۆمسیۆن دایان دەنێن.

بەشی هەشتەم

کارکردن بە پەیڕەوەکە

کار بەهیچ دەقێ ناکرێ پێچەوانەی ئەم پەیڕەوە بێت.

بەشی نۆیەم

ڕۆژی کارپێکردن

ئەم پەیڕەوە لەڕۆژی پەسەندکردنی لەلایەن ئەنجومەنی کۆمسیارانەوە لە ٢٠١٧/٨/١٥ کاری پێ دەکرێت.

ئەنجومەنی کۆمسیاران

٢٠١٧/٨/١٥

پاشکۆ: (٦)

هەرێمی کوردستانی عێراق

کۆمسیۆنی باڵای سەربەخۆی هەڵبژاردن و راپرسی

المفوضية العليا المستقلة للانتخابات والاستفتاء

The Independent High Elections and Referendum Commission

بەپێی ئەودەسەڵاتەی بە ئەنجومەنی کۆمسیاران دراوە لە بڕگەی (چوارەم) ی ماددەی (١٦) لە یاسای کۆمسیۆنی باڵای سەربەخۆی هەڵبژاردن و راپرسی ژمارە (٤) ی ساڵی ٢٠١٤ و یاسای ژمارە (١) ی ساڵی ١٩٩٢ ی هەموارکراوی هەڵبژاردنی پەرلەمانی کوردستان – عێراق و یاسای ژمارە (١) ی ساڵی (٢٠٠٥) هەموارکراو ی هەڵبژاردنی سەرۆکی هەرێمی کوردستان بڕیارماندا بەدەرکردنی ئەم پەیڕەوەی خوارەوە:

پەیڕەوی ژمارە (١) ی ساڵی (٢٠١٧)

پەیڕەوی ئامادەکردن ونوێکردنەوەی تۆماری دەنگدەران و خستنەرووی ئانەکان

بۆ هەڵبژاردنی سەرۆکایەتی هەرێمی کوردستان و پەرلەمانی کوردستان-عێراق

دەستپێک

کۆمسیۆنی باڵای سەربەخۆیی هەڵبژاردن وراپرسی بە پێی یاسای ژمارە(٤) ی ساڵی (٢٠١٤) دامەزرا ،کە ببێتە تاقە دەسەڵاتی هەڵبژاردن وراپرسی لەهەرێمی کوردستانی عێراقدا ،کۆمسیۆنیش دەستەیەکی پیشەیی سەربەخۆ وبێلایەنە و خاوەن کەسایەتی مەعنەوی خۆیەتی و ملکەچە بۆ چاودێریی پەرلەمان بەرپرسیاریشە لە بەرامبەریدا.

بەشی یەکەم

زاراوەکان

مەبەست لەم زاراوانەی لای خوارەوە ئەو واتایانەدەگەیەنێت کە لەبەرامبەریاندا هاتوون:

١. **کۆمسیۆن**: کۆمسیۆنی باڵای سەربەخۆی هەڵبژاردن و راپرسی.
٢. **ئەنجوومەن**: ئەنجومەنی کۆمسیاران.
٣. **کارگێری هەڵبژاردن**: کارگێری هەڵبژاردن پێکدێ لە نوسینگەی گشتی و نوسینگەی هەڵبژاردنەکان لە پارێزگاکان و یەکە کارگێرییەکان. بەرپرسیاریەتی جێبەجێکردنی ئەو پەیڕەو رێنمایانە دەگرێتە ئەستۆ کە لە لایەن ئەنجوومەنەوە دەرچوون؛ هەروەها بەڕێوەبردنی گشت ئەو چالاکیانەی کە مۆرکی پرۆسەگیری و جێبەجێکارییان هەیە.
٤. **فەرمانگەی پارێزگا**: فەرمانگەی کۆمسیۆن لە پارێزگاکانی هەرێم و سەربە کارگێری هەڵبژاردن.
٥. **تۆماری دەنگدەران**: تۆمارێکە زانیاریەکانی ئەو دەنگدەرانە لەخۆ دەگرێت کە شایستەیی دەنگدانیان هەیە بۆ دەنگدان لەهەڵبژاردنەکان.
٦. **ناوەندی تۆماری دەنگدەران**: ئەو شوێنەیە کە کۆمسیۆن دەستنیشانی دەکات و بەڕێوەی دەبات تا دەنگدەر لە رێگەیەی سەردانکردنی ئەو شوێنەوە بتوانێت دڵنیا بێت لە راستی و دروستی زانیاریە

هەرێمی کوردستانی عێراق

کۆمسیۆنی باڵای سەربەخۆی هەڵبژاردن و ڕاپرسی

المفوضية العليا المستقلة للانتخابات والاستفتاء

The Independent High Elections and Referendum Commission

کەسیەکانی خۆی لە تۆماری دەنگدەرانی بەرایی و ئەنجامدانی گۆڕانکارییەکانی (زیادکردن، گۆڕین، ڕاستکردنەوە، لابردن)لە تۆمارەکەدا.

٧. **تۆمارنامەی دەنگدەرانی بەرایی:** تۆمارێکە ناو و زانیاری ئەو دەنگدەرانە لەخۆ دەگرێت کە شایستەیی دەنگدانیان هەیە، پێش ئەنجامدانی کردارەکانی (زیادکردن، گۆڕین، ڕاستکردنەوە، لابردن).

٨. **تۆماری دەنگدەرانی کۆتایی:** تۆمارێکە ناو و زانیاری ئەو دەنگدەرانە لە خۆدەگرێت کە شایستەیی دەنگدانیان هەیە، دوای ئەنجامدانی کردارەکانی (زیادکردن، گۆڕین، ڕاستکردنەوە، لابردن) ئەو تۆمارەش لەڕۆژی دەنگداندا بەکار دێت.

٩. **خستنەڕووی تۆماری دەنگدەران:** بریتیە لە توانادارکردنی دەنگدەران و بریکارانی قەوارە سیاسیەکان و چاودێران دوای نوێکردنەوە، کە هەستن بە پشکنینی تۆماری بەرایی بۆ دڵنیابوون لە وردی زانیاریەکانی ئەمەش لەو ماوەیەی کۆمسیۆن دیاری دەکات.

١٠. **تانەدان لە تۆماری دەنگدەران:** بریتیە لە پرۆسەی تانەگرتن لە وردی ئەو زانیاریانەی لە تۆماری دەنگدەراندا هاتووە، ئەو تانانەش پێشکەش دەکرێن لە لایەن دەنگدەران یان بریکاری قەوارە سیاسیەکان یان ئەوانەی بە پێی ئەو پەیڕەوە مافی تانەگرتنیان هەیە.

بەشی دووەم

لێهاتووی دەنگدەران

پێویستە دەنگدەر ئەم مەرجە یاساییانەی خوارەوەی تێدابێت بۆ ئەوەی بتوانێت بەشداری بێت لە پرۆسەی دەنگدان:

١. خاوەنی ڕەگەزنامەی عێراقی بێت و هاوڵاتیانی هەرێمی کوردستان بێت.
٢. شایستەیی تەواوی هەبێت.
٣. تەمەنی هەژدە ساڵی تەواو کرد بێت لەڕۆژی دەنگداندا.
٤. تۆمار کرابێت لەو تۆماری دەنگدەرانەی کە کۆمسیۆن بۆ پرۆسەی هەڵبژاردن ئامادەی کردوە بەپێی پەیڕەو و کارڕاییەکانی.

بەشی سێیەم

ئامادەکردن و نوێکردنەوەی تۆماری دەنگدەران

١. کۆمسیۆن تۆماری دەنگدەران ئامادە دەکات بە پشت بەستن بە نوێترین داتاکانی کۆمپانیای خۆراک.
٢. هەرکەسێك مەرجە یاساییەکانی تێدا بێت بۆ بەشداریکردن لە هەڵبژاردنەکاندا، ناوی نەخرابێتە تۆماری دەنگدەرانی بەرایی، ئەوا بۆی هەیە داوا بکات لە ناوەندی تۆمارکردن، کە ناوی لە تۆماری دەنگدەراندا زیاد بکرێت، ئەمەش پاش خستنە ڕووی ئەو بەڵگەنامانەی کۆمسیۆن دانی پێداناوە بۆ سەلماندنی شایستەیی کەسەکە کە بریتین لە (فۆرمی خۆراك، ڕەگەزنامەی عێراقی، پێناسی باری شارستانی، کارتی نیشتمانی).

(٢ لە ٥)

هەرێمی کوردستانی عێراق

کۆمسیۆنی باڵای سەربەخۆی هەڵبژاردن و راپرسی

المفوضية العليا المستقلة للانتخابات والاستفتاء

The Independent High Elections and Referendum Commission

٣. ئەو دەنگدەرانەی شایستەییان هەیە و ناویان لە تۆماری بەرایی دەنگدەراندا هەیە، دەتوانن زانیاریەکانیان نوێ بکەنەوە بەگوێرەی فۆرمی نوێکردنەوەی تۆمار، کە بۆ ئەم مەبەستە ئامادە کراوە، ئەمەش لە رێگای بەکارهێنانی خانەکانی (زیادکردن، گۆڕین، راستکردنەوە، لابردن).

٤. کۆمسیۆن هەڵدەستێت بە کردنەوەی ناوەندی تۆمارکردن بەمەبەستی نوێکردنەوەی تۆماری دەنگدەران، ئەم ناوەندانەش دەست دەکەن بە کارەکانیان لەو شوێن و کاتانەی کۆمسیۆن دیاریان دەکات.

٥. هەڵبژاردنەکان بەپێی تۆماری دەنگدەرانی کۆتایی بەڕێوە دەچێت و هەر کەسێکیش ناوی لە تۆمارەکەدا نەبێت مافی دەنگدانی نیە لە هەڵبژاردنەکانی سەرۆکایەتی و پەرلەمانی کوردستان–عێراق.

٦. هیچ داواکاریەکی نوێکردنەوەی زانیاریەکانی (زیادکردن، گۆڕین، ڕاستکردنەوە، لابردن) لەپێش یا لە پاش ئەو ماوەیە وەرناگیرێت کە کۆمسیۆن بۆ پرۆسەی نوێکردنەوەی تۆمارەکە دیاری دەکات.

٧. ئەو زانیاریانەی دوای تەواو بوونی ماوەی نوێکردنەوە و خستنەڕوو و تانەلێدان لە تۆمارەکەدا تۆمار دەکرێن، بە کۆتایی هەژمار دەکرێن.

٨. پرۆسەی نوێکردنەوەی زانیارییەکانی تۆماری دەنگدەران لەلایەن کەسەکە خۆی یان لەڕێگای نوێنەرایەتی بەگوێرەی ئەو ڕێکاریانە ئەنجام دەدرێت کە لە لایەن کۆمسیۆنەوە دەردەچێت.

بەشی چوارەم

خستنە ڕووی تۆماری دەنگدەران

١. تۆماری دەنگدەران وێنەیەکی ئەو فۆرمانەیە کە زانیاریە نوێکراوەکان لە خۆ دەگرێت لە ناوەندەکانی تۆمارکردندا، لە ماوەیەك دەخرێتە روو کە کۆمسیۆن دیاری دەکات بە مەرجێك ئەو ماوەیە بە لایەنی کەمەوە (١٥) رۆژ بەر لەپرۆسەی هەڵبژاردنەکان بێت.

٢. دەنگدەران و بریکارانی قەوارە سیاسیەکان مافیان هەیە سەردانی ناوەندەکانی تۆمارکردنی دەنگدەران بکەن لەو ماوەیەی دیاریکراوە بۆ پرۆسەی نوێکردنەوە، لە پێناو دڵنیابوون لە راستی و دروستی ئەو زانیاریانەی خراونەتەڕوو هەروەها پێشکەشکردنی تانە بە گوێرەی ئەو ڕێکارانەی کۆمسیۆن دایان دەنێت، لەو ماوەیەی بۆ ئەو مەبەستە دیاریکراوە.

٣. چاودێرانی ناوخۆیی و نێودەوڵەتی و ڕاگەیاندنکاران و بریکاری قەوارە سیاسییەکان مافی ئەویان هەیە چاودێری پرۆسەی نوێکردنەوەو خستنەرووی تۆماری دەنگدەران بکەن.

هەرێمی کوردستانی عێراق

کۆمسیۆنی باڵای سەربەخۆی هەڵبژاردن و ڕاپرسی

المفوضية العليا المستقلة للانتخابات والاستفتاء

The Independent High Elections and Referendum Commission

بەشی پێنجەم

تانەدان لە تۆماری دەنگدەران

١. دەنگدەران مافیان هەیە تانەی تایبەت بە زانیارییەکانیان پێشکەش بکەن، هەروەها دەنگدەران و قەوارە سیاسییەکان مافیان هەیە تانەبگرن لە تۆماری دەنگدەران لەوەی پەیوەندی هەبێت بە زانیاری کەسانی ترەوە.

٢. لەوماوەیەی بۆ خستنەڕووی تۆماری دەنگدەران دانراوە، هەموو دەنگدەرێك مافی هەیە تانەی نوسراو پێشکەش بکات لەبارەی وردی تۆمارەکە یان هەر گۆرانکارییەکی تر کە بەسەر تۆمارەکەدا هاتووە ئەمەش لە ڕێگەی ئەو فۆرمەی بۆ ئەم مەبەستە ئامادەکراوە بەو مەرجەی تانەکە پاڵپشتی کرابێت بە بەڵگەی سەلمێنەر و تانەکەشی پێشکەشی بەڕێوەبەری ناوەندی تۆمارکردن دەکرێت، ئەویش ڕەوانەی دەکات بۆ بەڕێوەبەری فەرمانگەی پارێزگا یان ڕاستەوخۆ دەیدات بە فەرمانگەی سەرەکی، بۆ ئەوەی ڕای خۆی بخاتە سەری و بینێرێت بۆ ئەنجومەنی کۆمسیاران بۆ وەرگرتنی بڕیار.

٣- دەنگدەران و بریکارانی قەوارە سیاسییەکان بۆیان هەیە تانەی نوسراو پێشکەش بکەن بەگوێرەی ئەو فۆرمەی بۆ ئەم مەبەستە دیاریکراوە سەبارەت بە تۆمارکردنی ناوی کەسێك لە تۆماری دەنگدەران لەسەر ئەو بنەمایەی کە:

ا – عێراقی نیە یاخود عێراقیە و هاوڵاتی هەرێمی کوردستان نیە.

ب – تەمەنی ١٨ ساڵی تەواو نەکردبێت.

ج – کۆچی دوایی کرد بێت.

د- ناوی دووبارە تۆمار کرا بێت.

هـ – ناوی بەنایاسایی تۆمار کرا بێت.

٤- تانە بێ بوونی بەڵگەی سەلمێنەر وەرناگیرێت و قورسایی سەلماندنیش دەکەوێتە ئەستۆی تانەگر.

٥- تانە لەو ماوەیە پێشکەش دەکرێت کە بۆ ئەم پرۆسەیە دیاریکراوە، ئەمەش بە گوێرەی ئەو رێکارانەی کە کۆمسیۆن دەریان دەکات.

٦-دوای یەکلاییکردنەوەی هەموو بڕیارو و تانەکان لەسەر تۆماری دەنگدەران، ئەوا تۆماری دەنگدەران بە تۆماری کۆتایی دادەنرێت.

٧-بڕیارەکانی ئەنجومەنی کۆمسیاران شیاوی تانە لێگرتنن لە بەردەم دەستەی دادوەری کە لەسێ دادوەری تەرخان نەکراو پێکهاتووە لە دادگای پێداچوونەوەی هەرێمی کوردستان، ماوەی تانەگرتنەکەش سێ ڕۆژە کە لە ڕۆژی دوای بڵاوکردنەوەی بڕیاری ئەنجومەن دەست پێ دەکات.

هەرێمی كوردستانی عێراق

كۆمسیۆنی باڵای سەربەخۆی هەڵبژاردن و ڕاپرسی

المفوضية العليا المستقلة للانتخابات والاستفتاء

The Independent High Elections and Referendum Commission

بەشی شەشەم

ئەنجومەنی كۆمسیاران پابەندە بەپێدانی وێنەیەك لە تۆماری دەنگدەرانی بەرایی و تۆماری دەنگدەرانی كۆتایی بە قەوارە بەشدارەكانی هەڵبژاردن لەسەر شێوەی (پی دی ئێف) و لەسەر سی دی.

بەشی حەوتەم

لیستی تۆماری تایبەت جیا دەبێت لە لیستی تۆماری گشتی، بە پێی ئەو ڕێكارانەی كە كۆمسیۆن دایان دەنێت.

بەشی هەشتەم

كاركردن بە پەیڕەوەكە

كار بەهیچ دەقێك ناكرێ پێچەوانەی ئەم پەیڕەوە بێت.

بەشی نۆیەم

ڕۆژی كارپێكردن

ئەم پەیڕەوە لەڕۆژی پەسەندكردنی لەلایەن ئەنجومەنی كۆمسیارانەوە لە ٢٠١٧/٨/٣٠ كاری پێ دەكرێت.

ئەنجومەنی كۆمسیاران

٢٠١٧/٨/٣٠

پاشکۆی (٧)

هەرێمی کوردستانی عێراق

کۆمسیۆنی باڵای سەربەخۆی هەڵبژاردن و ڕاپرسی

المفوضية العليا المستقلة للانتخابات والاستفتاء

The Independent High Elections and Referendum Commission

بە پێی ئەودەسەڵاتەی بە ئەنجومەنی کۆمسیاران دراوە لە برگەی (چوارەم) ی ماددەی(١٦) وخاڵی (١)ی برگەی یەکەمی ماددەی (٦)لە یاسای کۆمسیۆنی باڵای سەربەخۆی هەڵبژاردن و ڕاپرسی ژمارە (٤)ی ساڵی ٢٠١٤ و یاسای ژمارە (١) ی ساڵی ١٩٩٢ ی هەموارکراوی هەڵبژاردنی پەرلەمانی کوردستان – عێراق ویاسای ژمارە (١) ساڵی ٢٠١٧ یاسای درێژکردنەوەی خولی هەڵبژاردنی چوارەمی پەرلەمانی کوردستان – عێراق بڕیارماندا بەدەرکردنی ئەم پەیڕەوەی خوارەوە

ژمارە (١) ی ساڵی (٢٠١٧)

پەیڕەوی دامەزراندن و بژارکردنی تۆماری دەنگدەرانی هەرێمی کوردستان

دەستپێك

کۆمسیۆنی باڵای سەربەخۆیی هەڵبژاردن وڕاپرسی بە پێی یاسای ژمارە(٤) ی ساڵی (٢٠١٤) دامەزرا ,کە ببێتە تاکە دەسەڵاتی هەڵبژاردن وڕاپرسی لەهەرێمی کوردستانی عێراقدا ,کۆمسیۆنیش دەستەیەکی پیشەیی سەربەخۆ وبێلایەنە و خاوەن کەسایەتی مەعنەوی خۆیەتی و ملکەچە بۆ چاودێریی پەرلەمان بەرپرسیاریشە لە بەرامبەریدا.

بەشی یەکەم

زاراوەکان

مەبەست لەم زاراوانەی لای خوارەوە ئەو واتایانەدەگەیەنێت کە لەبەرامبەریاندا هاتوون:

١. **کۆمسیۆن:** کۆمسیۆنی باڵای سەربەخۆی هەڵبژاردن و ڕاپرسی.
٢. **ئەنجوومەن:** ئەنجومەنی کۆمسیاران.
٣. **هەرێم:** هەرێمی کوردستان–عێراق.
٤. **کارگێری هەڵبژاردن:** کارگێری هەڵبژاردن پێکدێ لە نوسینگەی گشتی و نوسینگەی هەڵبژاردنەکان لە پارێزگاکان، بەرپرسیاریەتی جێبەجێکردنی ئەو پەیرەو ڕێکارانە دەگرێتە ئەستۆ کە لە لایەن ئەنجوومەنەوە دەرچوون، هەروەها بەڕێوەبردنی گشت ئەو چالاکیانەی کە مۆرکی پرۆسەگیری و جێبەجێکارییان هەیە.
٥. **فەرمانگەی پارێزگا:** فەرمانگەی کۆمسیۆنن لە پارێزگاکانی هەرێمی کوردستان و سەربە کارگێری هەڵبژاردنن.
٦. **فەرمانگەی داتاکان:** فەرمانگەیەکە سەر بەکارگێریی هەڵبژاردنە بەپێی هەیکەلیەتی بڕیاڕ لێدراو، وەك لە پەیرەوی ناوخۆی کارگێری هەڵبژاردندا هاتووە.
٧. **تۆماری دەنگدەران:** تۆمارێکە ناو و زانیاری ئەو دەنگدەرانە لە خۆ دەگرێت کە شایستەن بۆ دەنگدان دوای بژاردکردنی لە هەر ناوێك کە بە نایاسای لەتۆمارەکەدا هاتووە.

هەرێمی کوردستانی عێراق

کۆمسیۆنی باڵای سەربەخۆی هەڵبژاردن و ڕا پرسی

المفوضية العليا المستقلة للانتخابات والاستفتاء

The Independent High Elections and Referendum Commission

٨. **ناوی مردوان:** ناوی ئەو کەسانەیە بە پێی نوسراوی فەرمی وەزارەتی تەندروستی و لایەنە پەیوەندیدارە فەرمییەکانی تری هەرێم کۆچی دواییان کردوە وناویان لە تۆماری دەنگدەراندا ماوەتەوە.

٩. **ناوی دووبارە:** مەبەست لەو ناوانەیە کە تەواوی زانیاریەکانیان ١٠٠٪ وەك یەکن لە ناو داتا بەیسەکەدا.

١٠. **ناوی لێکچوو:** مەبەست لەو ناوانەیە کە زۆربەی زانیارییەکانیان لێکچوون لە ناو داتا بەیسەکە دا.

١١. **بژارکردن:** بژارکردنی داتا بەیسی تۆماری دەنگدەرانە لە ناوی مردوو ناوی دوبارە و هەر ناوێکی تر کە بوونیان لەتۆمارەکەدا نایاسایيە.

١٢. **ژمارەی خێزانی** (٠): مەبەست ئەو خێزانانەیە کە کەژمارەی دەنگدان (فۆرمی خۆراك)یان لەتۆمارەکەدا بە (٠) تۆمار کراوە.

بەشی دووەم

مەرجەکانی بوونی ناوی هاوڵاتی لە تۆماری دەنگدەران

بۆ ئەوەی دەنگدەر بەشداری لە هەڵبژاردنەکاندا بکات پێویستە ئەم مەرجە یاساییانەی تێدابێت:

١. دەبێت خاوەنی ڕەگەزنامەی عێراقی بێت و هاوڵاتی هەرێمی کوردستان بێت.

٢. شایستەیی تەواو بێت.

٣. تەمەنی هەژدە ساڵی تەواو کردبێت.

بەشی سێیەم

دامەزراندن و بژارکردن

١. ئەنجوومەن تۆماری دەنگدەران ئامادە دەکات بە پشت بەستن بە داتاکانی بەردەستی کۆمسیۆن کە سەرچاوەیان داتاکانی کۆمپانیای خۆراکە.

٢. ئەنجوومەن هەڵدەسێت بەسڕینەوەی ناوی دووبارەی ئەو دەنگدەرانەی کە زانیاریەکانیان ١٠٠٪ وەك یەکن.

٣. ئەنجوومەن وردبینی لە ناوی لێکچووی دەنگدەران دەکات لە ناو داتا بەیسەکەدا، دوای دڵنیابوون لە بوونی ناوی لێکچوو کە زۆربەی زانیاریەکانیان وەك یەکن، دەیانسڕێتەوە.

٤. ئەنجوومەن وردبینی لە زانیاری ئەو دەنگدەرانەدا دەکات کە ژمارەی خێزانیان (سفرە) لە داتا بەیسەکە دوای دڵنیا بوون لەوەی کە بە ناڕەوا ناویان تۆمارکراوە، هەڵدەستێت بە سڕینەوەی ناوەکانیان.

٥. ئەنجوومەن هەڵدەستێت بە سڕینەوەی ناوی مردوان لە داتا بەیسی تۆماری دەنگدەران بە پێی ئەو لیستانەی کە وەزارەتی تەندروستی و لایەنە پەیوەندیدارە فەرمیەکانی هەرێمی کوردستان دەیدەن بە کۆمسیۆن.

٦. ئەنجوومەن هەڵدەستێت بە جیاکردنەوەی ناوی ئەو دەنگدەرانەی کە تەمەنیان لە سەروی ٩٠ ساڵە، بۆ ئەوەی وردبینی بکات لە ناوەکانیان.

(٢ لە ٤)

هەرێمی کوردستانی عێراق

کۆمسیۆنی باڵای سەربەخۆی هەڵبژاردن و ڕا پرسی

المفوضية العليا المستقلة للانتخابات والاستفتاء

The Independent High Elections and Referendum Commission

٧. ئەنجوومەن هەڵدەستێت بە سڕینەوەی ناوی (ئاوارە و پەنابەران) کە لە هەرێمی کوردستان نیشتەجێن و دەنگ بۆ بازنەکانی هەڵبژاردنی پارێزگاکانی خۆیان دەدەن.

٨. ئەنجوومەن هەڵدەستێت بە سڕینەوەی ناوی هەر دەنگدەرێك کە بە پێچەوانەی دەستور و بنەما یاسایەکان ناویان لە داتا بەیسی تۆماری دەنگدەراندا تۆمار کرابێت.

٩. ئەنجوومەن هەڵدەستێت بە ئامادەکردن و وردبینی و جیاکردنەوی لیستی تۆماری دەنگدەرانی تایبەت لەتۆمارە گشتیەکە بەهاوکاری و هەماهەنگی وەزارەتی پێشمەرگە و وەزارەتی ناوخۆ و لایەنە پەیوەندیدارەکانی تر.

١٠. ئەنجوومەن هەڵدەستێت بە ووردبینی کردنی ناوی دەنگدەران لە پارێزگاکانی هەرێمی کوردستان و ناوچە کوردستانیەکانی دەرەوەی ئیدارەی هەرێمی کوردستان، دوای دڵنیابوون لە بونی ناوی دووبارە، ناوەکانیان لە پارێزگاکانی هەرێمی کوردستان دەسڕێتەوە.

١١. ئەنجوومەن هەڵدەستێت بە ئامادەکردن و وردبینی و جیاکردنەوی لیستی تۆماری دەنگدەرانی کوردانی دەرەوەی وڵات لەتۆمارە گشتیەکە بەپێی پەیڕەوێکی تایبەت.

بەشی چوارەم

نوێکردنەوەی تۆماری دەنگدەران

١. ئەنجوومەن هەڵدەستێت بە نوێکردنەوەی تۆماری دەنگدەران (زیادکردن، سڕینەوە، گۆڕین، ڕاستکردنەوە). لە ماوەیەکی گونجاودا، دوای دەست نیشانکردنی وادەی هەڵبژاردنەکان.

٢. وردەکاریەکانی پرۆسەی نوێکردنەوەی تۆماری دەنگدەران بە پەیڕەوێکی تایبەت بە نوێکردنەوەی تۆماری دەنگدەران ڕێکدەخرێت .

بەشی پێنجەم

خستنەڕووی تۆماری دەنگدەران

١. تۆماری دەنگدەران ئەو زانیاریانە لە خۆدەگرێت کە کۆمسیۆن ئامادەی کردون و بڕاری کردون.

٢. دەبێت ئەنجومەن بانگهێشتی چاودێرانی ناوخۆیی و نێودەوڵەتی و ڕاگەیاندنکاران و قەوارە سیاسیەکانی هەرێمی کوردستان بکات و تۆمارەکەیان بۆ بخاتە ڕوو بەمەبەستی بنیادنانی متمانە و گێڕانەوەی متمانەی دەنگدەران.

٣. ئەنجومەن هەڵدەسێت بە پێدانی لیستی ناوی ئەو دەنگدەرانەی لە تۆمارەکەدا بونیان هەیە (دووبارە، مردوو، لێکچوو، ئاوەرە، ئەوانەی تەمەنیان لە سەروی ٩٠ ساڵەوەیە، هەر ناوێکی تر کەبەنایاسایی تۆمار کرا بێت) بە لایەنە پەیوەندارەکانی هەرێمی کوردستان.

(٣ لە ٤)

هەرێمی کوردستانی عێراق

کۆمسیۆنی باڵای سەربەخۆی هەڵبژاردن و ڕا پرسی

المفوضية العليا المستقلة للانتخابات والاستفتاء

The Independent High Elections and Referendum Commission

بەشی شەشەم

ماوەی دامەزراندنی تۆماری دەنگدەران

١. کارگێڕیی هەڵبژاردن لەبەر ڕۆشنایی یاسای کۆمسیۆن و ئەم پەیڕەوە، ڕێکارەکانی جێبەجێکردنی دامەزراندن و بژارکردنی تۆمارەکە ئامادە دەکات لەماوەی (١٥) ڕۆژدا و دەیداتە ئەنجومەن بە مەبەستی پەسەند کردنی.

٢. کارگێڕیی هەڵبژاردن دوای دڵنیا بوون لە بوونی ناوی مردو و ناوی دووبارە و ناوەکانی تر کە بوونیان لە تۆمارەکەدا نایاساییە، دەدات بە ئەنجوومەن بەمەبەستی پەسەند کردنی سڕینەوەیان.

٣. ئەنجومەنی کۆمسیاران تەواوی دەسەڵاتەکانی تری خۆی دەدات بە کارگێڕیی هەڵبژاردن کە لە خاڵی (١)ی برگەی یەکەمی ماددەی شەشەمی یاسای کۆمسیۆنی باڵای سەربەخۆی هەڵبژاردن و ڕاپرسی دا هاتوە سەبارەت بە دامەزراندن و بژارکردن.

٤. ئەنجومەنی کۆمسیاران تەواوی دەسەڵاتە کارگێڕی و داراییەکانی خۆی دەداتە کارگێڕیی هەڵبژاردن بۆ دەستەبەرکردنی ئامادەکاری لایەنی هونەری و لۆجستی دامەزراندن و بژار کردنی تۆماری دەنگدەران.

بەشی حەوتەم

ماوەی کاری دامەزراندن

کارگێڕیی هەڵبژاردن لەماوەیەك کە لە(٤٥) ڕۆژ تێپەڕ نەکات، پرۆسەی دامەزراندن و بژارکردنی تۆماری دەنگدەران جێبەجێدەکات.

بەشی هەشتەم

کارکردن بە پەیڕەوەکە

کار بەهیچ دەقێ ناکرێ پێچەوانەی ئەم پەیڕەوە بێت.

بەشی نۆیەم

ڕۆژی کارپێکردن

ئەم پەیڕەوە لەڕۆژی پەسەندکردنی لەلایەن ئەنجومەنی کۆمسیارانەوە لە ٢٠١٧/١١/٢٧ کاری پێ دەکرێت.

ئەنجوومەنی کۆمسیاران

٢٠١٧/١١/٢٧

(٤ لە ٤)

پاشکۆی (٨)

چەند یاداشت و نوسراوێك كە لەلایەن پەرلەمانتار (گەشە دارا حەفید)ەوە پێشكەش بە پەرلەمان و كۆمسیۆنی هەڵبژاردن و ئەنجومەنی وەزیران و وەزارەتە پەیوەندیدارەكانەوە كراوە

Iraqi Kurdistan parlament
Kurdistan – Erbil

NO:
DATE:

پەرلەمانی كوردستان ـ عیراق
كوردستان ـ هەولێر
ژمارە:
رۆژ: 2015/6/15

ژمارە: ٣١١٩
بەروار: ٢٠١٥/٦/٢٢

بۆ / بەڕێز سەرۆكایەتیی پەرلەمانی كوردستان
ب / تۆماری دەنگدەرانی هەرێمی كوردستان

پاش سلاو رێز...

تۆماری دەنگدەران لە هەرێمی كوردستاندا پڕە لە گرفت، لە ناوی دووبارەو چەند بارەو نەكوژانەوەی ناوی مردوان و بەجۆرێك كە جێگەی پشت پێبەستن نیە بۆ هەڵبژاردنەكان و بەردەوام جێگەی تانەو تەشەری لایەنە سیاسیەكانیش بووە، هەر ئەمەش وای كردووە كە لەكاتی هەڵبژاردنەكاندا رێگە بۆ گزی و ساختەكاری خۆش بكرێت.

لەپێناو پاك كردنەوەی ئەم تۆمارەدا لە خولی رابردوودا بە بڕیاری ژمارە (1)ی سەرۆكایەتی پەرلەمانی كوردستان لە 2013/7/7 لیژنەیەكی لێكۆڵینەوە لە (9) ئەندامی پەرلەمان لە لیستە جیاجیاكان پێكهات و دوای لێكۆڵینەوەی ورد و بەدواداچوون و دانیشتن لەگەڵ لایەن و دامودەزگا پەیوەندارەكان، راپۆرتی خۆیان پێشكەش بە سەرۆكایەتی پەرلەمان كرد، بەلام بەداخەوە هیچ كارێك بە راپۆرتەكە نەكرا. كە بەپێی دەكۆمێنتەكانی ئەوكاتە زیاتر لە (95.000) مردوو ناویان لە تۆماری دەنگدەراندا نەسڕاوەتەوە، ئەمە جگە لەوەی بەپێی دەكۆمێنتەكان دەیان هەزار كەس ناویان دووبارەو سێبارەو تەنانەت هەیە بیست بارەش بۆتەوە.

ئێستاش كە كۆمسیۆنی باڵای هەڵبژاردن و راپرسی بەپێی یاسای ژمارە (4)ی ساڵی 2014ی پەرلەمانی كوردستان دروستبووە، چەند هەڵبژاردنێكیشمان لەبەردەمدایە، بۆیە داواكارم یەكەم كارێك كە كۆمسیۆن بیكات و هەنگاوی بۆ بنێت پاك كردنەوەی تۆماری دەنگدەران بێت لەو هەموو نارێكییە دەربازی بكات بۆ ئەوەی بتوانێت سەرپەرشتی هەڵبژاردنەكان بە شێوەیەكی رێكوپێك بكات و دوور بێت لە گومان و گزی و ساختەكاری.

بۆ ئەم مەبەستە داواكارم لیژنەیەكی پەرلەمانی بۆ بەدواداچوون و لێكۆڵینەوە لە تۆماری دەنگدەران پێكبێت و كۆمسیۆنیش لەلایەن پەرلەمانەوە بە فەرمی راسپێردرێت كە ئەم كارە جێبەجێ بكات.

لەگەڵ رێزدا

هاوپێچ:

1- بڕیاری ژمارە (1)ی سەرۆكایەتی پەرلەمانی كوردستان لە 2013/7/7، سەبارەت بە پێكهێنانی لیژنەی لێكۆڵینەوە لە زیادبوونی نائاسایی ژمارەی دەنگدەرانی هەرێم.

2- راپۆرتی كۆتایی لیژنەی لێكۆڵینەوە لە زیادبوونی نائاسایی ژمارەی دەنگدەرانی هەرێم.

3- ئەو نوسراوانەی لە خولی رابردوودا پەرلەمان ئاراستەی كۆمسیۆنی كردووە بۆ هەمان مەبەست.

4- ئەو نوسراوانەی لە خولی رابردوودا كۆمسیۆن ئاراستەی پەرلەمانی كردووە بۆ هەمان مەبەست.

5- كۆمەڵێك دەكۆمێنتی پەیوەندیداری دام و دەزگاكان و بەڕێوەبەرایەتی پسولەی خۆراكی پارێزگاكانی هەرێم و وەزارەتی تەندروستی.

وێنەیەكی ئاراستەی لیژنەی كاروباری پەرلەمان و كۆمسیۆنی باڵای هەڵبژاردن و راپرسی بكرێت -

گەشە دارا حەفید
ئەندامی پەرلەمانی كوردستان

Kurdish Parliament - Iraq | پەرلەمانی کوردستان - عێراق
General Directorate of Divan | بەڕێوەبەرایەتی گشتی دیوان
Directorate of parliamentary affairs | بەڕێوەبەرایەتی کاروباری پەرلەمان

NO: | ژمارە: ک د ٢١٠٥

Date: | بەروار: ٢٠١٥/٧/١

بۆ/ ١- لیژنەی کاروباری پەرلەمان

٢- کۆمسیۆنی بالآی سەربەخۆی هەڵبژاردن و ڕاپرسی/ ئەنجومەنی کۆمسیاران

بابەت/ئاراستەکردنی نووسراو

هاوپێچ لەگەڵ نووسراوماندا دەقی نووسراوی بەڕێز پەرلەمانتار **(گەشە دارا حەفید)** لە ٢٠١٥/٦/١٥ ، سەبارەت بە **(تۆماری دەنگدەرانی هەرێمی کوردستان)** ، ئاراستەتان دەکەین ، بە مەبەستی دیراسەت کردن و دەربڕینی ڕاتان لە بارەیەوە.

لەگەڵ ڕێزماندا

جعفر إبراهیم ئیمینکی

جێگری سەرۆکی پەرلەمانی کوردستان - عێراق

وێنەیەکی بۆ/

- نووسینگەی بەڕێز سەرۆکی پەرلەمانی کوردستان.
- نووسینگەی بەڕێز جێگری سەرۆکی پەرلەمانی کوردستان.
- نووسینگەی بەڕێز سکرتێری پەرلەمانی کوردستان
- نووسینگەی بەڕێز بەڕێوەبەری گشتی دیوان.
- بەڕێز پەرلەمانتار (گەشە دارا حەفید) ، نووسراوتان لە ٢٠١٥/٦/١٥ ، بۆ ئاگاداریتان.
- بەڕێوەبەرایەتی کاروباری پەرلەمان/لیژنەکان.

پەرلەمانی کوردستان/ کوردستان- هەولێر /شەقامی شست مەتری ت/ ٠٦٦٢٢٢٠٨٠٠ -٠٦٦٢٢٣٠٢٤٢ www.perleman.org Zhikar -24/6/2015

Iraqi Kurdistan parlament
Kurdistan – Erbil

NO:
DATE:

پەرلەمانی کوردستان ـ عیراق
کوردستان ـ هەولێر
ژمارە: 1
رۆژ: 2017/7/19

بۆ / بەڕێز سەرۆکایەتیی پەرلەمانی کوردستان
ب / تۆماری دەنگدەرانی هەرێمی کوردستان

پاش سلاو ڕێز...

جەختکردنەوە لەسەر نوسراومان ژمارە (ت) لە (2015/6/15) کە ئاراستەی بەڕێزتانمان کردبوو، لەگەڵ سەرەتای دروستبوونی کۆمسیۆنی بالای سەربەخۆی هەڵبژاردن و راپرسی، داوای نانی هەنگاوی عەمەلی و جدیمان کردبوو بەمەبەستی پاك کردنەوەی تۆماری دەنگدەران لەپێناو ئەنجامدانی پرۆسەی هەڵبژاردنەکانی هەرێمی کوردستان بە شێوازێکی پاك و بێگەرد، هەرچەندە یاداشتەکەمان بە نوسراوێك کە ئیمزای بەڕێز جێگری سەرۆکی پەرلەمانی بەسەرەوەیە بە ژمارە (ك2105) لە (2015/7/1) ئاراستەی هەریەك لە (لیژنەی کاروباری پەرلەمان) و (کۆمسیۆنی بالای هەڵبژاردن و راپرسی/ئەنجومەنی کۆمسیاران) کراوە، بەلام بەداخەوە تا ئێستاشی لەگەڵدابێت هیچ وەلامێکی نوسراوەکەو هیچ هەنگاوێکی عەمەلیمان نەبینی لەلایەن بەڕێزیانەوە کە پەیوەندیدارن بەم پرۆسەیەوە بنرێت.

لێرەدا وێڕای جەختکردنەوەمان لەسەر هەمان بابەت، دووبارە نوسراوی پێشووتان ئاراستە دەکەینەوە بەمەبەستی بەدواداچوون.

لەگەڵ ڕێزدا

هاوپێچ:

1-نوسراومان ژمارە (ت) لە (2015/6/15) کە ئاراستەی سەرۆکایەتی پەرلەمانمان کردبوو لەگەڵ هاوپێچەکانی.
2-نوسراوی بەڕێز جێگری سەرۆکی پەرلەمان بە ژمارە (ك2105) لە (2015/7/1) کەئاراستەی هەریەك لە (لیژنەی کاروباری پەرلەمان) و (کۆمسیۆنی بالای هەڵبژاردن و راپرسی/ئەنجومەنی کۆمسیاران) کراوە،

گەشە دارا حەفید
ئەندامی پەرلەمانی کوردستان

پەرلەمانی کوردستان - عیراق
کوردستان - هەولێر
ژمارە/ت 11
رۆژ: 2017/11/29

Iraqi Kurdistan parlament
Kurdistan – Erbil
NO:
DATE:

بۆ / بەڕێز کۆمسیۆنی باڵای سەربەخۆی هەڵبژاردن و راپرسی
لەڕێگەی بەڕێز سەرۆکایەتی پەرلەمانەوە
ب / جەختکردنەوە لە نوسراو

پاش سلاو رێز...

بەمەبەستی ئامادەکاری پێشوەخت بۆ هەڵبژاردنەکان و گرتنەبەری رێکاری یاسایی و لادانی کۆسپەکان کە نادروستی تۆماری دەنگدەران یەکێکیانە، لە رۆژی (2017/7/29) دوو نوسراومان بە ژمارەکانی (ت1، ت3) سەبارەت بە پاك کردنەوەو رێکخستنی تۆماری دەنگدەران لەڕێگەی سەرۆکایەتی پەرلەمانەوە بە نوسراوەکانی ژمارە (1821/3/4) و ژمارە (1814/3/4) لە 2017/9/17 ئاراستەی بەڕێزتان کردووە، بەلام نزیکەی چوارمانگ بەسەر نوسراوەکانی ئێمەو دوو مانگیش بەسەر نوسراوەکانی سەرۆکایەتی پەرلەماندا تێپەڕیوە تا ئێستا هیچ وەڵامێکمان پێنەگەیشتووە.

هەر بۆ زانیاریتان لە 2015/6/15 نوسراوێکی ترمان لە رێگەی سەرۆکایەتی پەرلەمانەوە بە ژمارە (ك2105) لە (2015/7/1) بۆ کۆمسیۆنی باڵای سەربەخۆی هەڵبژاردن و راپرسی ناردراوە تا ئێستا وەلامی ئەم نوسراوەشمان پێنەگەیشتووە.

لەگەڵ رێزدا

هاوپێچ:

1-نوسراومان ژمارە (ت) لە 2015/6/15 بۆ کۆمسیۆنی باڵای سەربەخۆی هەڵبژاردن و راپرسی کە بە نوسراوی ژمارە (ك2105)ی سەرۆکایەتی پەرلەمان لە (2015/7/1) دا ئاراستەی کۆمسیۆنی باڵای سەربەخۆی هەڵبژاردن و راپرسی کراوە.
2-نوسراومان ژمارە (ت1) لە 2017/7/29 بۆ کۆمسیۆنی باڵای سەربەخۆی هەڵبژاردن و راپرسی کە بە نوسراوی ژمارە (1821/3/4)ی سەرۆکایەتی پەرلەمان لە (2017/9/17) دا ئاراستەی کۆمسیۆنی باڵای سەربەخۆی هەڵبژاردن و راپرسی کراوە.
3-نوسراومان ژمارە (ت3) لە 2017/7/29 بۆ کۆمسیۆنی باڵای سەربەخۆی هەڵبژاردن و راپرسی کە بە نوسراوی ژمارە (1814/3/4)ی سەرۆکایەتی پەرلەمان لە (2017/9/17) دا ئاراستەی کۆمسیۆنی باڵای سەربەخۆی هەڵبژاردن و راپرسی کراوە.

گەشە دارا حەفید
ئەندامی پەرلەمانی کوردستان

پەرلەمانی کوردستان - عیراق
کوردستان - هەولێر
ژمارە/ت 3
رۆژ: 2017/7/29

Iraqi Kurdistan parlament
Kurdistan – Erbil
NO:
DATE:

بۆ / بەڕێز کۆمسیۆنی باڵای سەربەخۆی هەڵبژاردن و راپرسی
لەڕێگەی بەڕێز سەرۆکایەتیی پەرلەمانی کوردستان
ب / تۆماری دەنگدەران

پاش سلاو رێز...

بەمەبەستی بەدواداچوون بۆ پاك کردنەوەی تۆماری دەنگدەرانی هەرێمی کوردستان و هێنانەکایەی تۆمارێکی پاك، داواکارین لە بەڕێزتان وێنەیەك لە دووا تۆماری دەنگدەرانی هەرێمی کوردستانمان بۆ بنێرن کە بڕیارە هەڵبژاردن و راپرسی ساڵی 2017 ی لەسەر ئەنجام بدرێت.

لەگەڵ رێزدا

گەشە دارا حەفید
ئەندامی پەرلەمانی کوردستان

پەرلەمانی کوردستان – عێراق
بەڕێوەبەرایەتی گشتی دیوان
بەڕێوەبەرایەتی کاروباری پەرلەمان و لیژنەکان
ژمارە: ١٨٢١/٣/٤
بەروار: ٢٠١٧/٩/١٧

Kurdistan Parliament - Iraq
General Directorate of Divan
Directorate of Parliamentary and Committees Affairs
NO:
Date:

بۆ/ کۆمسیۆنی باڵای سەربەخۆی هەڵبژاردن و ڕاپرسی
بابەت/ ئاراستەکردنی نووسراو

هاوپێچ لەگەڵ نووسراوماندا دەقی نووسراوی بەڕێز پەرلەمانتار(گەشە دارا حەفید)، ژمارە/ت ١ لە ٢٠١٧/٧/١٩، سەبارەت بە (تۆماری دەنگدەرانی هەرێمی کوردستان)، ئاراستەتان دەکەین، بە مەبەستی بەدواداچوون و جێبەجێ کردنی کاری پێویست بەپێی یاسا.

لەگەڵ ڕێزدا.

جعفر إبراهیم ئێمینکی
جێگری سەرۆکی پەرلەمانی کوردستان - عێراق

وێنەیەك بۆ/
- نووسینگەی بەڕێز سەرۆکی پەرلەمانی کوردستان.
- نووسینگەی بەڕێز جێگری سەرۆکی پەرلەمانی کوردستان.
- نووسینگەی بەڕێز سکرتێری پەرلەمانی کوردستان.
- نووسینگەی بەڕێز بەڕێوەبەری گشتی دیوان.
- بەڕێز پەرلەمانتار (گەشە دارا حەفید)، نووسراوتان ژمارە/ت ١ لە ٢٠١٧/٧/١٩، بۆ ئاگاداریتان.
- بەڕێوەبەرایەتی کاروباری پەرلەمان و لیژنەکان.

ع/ نسار

پەرلەمانی کوردستان/ کوردستان- هەولێر /شەقامی شەست مەتری ت/ ٠٦٦٢٢٢٠٨٠٠- ٠٦٦٢٢٣٠٢٤٢- www.perleman.org

---

پەرلەمانی کوردستان – عێراق
بەڕێوەبەرایەتی گشتی دیوان
بەڕێوەبەرایەتی کاروباری پەرلەمان و لیژنەکان
ژمارە: ١٨١٤/٣/٤
بەروار: ٢٠١٧/٩/١٧

Kurdistan Parliament - Iraq
General Directorate of Divan
Directorate of Parliamentary and Committees Affairs
NO:
Date:

بۆ/ کۆمسیۆنی باڵای سەربەخۆی هەڵبژاردن و ڕاپرسی
بابەت/ ئاراستەکردنی نووسراو

هاوپێچ لەگەڵ نووسراوماندا دەقی نووسراوی بەڕێز پەرلەمانتار(گەشە دارا حەفید)، ژمارە/ت ٣ لە ٢٠١٧/٧/٢٩، سەبارەت بە (تۆماری دەنگدەران)، ئاراستەتان دەکەین، بە مەبەستی بەدواداچوون و جێبەجێ کردنی کاری پێویست بەپێی یاسا.

لەگەڵ ڕێزدا.

جعفر إبراهیم ئێمینکی
جێگری سەرۆکی پەرلەمانی کوردستان - عێراق

وێنەیەك بۆ/
- نووسینگەی بەڕێز سەرۆکی پەرلەمانی کوردستان.
- نووسینگەی بەڕێز جێگری سەرۆکی پەرلەمانی کوردستان.
- نووسینگەی بەڕێز سکرتێری پەرلەمانی کوردستان.
- نووسینگەی بەڕێز بەڕێوەبەری گشتی دیوان.
- بەڕێز پەرلەمانتار (گەشە دارا حەفید)، نووسراوتان ژمارە/ت ٣ لە ٢٠١٧/٧/٢٩، بۆ ئاگاداریتان.
- بەڕێوەبەرایەتی کاروباری پەرلەمان و لیژنەکان.

ع/ نسار

پەرلەمانی کوردستان/ کوردستان- هەولێر /شەقامی شەست مەتری ت/ ٠٦٦٢٢٢٠٨٠٠- ٠٦٦٢٢٣٠٢٤٢- www.perleman.org

Iraqi Kurdistan parlament
Kurdistan – Erbil

NO:
DATE:

پەرلەمانی کوردستان - عیراق
کوردستان - هەولێر
ژمارە:ت 5
ڕۆژ: 2017/7/29

بۆ / بەڕێز وەزارەتی پێشمەرگە
لەڕێگەی بەڕێز سەرۆکایەتیی پەرلەمانی کوردستان
ب / لیستی ژمارەی دەنگدەرانی تایبەت

پاش سلاو ریز...

بەمەبەستی بەدواداچوون بۆ پاك كردنەوەی تۆماری دەنگدەرانی هەرێمی كوردستان و هێنانەكایەی تۆمارێكی پاك، داواكارین لە بەڕێزتان ژمارەی دەنگدەرانی تایبەتمان بۆ بنێرن كە دەكەونە سنوری وەزارەتەكەتانەوە.

لەگەڵ ریزدا

گەشە دارا حەفید
ئەندامی پەرلەمانی کوردستان

Kurdistan Parliament - Iraq
General Directorate of Divan
Directorate of Parliamentary and Committees Affairs

NO:
Date:

پەرلەمانی کوردستان – عێراق
بەڕێوەبەرایەتی گشتی دیوان
بەڕێوەبەرایەتی کاروباری پەرلەمان و لیژنەکان

ژمارە: ٤ / ٢ / ١٨١٧
بەروار: ١٧ / ٩ / ٢٠١٧

بۆ/ سەرۆکایەتی ئەنجومەنی وەزیرانی هەرێمی کوردستان - عێراق
بابەت/ ئاراستەکردنی نووسراو

هاوپێچ لەگەڵ نووسراوماندا دەقی نووسراوی بەڕێز پەرلەمانتار(گەشە دارا حەفید)، ژمارە/ت ٥ لە ٢٠١٧/٧/٢٩، سەبارەت بە (لیستی ژمارەی دەنگدەرانی تایبەت)، ئاراستەتان دەکەین، بە مەبەستی بەدواداچوون و جێبەجێ کردنی کاری پێویست بەپێی یاسا.

لەگەڵ ڕێزدا.

جعفر إبراهيم ئێمینکی
جێگری سەرۆکی پەرلەمانی کوردستان - عێراق

وێنەیەك بۆ/
- نووسینگەی بەڕێز سەرۆکی پەرلەمانی کوردستان.
- نووسینگەی بەڕێز جێگری سەرۆکی پەرلەمانی کوردستان.
- نووسینگەی بەڕێز سکرتێری پەرلەمانی کوردستان.
- نووسینگەی بەڕێز بەڕێوەبەری گشتی دیوان.
- بەڕێز پەرلەمانتار (گەشە دارا حەفید)، نووسراوتان ژمارە/ت ٥ لە ٢٠١٧/٧/٢٩، بۆ ئاگاداریتان.
- بەڕێوەبەرایەتی کاروباری پەرلەمان و لیژنەکان.

ج/ ئەنوار

www.perleman.org ت/ ٠٦٦٢٢٢٠٨٠٠ - ٠٦٦٢٢٣٠٢٤٢

Iraqi Kurdistan parlament
Kurdistan – Erbil

NO:
DATE:

پەرلەمانی کوردستان - عیراق
کوردستان - هەولێر
ژمارە:ت4
ڕۆژ: 2017/7/29

بۆ / بەڕێز وەزارەتی ناوخۆ
لەڕێگەی بەڕێز سەرۆکایەتیی پەرلەمانی کوردستان
ب / لیستی ژمارەی دەنگدەرانی تایبەت و تعدادی فردی

پاش سلاو ریز...

بەمەبەستی بەدواداچوون بۆ پاك كردنەوەی تۆماری دەنگدەرانی هەرێمی كوردستان و هێنانەكایەی تۆمارێكی پاك، داواكارین لە بەڕێزتان ئەم زانیاریانەمان پێبدەن:

1-لیستی ژمارەو ناوی ئەو کەس و خێزانانەی سالآنی (2013–2017)مان بۆ بنێرن کە لەو ماوەیەدا بە ڕێگەی (تعداد الفردي) ڕەگەزنامەیان پێدراوە.

2-ژمارەی دەنگدەرانی تایبەت کە دەکەونە سنوری وەزارەتەکەتانەوە.

لەگەڵ ریزدا

گەشە دارا حەفید
ئەندامی پەرلەمانی کوردستان

Kurdistan Parliament - Iraq
General Directorate of Divan
Directorate of Parliamentary and Committees Affairs

NO:
Date:

پەرلەمانی کوردستان – عێراق
بەڕێوەبەرایەتی گشتی دیوان
بەڕێوەبەرایەتی کاروباری پەرلەمان و لیژنەکان

ژمارە: ٤ / ٢ / ١٨٢٠
بەروار: ١٧ / ٩ / ٢٠١٧

بۆ/ سەرۆکایەتی ئەنجومەنی وەزیرانی هەرێمی کوردستان - عێراق
بابەت/ ئاراستەکردنی نووسراو

هاوپێچ لەگەڵ نووسراوماندا دەقی نووسراوی بەڕێز پەرلەمانتار(گەشە دارا حەفید)، ژمارە/ت ٤ لە ٢٠١٧/٧/٢٩، سەبارەت بە (لیستی ژمارەی دەنگدەرانی تایبەت و تعدادی فردی)، ئاراستەتان دەکەین، بە مەبەستی بەدواداچوون و جێبەجێ کردنی کاری پێویست بەپێی یاسا.

لەگەڵ ڕێزدا.

جعفر إبراهيم ئێمینکی
جێگری سەرۆکی پەرلەمانی کوردستان - عێراق

وێنەیەك بۆ/
- نووسینگەی بەڕێز سەرۆکی پەرلەمانی کوردستان.
- نووسینگەی بەڕێز جێگری سەرۆکی پەرلەمانی کوردستان.
- نووسینگەی بەڕێز سکرتێری پەرلەمانی کوردستان.
- نووسینگەی بەڕێز بەڕێوەبەری گشتی دیوان.
- بەڕێز پەرلەمانتار (گەشە دارا حەفید)، نووسراوتان ژمارە/ت ٤ لە ٢٠١٧/٧/٢٩، بۆ ئاگاداریتان.
- بەڕێوەبەرایەتی کاروباری پەرلەمان و لیژنەکان.

ج/ نسار

پەرلەمانی کوردستان/ کوردستان- هەولێر /شەقامی شەست مەتری ت/ ٠٦٦٢٢٢٠٨٠٠ - ٠٦٦٢٢٣٠٢٤٢ www.perleman.org

Iraqi Kurdistan parlament
Kurdistan – Erbil

NO:
DATE:

پەرلەمانی کوردستان - عیراق
کوردستان - هەولێر
ژمارەت 2
رۆژ: 2017/7/29

بۆ / بەڕێز وەزارەتی بازرگانی و پیشەسازی
لەرێگەی بەڕێز سەرۆکایەتیی پەرلەمانی کوردستان
ب / لیستی ژمارەی زیادکراوان لە کۆبۆنی خۆراك

پاش سلاو ڕێز...

بەمەبەستی بەدواداچوون بۆ پاك کردنەوەی تۆماری دەنگدەرانی هەرێمی کوردستان و هێنانەکایەی تۆمارێکی پاك، داواکارین لە بەڕێزتان ئەم زانیاریانەمان پێبدەن:

1-لیستی ژمارەو ناوی ئەو کەس و خێزانانەی سالآنی (2013-2017)مان بۆ بنێرن کە لەو ماوەیدا زیادکراون و کۆبۆنی خۆراکیان بۆ دەرهاتووە.

2-لیستی ناوی ئەو کەسانەی لەژیاندا نەماون و کۆچی دواییان کردووەو لای بەڕێزتان ناویان لە کۆبۆنی خۆراك سڕاوەتەوە.

لەگەڵ رێزدا

گەشە دارا حەفید
ئەندامی پەرلەمانی کوردستان

Kurdistan Parliament - Iraq
General Directorate of Divan
Directorate of Parliamentary and Committees Affairs

NO:
Date:

پەرلەمانی کوردستان – عێراق
بەڕێوەبەرایەتی گشتی دیوان
بەڕێوەبەرایەتی کاروباری پەرلەمان و لیژنەکان

ژمارە: ١٨١٥/٢/٤
بەروار: ٢٠١٧/٩/١٧

بۆ/ سەرۆکایەتی ئەنجومەنی وەزیرانی هەرێمی کوردستان - عێراق

بابەت/ ئاراستەکردنی نووسراو

هاوپێچ لەگەڵ نووسراوماندا دەقی نووسراوی بەڕێز پەرلەمانتار(گەشە دارا حەفید)، ژمارە/٢ لە ٢٠١٧/٧/٢٩، سەبارەت بە (لیستی ژمارەی زیادکراوان لە کۆبۆنی خۆراك)، ئاراستەتان دەکەین، بە مەبەستی بەدواداچوون و جێبەجێ کردنی کاری پێویست بەپێی یاسا.

لەگەڵ ڕێزدا.

جعفر إبراهيم ئێمینکی
جێگری سەرۆکی پەرلەمانی کوردستان - عێراق

وێنەیەك بۆ/
- نووسینگەی بەڕێز سەرۆکی پەرلەمانی کوردستان.
- نووسینگەی بەڕێز جێگری سەرۆکی پەرلەمانی کوردستان.
- نووسینگەی بەڕێز سکرتێری پەرلەمانی کوردستان.
- نووسینگەی بەڕێز بەڕێوەبەری گشتی دیوان.
- بەڕێز پەرلەمانتار (گەشە دارا حەفید)، نووسراوتان ژمارە/٢ لە ٢٠١٧/٧/٢٩، بۆ ئاگاداریتان.
- بەڕێوەبەرایەتی کاروباری پەرلەمان و لیژنەکان.

ج/ نسار

www.perleman.org ت/ ٠٦٦٢٢٢٠٨٠٠ - ٠٦٦٢٢٣٠٢٤٢ پەرلەمانی کوردستان/ کوردستان- هەولێر /شەقامی شەست مەتری

Iraqi Kurdistan parlament
Kurdistan – Erbil

NO:
DATE:

پەرلەمانی کوردستان - عیراق
کوردستان - هەولێر
ژمارەت 6
رۆژ: 2017/7/29

بۆ / بەڕێز وەزارەتی تەندروستی
لەرێگەی بەڕێز سەرۆکایەتیی پەرلەمانی کوردستان
پ / لیستی ژمارەی مردووان

پاش سلاو ڕێز...

بەمەبەستی بەدواداچوون بۆ پاك کردنەوەی تۆماری دەنگدەرانی هەرێمی کوردستان و دەرهێنانی ناوی ئەو کەسانەی لە ژیاندا نەماون، داواکارین لە بەڕێزتان لیستی ژمارەو ناوی مردوانی سالآنی (2013-2017)مان بۆ بنێرن کە لای بەرزتان تۆمار کراوە.

لەگەڵ رێزدا

گەشە دارا حەفید
ئەندامی پەرلەمانی کوردستان

Kurdistan Parliament - Iraq
General Directorate of Divan
Directorate of Parliamentary and Committees Affairs

NO:
Date:

پەرلەمانی کوردستان – عێراق
بەڕێوەبەرایەتی گشتی دیوان
بەڕێوەبەرایەتی کاروباری پەرلەمان و لیژنەکان

ژمارە: ١٨١٦/٢/٤
بەروار: ٢٠١٧/٩/١٧

بۆ/ سەرۆکایەتی ئەنجومەنی وەزیرانی هەرێمی کوردستان - عێراق

بابەت/ ئاراستەکردنی نووسراو

هاوپێچ لەگەڵ نووسراوماندا دەقی نووسراوی بەڕێز پەرلەمانتار(گەشە دارا حەفید)، ژمارە/ت ٦ لە ٢٠١٧/٧/٢٩، سەبارەت بە (لیستی ژمارەی مردووان)، ئاراستەتان دەکەین، بە مەبەستی بەدواداچوون و جێبەجێ کردنی کاری پێویست بەپێی یاسا.

لەگەڵ ڕێزدا.

جعفر إبراهيم ئێمینکی
جێگری سەرۆکی پەرلەمانی کوردستان - عێراق

وێنەیەك بۆ/
- نووسینگەی بەڕێز سەرۆکی پەرلەمانی کوردستان.
- نووسینگەی بەڕێز جێگری سەرۆکی پەرلەمانی کوردستان.
- نووسینگەی بەڕێز سکرتێری پەرلەمانی کوردستان.
- نووسینگەی بەڕێز بەڕێوەبەری گشتی دیوان.
- بەڕێز پەرلەمانتار (گەشە دارا حەفید)، نووسراوتان ژمارە/ت ٦ لە ٢٠١٧/٧/٢٩، بۆ ئاگاداریتان.
- بەڕێوەبەرایەتی کاروباری پەرلەمان و لیژنەکان.

ج/ نسار

www.perleman.org ت/ ٠٦٦٢٢٢٠٨٠٠ - ٠٦٦٢٢٣٠٢٤٢ پەرلەمانی کوردستان/ کوردستان- هەولێر /شەقامی شەست مەتری

Iraqi Kurdistan parlament
Kurdistan – Erbil

NO:
DATE:

پەرلەمانی کوردستان - عیراق
کوردستان - هەولێر
ژمارە/ت 10
رۆژ: 2015/11/29

بۆ / بەڕێز سەرۆکایەتیی ئەنجومەنی وەزیران
لەڕێگەی بەڕێز سەرۆکایەتی پەرلەمانەوە
ب / جەختکردنەوە لە نوسراو

پاش سلاو ڕێز...

بەمەبەستی ئامادەکاریی پێشوەخت بۆ هەڵبژاردنەکان و گرتنەبەری ڕێکاری یاسایی و لادانی کۆسپەکان کە نادروستیی تۆماری دەنگدەران یەکێکیانە، لە رۆژی (2017/7/29) لە ڕێگەی سەرۆکایەتی پەرلەمانەوە چوار نوسراومان بە ژمارەکانی (ت2، ت4، ت5، ت6) سەبارەت بە پاك کردنەوەو ڕێکخستنی تۆماری دەنگدەران بۆ هەڵبژاردنەکان ئاراستەی چەند وەزارەتێکمان کردبوو، سەرۆکایەتی پەرلەمان بە نوسراوی ژمارە (1815/3/4) لە 2017/9/17 بۆ وەزارەتی بازرگانی و پیشەسازی، و ژمارە (1820/3/4) لە 2017/9/17 بۆ وەزارەتی ناوخۆ، و ژمارە (1817/3/4) لە 2017/9/17 بۆ وەزارەتی پێشمەرگە، و ژمارە (1816/3/4) لە 2017/9/17 بۆ وەزارەتی تەندروستی کردووە، بەلام نزیکەی چوارمانگ بەسەر نوسراوەکانی ئێمەو دوو مانگیش بەسەر نوسراوەکانی سەرۆکایەتی پەرلەماندا تێپەڕیوە تا ئێستا هیچ وەڵامێکمان پێنەگەیشتووە.

لەگەڵ ڕێزدا

هاوپێچ:

1-نوسراومان ژمارە (ت2) لە 2017/7/29 بۆ وەزارەتی بازرگانی و پیشەسازی کە بە نوسراوی ژمارە (1815/3/4)ی سەرۆکایەتی پەرلەمان لە (2017/9/17) دا ئاراستەی وەزارەتی ناوبراو کراوە.
2-نوسراومان ژمارە (ت4) لە 2017/7/29 بۆ وەزارەتی ناوخۆ کە بە نوسراوی ژمارە (1820/3/4)ی سەرۆکایەتی پەرلەمان لە (2017/9/17) دا ئاراستەی وەزارەتی ناوبراو کراوە.
3-نوسراومان ژمارە (ت5) لە 2017/7/29 بۆ وەزارەتی پێشمەرگە کە بە نوسراوی ژمارە (1817/3/4)ی سەرۆکایەتی پەرلەمان لە (2017/9/17) دا ئاراستەی وەزارەتی ناوبراو کراوە.
4-نوسراومان ژمارە (ت6) لە 2017/7/29 بۆ وەزارەتی تەندروستی کە بە نوسراوی ژمارە (1816/3/4)ی سەرۆکایەتی پەرلەمان لە (2017/9/17) دا ئاراستەی وەزارەتی ناوبراو کراوە.

گەشە دارا حەفید
ئەندامی پەرلەمانی کوردستان

PAY INSTITUTE
For Education & Development

پاشکۆی (٩)

یاداشتی چەند پەرلەمانتارێك بۆ سەرۆكی پەرلەمانی كوردستان دوای ئەوەی سەردانی كۆمسیۆنی بالای هەلبژاردن و راپرسیان كردبوو سەبارەت بە گرفت و پێداویستیەكانی كۆمسیۆن و تۆماری دەنگدەران

بەڕێز/ سەرۆكی پەرلەمانی كوردستان

بابەت/ سەردانی كۆمسێۆن

بەڕێزان، دوای ئەوەی ڕۆژی ٢٠١٧/٨/٢٢ بەئامادەبونی سكرتێری پەرلەمانی كوردستان و پەرلەمانتارانی فراكسیۆنەكانی (گۆران، یەكێتی، یەكگرتو، كۆمەڵ) و سەرۆكی ڕێكخراوی پەی، لەبارەی تۆماری دەنگدەران وكارەكانی كۆمسیۆنی هەڵبژاردنەوە، كۆبونەوەیكی ڕاوێژكاری ئەنجامدرا، لەبارەی تۆماری دەنگدەران و كارەكانی كۆمسیۆنەوە، لەو كۆبونەوەیەدا، چەند بڕیارێك درا:

١_ تائەوكاتەی بەپێی مادەی ٤٨ پەیڕەوی ناوخۆی پەرلەمانی كوردستان لیژنەیەكی پەرلەمانی دروست دەكرێت، بەشێوەیەكی نافەرمی ئەم پەرلەمانتارانە سەردانی فەرمانگەی سلێمانی كۆمسێۆن و كۆمسێۆنی سەربەخۆی هەڵبژاردنەكان، لە هەولێر بكەن و لەوبارەوە، چالاكی و فشارەكانیان دەست پێ بكەن و لەگەڵ فراكسێۆنەكانی تریش پەیوەندی بكرێت.

٢_ سەرۆكی پەرلەمان و سكرتێری پەرلەمان، لە گەڵ سەرۆكی فراكسێۆنەكان، لەو بارەوە و بەمەبستی دروستكردنی لیژنەی پەرلەمانی ڕاوێژبكەن.

٣_ هەر فراكسێۆنێك تیمێك، لەناو خۆیدا دروست بكات ولەوبارەوە دەست بەكاربێت .

٤_یاداشتێك، لە پەرلەمانەوە، بەپێی مادەی ٦ یاسای ژمارە ٤ سالی ٢٠١٤ كۆمسێۆن، بۆ كۆمسێۆن بنوسرێت، كە بەپێی مادەی ٦ ئەركی ئەوانە تۆمارێكی نوێ دابمەزرینن یان تۆماری دەنگدەران پاكبكەنەوە.

بەڕێزان، ئێمەی پەرلەمانتارانی فراكسێۆنەكانی ئامادەبوی كۆبونەوەكە، ڕۆژی ٥شەممە ٢٠١٧/٨/٢٤ سەردانی فەرمانگەی سلێمانی كۆمسێۆنمان كردو پاشان سەردانی بنكەیەكی نوێكردنەوەی تۆماری دەنگدەرانمان كرد، لە ئامادەیی ئەحمەدی خانی كوڕان، كەئامادەكاریان، بۆ ڕیفراندۆم دەكرد، بەپێی زانیارییەكانمان، تا كاتژمێر ٢٠:١٢ نیوەڕۆ، كە ئێمە سەردانمانكردن، تەنیا یەك كەس سەردانی كردبون.

بەپێی قسەكانی بەڕێوەبەری فەرمانگەی سلێمانی و لێپرسراوی بەشەكانی فەرمانگەكە، كە ئامادەی كۆبونەوەكە بون، كارەكانی كۆمسێۆن، لە لایەنی كارگێری و دارایی و فەرمانبەر و نەبونی كۆگاوپاسەوانەوە كەموكورتی زۆریان هەیە.

هەرلەو كۆبونەوەیەدا، بەڕێوەبەری فەرمانگەی سلێمانی وتی: بەشێوەیەكی كرداری هەڵبژاردن، لە ٢٠١٧/١١/١ ئەستەمە بكرێت، ئەگەر ڕۆژانە ٢٤ كاژێر كاربكەن، ئینجا ٧٥ ڕۆژیان پێویستە.

بەڕێزان، پاشان ڕۆژی ٣شەممە ٢٠١٧/٨/٢٩ سەردانی كۆمسێۆنی سەربەخۆی هەڵبژاردن و ڕاپرسیمان، لە هەولێر كردولەگەڵ ئەنجومەنی كۆمسیاران كۆبوینەوە. تەوەری كۆبونەوەكە، لەبارەی كارەكانی كۆمسێۆن بەگشتی، تۆماری دەنگدەران، ئامادەكاری، بۆ ڕیفراندۆم، لە هەرێم و ناوچە دابڕینراوەكان، ئامادەكاری بۆ هەڵبژاردنەكانی خولی پێنجەمی پەرلەمانی كوردستان و سەرۆكی هەرێم وزۆربابەتی تری پەیوەندیدار، بەكارەكانی كۆمسێۆن و دامەزراندنی فەرمانبەران. پوختەی كۆبونەوەكەمان، لەگەل ئەنجومەنی كۆمسیاران بەمجۆرەبو:

١_ حكومەت هاوكاریان نەبوە وزۆر درەنگ دەستیان كارەكانیان كردوەو هەیكەلی كۆمسێۆنەكەیان پێكهێناوە.

٢_ پەكخستنی پەرلەمانی كوردستان كاریگەری ڕاستەوخۆی، لەسەر كارەكانیان هەبوە، بۆنمونە، بوجەی كۆمسیۆن، لەپەرلەمانەوە پەسەند بكرێت، بەلام حكومەت خۆی دایدەنێت، پێویستە، وەك ئەنجومەنی دادوەری بوجەی سەربەخۆیان هەبێت.

٣_ ڕیفراندۆم، لە ناوچە كوردستانییەكانی دەرەوەی ئیدارەی هەرێم دەكرێت و دەبێت ئیدارەی ئەو ناوچانە بەنوسراوی فەرمی داوابكەن، لەو ناوچانە ئۆفیسەكانی مادەی ١٤٠ بەكاردێنن، هەرچەندە تا ٢٠١٧/٩/٢٩ هیچ ئامادەكارییەك نەكرابو، نایشارنەوە، ڕیفراندۆم كێشەی یاسایی هەیە.

٤_ تائێستا ٨ هەشت ڕاپۆرتی وەرزیان، بۆ پەرلەمان ناردوە.، یەكەم ڕاپۆرت، لە ٢٠١٦/٤/١ نێردراوە.

٥_ ١١ یازدە پەیڕەوی هەڵبژاردن ئامادەكراوە.بیان ناكەن.

٦_لایەنە پەیوەندیدارەكان هاوكاریان ناكەن، بۆنمونە، لە ٢٠١٧/٧/١٥ نوسراویان، بۆ وەزارەتەكانی تەندروستی و ناوخۆ و ئەنجومەنی ئاسایش كردوە، لە بارەی كارەكانی تۆماری دەنگدەران، تا ئێستا وەڵامیان نەداونەتەوە.

٧_ داوایان كرد، پەرلەمان هاوكار و چاودێریان بێت.

٨_ لەبارەی ڕیفراندۆمەوە، ڕای جیاوازیان تێدایە، هەندێكیان دەڵێن پێویستی بە یاسا نییە و ئێمە فەرمانی سەرۆكایەتی هەرێممان جێبەجێكردوە و هاوكات سەرۆكای پەرلەمانیش نوسراوی فەرمی بۆ ناردوین.

٩_ بەكارەكانیاندا، لەوە ناچێت، هەڵبژاردن، لە كاتی خۆیدا بكریت.

پەیوەست، بە تۆماری دەنگدەران، كە شادەماری پرۆسەی هەڵبژاردنە، بەم جۆرەیە: كۆمسیاران دانیان نا، بەهەمو ئەو بەڵگەو ئامارانەی تۆمار دەنگدەران، كە ئەندامانی پەرلەمان خستیانە ڕو، كە پڕە، لە ناووی مردوو، دوبارە، تۆماری نایاسایی، كەسانی غەیری هاوڵاتی كوردستان.

١_ تۆماری دەنگدەران ساڵی ٢٠٠٧ لەسەربنەمای فۆرمی خۆراك دانراوە و زۆر خراپە، بەڵام چاریان نییە، بۆ دانانی تۆمارێكی نوێ یان پاككردنەوەی پێویستیان، بە (ستاف، بوجە، ئامار)هەیە، كە ئامار دەسەڵاتی حكومەتی ناوەدییە و بابەتیكی سیاسییەو نایانەوێت بكرێت، بەڵام هەرێم دەتوانێت، بەیاسایە، لەپەرمانی كوردستانەوە ئاماری مرۆیی بكات، بۆ خۆی بكات.

چونكە، تۆمارەكە ناوی دوبارە، مردو، سوری و بەنلادیشی و زۆر ناوی تریشی تێدایە.

٢_ داتای جیاواز لەبارەی ژمارەی دەنگدەرانەوە هەیە، كۆمسیۆن دەڵێت: هەمو كوردستان بە ناوچە دابڕێنراوەكانەوە ٥٧٠٠٠٠٠ پێنج ملێۆن و حەوت سەد هەزار كەسە، بەبێ ناوچە دابڕێنراوەكان ٣٦٠٠٠٠٠ سێ ملێۆن و شەش سەد هەزار دەنگدەرە.

٣_ پێویستە ئاماری وەزارەتی بازرگانی بەغدایان دەست بكەوێت، یان داتای كارتی نیشتمانی بكەنە بنەمای دانان و نوێكردنەوەی تۆماری دەنگدەران.

٤_ئەم تۆماری دەنگدەرانەی ئێستا تەنیا بۆ ڕیفراندۆمە و بۆ هەڵبژاردنەكانی پەرلەمان و سەرۆكی هەرێم تۆماری نوێ دەبێت.

٥_ لایەنە سیاسییەكان دەتوانن، لەماوەی نوێكردنەوەی تۆماری دەنگدەران سكاڵا بكەن وئەو لیستانەی لایانە، لەسەر ناوی دوبارە ومردو بابەتی تر، بیدەنە كۆمسێۆن، تا لە تۆمارەكەدا بیسرێتەوە، دەبێت لایەنەكان هاوكاربن.

٦_ تۆماری دەنگدەران، لە ڕاستیدا ئەركی دەوڵەتە، دەبێت ئەو داتا ئامادەكات، وەك توركیا. ئەمە بەمجۆرە و لەم دۆخەی ئێستادا بەكۆمسێۆن ناكرێت.

٧_ ٧٠ حەفتا هەزار كارمەند، بۆ ئەو مەبەستە و كارەكانی هەڵبژاردن، بەكاتی و گرێبەست دادەمەزرێنن.نەوەی

٨_ لەگەل کۆمپانیایەکی ئەمریکی گرێبەستیان کردوە، بۆ هێنانی سندوقی ئەلکترۆنی، بۆ جیاکردنەوەو ئەژمارکردنی دەنگەکان بەئەلکترۆنی و دواتر بەستنەوەی بەیەکتریەوە، واتە کۆکردنەوەی فۆرمی زانیاری دەنگدانەکان، TALI Center دیارە ئەمە چارەسەر بەشێکی زۆر تەزویر دەکات.

بەڵام بەگشتی هەڵبژاردن، بەو تۆماری دەنگدەرانەی ئێستا دەستەبەری هەڵبژاردنێکی پاک و بێ خەوش و کەموکوری ناکات و جیاوازییەکی زۆر، لە نێوان داتاکاندا هەیە و نزیکەی ٣٠٠ سێ سەد هەزار دەنگ جیاوازی و دوبارە و مردو .....، هەیە، پێویستە ئەو تۆمارە یان خاوێنبکرێتەوە یان تۆمارێکی نوێ دابنرێت، کە لەمادەی ٦ یاسای ژمارە ٤ سالی ٢٠١٤ کۆمسێۆندا هاتوە.

لەگەڵ ڕێزدا

٢٠١٧/٩/٦

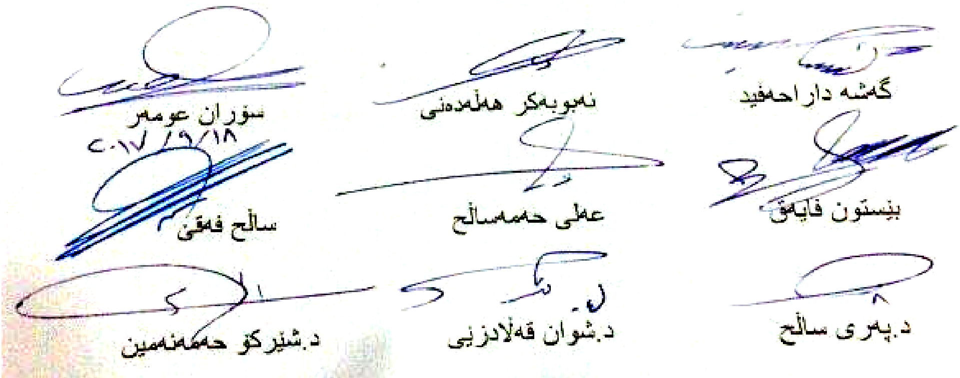

تێبینی: کۆمەڵێك هەڵەی زمانەوانی چاپ لە یاداشتەکەدا هەیە، ئێمە دەسکاریمان نەکرد و وەك ئەمانەتێك وەك خۆی داماننناوەتەوە، هەڵەکان لەلایەن ئێمەوە نەکراوە بەڵکو هەڵەی خودی نوسەری یاداشتەکەیە. (ستافی ئینستتیۆتی پەی).

پاشکۆی (١٠)

یاداشتی (٤٠) پەرلەمانتار کە پێشکەشی سەرۆکایەتی پەرلەمانیان کردووە بەمەبەستی بانگهێشتکردنی کۆمسیۆنی هەڵبژاردن و سەرۆکایەتی ئەنجومەنی وەزیران سەبارەت بە ڕێکارەکانی هەڵبژاردن

Iraqi Kurdistan parlament
Kurdistan – Erbil

NO: ١٠٢٨
DATE: ٢٠١٧/١٢/٦

پەرلەمانی کوردستان - عیراق
کوردستان - هەولێر
ژمارە:
ڕۆژ: 2017/12/3

بۆ / بەڕێز سەرۆکایەتی پەرلەمانی کوردستان

ب / بانگهێشتی (سەرۆکایەتی ئەنجومەنی وەزیران) و (کۆمسیۆنی باڵای سەربەخۆی هەڵبژاردن و ڕاپرسی)

پاش سلاو ڕێز...

دووای ئەوەی لە دانیشتنی ژمارە (3)ی ئاسایی ڕۆژی (2017/10/24)ی پەرلەمانی کوردستاندا ماوەی دوو خولی گرێدان تەمەنی پەرلەمان درێژ کرایەوەو هەڵبژاردنەکانی پەرلەمانی کوردستان و سەرۆکایەتی هەرێم دواخران، و بەپێی یاسای ژمارە (2)ی ساڵی 2017 ی (یاسای دابەشکردنی دەسەڵاتەکانی سەرۆکایەتی هەرێم بەسەر دامەزراوە دەستوورییەکانی هەرێم) کە دەسەلاتی دیاریکردنی ڕۆژی هەڵبژاردن سپێردرا بە سەرۆکی ئەنجومەنی وەزیران.

هەر بۆیە بەمەبەستی دانانی ڕێ و شوێنی هەڵبژاردن بەڕێوەچوونی پرۆسەکە، کە بەلای کەمەوە شەش مانگی دەوێت، پێویستە پەرلەمان ئاگاداری ڕێ و شوێنەکان بێت بۆ ئەوەی ئامادەکارییەکان وەك پێویست بکرێن لەپێناو ئەنجامدانی هەڵبژاردنێکی پاك و بێگەردا، ئێمە ئەندامانی پەرلەمان، کە لەخوارەوە واژۆمان کردووە، بۆ گفتوگۆکردنی ئەم بابەتە داواکارین سەرۆکی ئەنجومەنی وەزیران، بەپێی خاڵی (2) لە بڕگەی (دووەم)ی مادەی (54) لە پەیڕەوی ناوخۆی پەرلەمانی کوردستان، و کۆمسیۆنی باڵای سەربەخۆی هەڵبژاردن و ڕاپرسی بەپێی مادەی (3)ی یاسای ژمارە (4)ی ساڵی (2014)ی یاسای (کۆمسیۆنی باڵای سەربەخۆی هەڵبژاردن و ڕاپرسی)، بەیەکەوە لە دانیشتنێکی تایبەتی پەرلەمان ئامادە بن.

لەگەڵ ڕێزدا

لیستی ئیمزاکان

ژ	ناوی پەرلەمانتار	واژۆ
1	گەشە دارا حەفید	
2	ابوبکر هەڵەدنی	
3	د. شێرکۆ محمد امین	
4	ئاراز شێخ جەنگی	
5	عمر عنایات	
6	سالار محمود	
7	هەورامان گیتی زی	
8	پەروا علی	
9	مریەم حەمە عبدالله	
10	د. پەروە صالح حمید	
11	منیرە عثمان	
12	محمود حاجی عومەر	
13	عبدالرحمن فارس (ابو کاروان)	
14	عبدالرحمن علی رەزا	
15	خێرە عثمان ئالا	
16	د. پەرتواز فایەق حسین	
17	تەلار لطیف محمد	
18	ئاری محمد هەرسینی	
19	حسین اسماعیل حسین [illegible]	
20	بەرزان مجید عبدالله	
21	ئومێد حەمە عەلی	
22	أیوب عبدالله ابراهیم	

23	ئەیار ابراهیم حسین	
24	بێستون فائق	
25	انور قادر مصطفى	
26	[illegible]	
27	د. جوان اسماعیل عزیز	
28	شێرکۆ جودت حاطال	
29	علی حمه صالح	
30	عمر صالح کوچەر	
31	فایق مستەفا ڕەسول	
32	قارەمان قادر	
33	عادل عزیز	
34	محسن ناسار	١١....
35	زولفا محمود عبدالله	
36	محمود حاجی عمر	١٢/٦
37	د. وجدان محمود فتاح	
38	ایوب عبدالله	
39	نجیبە لطیف احمد	
40	د. سرود سلیم مکی	
41		
42		
43		
44		
45		
46		

پاشكۆی (١١)

وێنەی سەردانی ستافی پەی بۆ لای لایەنە پەیوەندیدارەکان لەسەر تۆماری دەنگدەران

سەردانی ستافی پەی بۆ کۆمسیۆنی باڵای هەڵبژاردن و را پرسی کوردستان ٢٠١٧/٧/٩

کۆبوونەوەی ستافی پەی لەگەڵ سەرۆکی پەرلەمان و نوێنەرانی فراکسیۆنەکان ٢٠١٧/٨/٢٢

سەردانی ستافی پەی بۆ کۆمسیۆنی باڵای هەڵبژاردنەکانی عیراق ٢٠١٧/٧/١٠

کۆبوونەوەی رێکخراوەکانی کۆمەڵی مەدەنی لەگەڵ کۆمسیۆنی باڵای هەڵبژاردن و را پرسی ٢٠١٧/١٠/٩

کۆنگرەی رۆژنامەوانی رێکخراوەکان لە کۆمسیۆن ٢٠١٧/١٠/٩

سەردانی ستافی پەی بۆ دەستەی ناوچە کوردستانیەکانی دەرەوەی هەرێم ٢٠١٧/٧/١١

PAY INSTITUTE

ئینستیتیوتی پەی بۆ پەروەردە و گەشەپێدان

کورتەیەک لەسەر ئینستیتیوت:

ئینستیتیوت لە (٢٦، نۆڤەمبەری٢٠١٣) لە لایەن فەرمانگەی ڕێکخراوە ناحکومیەکانی حکومەتی هەرێمی کوردستانەوە تۆمارکراوە. (ئینستیتیوتی پەی) ئینستیتیوتێکی ناحکومی سەربەخۆی قازانج نەویستە.

کورتەیەک لەسەر پرۆژەکانی ئینستیتیوتی پەی :

١. (پرۆژەی کاری هاوبەشی نێوان ڕێکخراوەکانی کۆمەڵگەی مەدەنی و دەزگاکانی خوێندنی باڵا لە هەرێمی کوردستان):

ئەم پرۆژەیە ئینستیتیوتی پەی بەهاوکاری فەرمانگەی ڕێکخراوە ناحکومیەکانەوە ئەنجامیدا. پرۆژەکە هەوڵێک بوو بۆ پیادەکردنی بڕیاری ژمارەی (٥) ی ساڵی (٢٠١٣) ی پەرلەمانی کوردستان لەسەر (پەیمانی هاوبەشی و گەشەپێدان لە نێوان دەسەڵاتە گشتیەکان و ڕێکخراوە ناحکومییەکان لە هەرێمی کوردستان) ئەم پرۆژەیە لە چوار وۆرک شۆپ و سەردانی زانکۆکانی هەرێم و کۆنفرانسێکی دوو ڕۆژە پێکهاتبوو. پرۆژەکە ماوەی یەکساڵی خایاند.

٢. (پرۆژەی چاودێری پەرلەمانی کوردستان):

ئەم پرۆژەیە بریتی یە لەچاودێری و هەڵسەنگاندنی کارەکانی پەرلەمانی کوردستان لەسەر بنەمای (دانانی یاسا و چاودێری دامەزراوە گشتیەکان). پرۆژەکە شەش مانگ جارێک ڕاپۆرتێک بڵاودەکاتەوە. تائێستا (٩) ڕاپۆرت بڵاوکراوەتەوە. بەشێکی تری پرۆژەکە، بریتیە لە ماڵپەڕێک بەناوی (ڕوانگەی پەی بۆ چاودێری پەرلەمان) ئەم ماڵپەڕە بەهەردوو زمانی (کوردی، عەرەبی) زانیاری بڵاودەکاتەوە. لە ڕوانگەی (پەی) ئامادەنەبوونی ئەندامی لەدانیشتنەکانی پەرلەمان، سەرجەم ڤیدیۆی دانیشتنەکان و وردەکاری تر لەسەر کاری پەرلەمان هەیە. ئەم پرۆژەیە بەهاوکاری (سندوقی نیشتمانی بۆ پاڵپشتی دیموکراسی (NED) ئەمریکی جێ بەجێ دەکرێت .

٣. (پرۆژەی چاودێریکردنی کارەکانی وەزارەتی پەروەردە) : ئەم پرۆژەیە تائێستا (٤) ڕاپۆرتی لەسەر ئەرکەکانی وەزارەتی پەروەردە و فێرکردن بڵاوکردتەوە :

- **ڕاپۆرتی یەکەم** : دیاردەی وازهێنان لە خوێندن لەهەرێمی کوردستان: ، ئامادەکردنی ئەم ڕاپۆرتە بەهۆی شێوێکی هاوبەشی نێوان هەردوو ڕێکخراوی (هاوبەندی نێودەوڵەتی بۆ یەها مرۆڤایەتیەکان و ئینستیتیوتی پەی بۆ پەروەردە و گەشەپێدان) بوو لەسەر کەم کردنەوەی وازهێنان لەخوێندنی لەهەرێمی کوردستان، لە ڕۆژانی (١٨- ١٩ /٦/ ٢٠١٤) لە هەولێر بە ئامادەبوونی (١٢٠) کەس لە نوێنەرانی پەرلەمان و وەزارەتە پەیوەندیدارەکان و ڕێکخراوەکان و دەزگاکانی ڕاگەیاندن بەستراو پاشان داتا و زانیاری کۆکرایەوە و ڕاپۆرتێک لەسەر دیاردەی وازهێنان لەخوێندن بڵاوکرایەوە .
- **ڕاپۆرتی دووەم**: خستنەڕووی (١٠١) گرفتی پەروەردەیی لە پێناو چارەسەرکردنیان. ئەم ڕاپۆرتە بەناونیشانی نامەیەکی کراوە بۆ وەزیری پەروەردە، لە (٢٥ حوزەیرانی٢٠١٩) بە میوانداری وەزیری پەروەردە و ئامادەبوونی (٦٠) مامۆستاو سەرپەرشتیار و پسپۆڕی پەروەردەیی پێشکەشکرا. لە دانیشتنەکەدا وەزیری پەروەردە بڕیاریدا بەدواداچوون بکات بۆ ئەو خاڵانەی ئینستیتیوتی پەی ئاماژەی پێکردووە و داواشیکرد ماوەیان پێ بدرێت بۆ ئەوەی کار لەسەر ڕاسپاردەکانی ناو ڕاپۆرتەکە بکەن .
- **ڕاپۆرتی سێیەم**: بەشداری لە کاراکردنی خوێندنی پیشەیی لە پارێزگاکانی سلێمانی و هەڵەبجەدا: ئەم پرۆژەیە (توێژینەوەیەکی مەیدانی بوو سەبارەت بە گرفتەکانی خوێندنی پیشەیی و ڕێگەچارەکانیان) لەلایەن (ئینستیتیوتی پەی بۆ پەروەردەو گەشەپێدان) و (ڕێکخراوی هەڵوێست)ەوە بە هاوکاری ڕێکخراوی فریاکەوتنی میللی (PAO) و ڕێکخراوی (NPA)ی نەرویجی جێبەجێ کرا. پرۆژەکە پێکهاتبو لە سێ وۆرکشۆپ و بڵاوکردنەوەی بڕوشور و ئامادەکردنی توێژینەوەیەک ، پرۆژەکە (١/٥/٢٠١٧ تا ١/٩/٢٠١٧) جێبەجێکرا.
- **ڕاپۆرتی چوارەم**: خوێندنی ناحکومی لەنێوان کوالیتی و بازرگانیدا (گرفت و چارەسەر) ئامانجی ئەم پرۆژەیە ئامادەکردنی ڕاپۆرتێک بوو لەسەر خوێندنی ناحکومی، دەستنیشانکردنی (گرفت و چارەسەر)، ناوەندی پارێزگا سلێمانی وەک نموونە وەرگیرابوو. پرۆژەکە لەلایەن (ئینستیتیوتی پەی بۆ پەروەردەو گەشەپێدان) بەهاوکاری ئینستیتیوتی ریفۆرم بۆ گەشەپێدان (RID) و ڕێکخراوی (NPA)ی نەرویجی لە (١/٧/٢٠١٧ تا ١/١٠/٢٠١٧) جێبەجێ کرا.

٤. پرۆژەی چاودێریکردنی کارەکانی وەزارەتی خوێندنی باڵا :

چاودێری کارەکانی وەزارەتی خوێندنی باڵا یەکێکی ترە لە پرۆژەکانی چاودێری ئینستیتیوتی پەی. یەکەم ڕاپۆرتی ئەم پرۆژەیە لەو (٢٢ ئەیلول٢٠١٨) بەمیوانداری وەزیری خوێندنی باڵا و ئامادەبوونی (٨٠) کە لە سەرۆک و مامۆستایانی زانکۆ و نوێنەری ڕێکخراوەکان و دەزگاکانی ڕاگەیاندن پێشکەش کرا لە دانیشتنەکەدا وەزیری خوێندنی باڵا بڕیاریدا ڕاپۆرتەکە بۆ سەرجەم زانکۆکان بۆ ناردنی ڕاو پێشنیاریان لەسەر ڕاپۆرتەکە و کێشەکانی خوێندنی باڵا و بەڵێنی بەدواداچوونی ڕاسپاردە کانیشیدا .